

Strasbūrā, 14.3.2023.
COM(2023) 148 final

2023/0077 (COD)

Priekšlikums

EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA,

ar ko Regulas (ES) 2019/943 un (ES) 2019/942, kā arī Direktīvas (ES) 2018/2001 un (ES) 2019/944 groza, lai uzlabotu Savienības elektroenerģijas tirgus modeli

(Dokuments attiecas uz EEZ)

{SWD(2023) 58 final}

PASKAIDROJUMA RAKSTS

1. PRIEKŠLIKUMA KONTEKSTS

• Priekšlikuma pamatojums un mērķi

1.1. Rīcībpolitiskais konteksts

2021. un 2022. gadā ievērojami pieauga enerģijas cenas. To izraisīja gāzes piegādes samazināšanās (jo īpaši pēc tam, kad tika sākts Krievijas karš pret Ukrainu un enerģija izmantota kā cīņas ierocis), kā arī iekšzemes hidroenerģijas un kodolenerģijas deficīts. Cenu kāpumu izraisīja arī pieaugošais pieprasījums pēc enerģijas, jo pēc Covid-19 pandēmijas atveseļojās pasaules ekonomika. Šo cenu kāpumu strauji izjuta mājāsaimniecības, rūpniecība un uzņēmumi visā ES, un valdības nekavējoties veica pasākumus, lai to mazinātu. Eiropas līmenī ES ātri izstrādāja enerģijas cenu instrumentu kopumu¹ ar pasākumiem augstu cenu problēmas risināšanai, jo īpaši neaizsargātākajiem patērētājiem (to starpā ienākumu atbalstu, nodokļu atvieglojumus, gāzes taupīšanas un uzglabāšanas pasākumus), kā arī plānu *REPowerEU*² ar turpmākiem pasākumiem un finansējumu energoefektivitātes un atjaunīgās enerģijas veicināšanai, lai samazinātu atkarību no Krievijas fosilā kurināmā. Tam sekoja pagaidu valsts atbalsta režīma izveide³, lai atļautu noteiktus pasākumus augstu cenu ietekmes mazināšanai, stingrs gāzes uzglabāšanas režīms⁴, iedarbīgi gāzes⁵ un elektroenerģijas⁶ pieprasījuma samazināšanas pasākumi, ātrāki atjaunīgās enerģijas un tīkla atļauju piešķiršanas procesi⁷, kā arī cenu ierobežošanas režīmi, lai izvairītos no negaidītas peļņas gan gāzes, gan elektroenerģijas tirgū⁸.

¹ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Augošās enerģijas cenas: pretdarbības un atbalsta instrumenti”, COM(2021) 660 final.

² Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Plāns *REPowerEU*”, COM(2022) 230 final.

³ Komisijas paziņojums “Krīzes pagaidu regulējums valsts atbalsta pasākumiem, ar ko atbalsta ekonomiku pēc Krievijas agresijas pret Ukrainu”, C 131 I/01, C/2022/1890.

⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2022/1032 (2022. gada 29. jūnijs), ar ko groza Regulas (ES) 2017/1938 un (EK) Nr. 715/2009 attiecībā uz gāzes uzglabāšanu, OV L 173, 10.6.2022., 17. lpp.

⁵ Padomes Regula (ES) 2022/1369 (2022. gada 5. augusts) par koordinētiem gāzes pieprasījuma samazināšanas pasākumiem, OV L 206, 8.8.2022., 1. lpp.

⁶ Padomes Regula (ES) 2022/1854 (2022. gada 6. oktobris) par ārkārtas intervenci augsto enerģijas cenu problēmas risināšanai, OV L 261I, 7.10.2022., 1. lpp.

⁷ Padomes Regula (ES) 2022/2577 (2022. gada 22. decembris), ar ko nosaka satvaru atjaunīgās enerģijas apguves paātrināšanai, OV L 335, 29.12.2022., 36. lpp.

⁸ Padomes Regula (ES) 2022/1854 (2022. gada 6. oktobris) par ārkārtas intervenci augsto enerģijas cenu problēmas risināšanai, OV L 261I, 7.10.2022., 1. lpp.

Šie īstermiņa pasākumi palīdzēja dalībvalstīm risināt enerģētiskās krīzes tūlītējās sekas. Tomēr krīze arī parādīja, cik lielā mērā patērētāji un rūpniecības nozares ir pakļautas riskam un cik maz esam noturīgi pret enerģijas cenu svārstībām. Uzņēmēji un iedzīvotāji uzskatīja, ka uz fosilā kurināmā balstītās ražošanas ietekme uz elektroenerģijas cenu noteikšanu ir pārmērīga, savukārt dalībvalstu spēja mīkstināt īstermiņa cenas ar ilgtermiņa līgumiem šķita nepietiekama. Šā iemesla dēļ Eiropas Komisijas priekšsēdētāja 2022. gada runā par stāvokli Eiropas Savienībā⁹ paziņoja, ka ir nepieciešama elektroenerģijas tirgus uzbūves jeb modeļa fundamentāla reforma.

Lai gan ES iekšējais enerģijas tirgus nodrošina milzīgus ieguvumus un izaugsmi visā Eiropā, nesenā enerģētiskā krīze ir parādījusi, ka koncentrēšanās uz enerģijas tirgus modeli īstermiņā var novērst uzmanību no plašākiem, ilgtermiņa mērķiem. Īstermiņa cenu atspoguļojums patērētāju rēķinos izraisīja cenu šoku, jo daudzu patērētāju enerģijas rēķini trīskāršojās vai četrkāršojās pat tad, kad vēja un saules enerģijas izmaksas samazinājās; pēkšņās svārstīgās un augstās cenas izraisīja dažu piegādātāju bankrotu; daudzi rūpniecības uzņēmumi energoietilpīgās nozarēs bija spiesti pārtraukt darbību. Tāpēc priekšlikumā ir ietverts tādu pasākumu kopums, kuru mērķis ir izveidot buferzonu starp īstermiņa tirgiem un elektroenerģijas rēķiniem, ko maksā patērētāji, jo īpaši stimulējot ilgtermiņa līgumu slēgšanu, uzlabot īstermiņa tirgu darbību, lai labāk integrētu atjaunīgos energoresursus un palielinātu elastīguma nozīmi, kā arī nodrošinātu patērētājiem iespējas un aizsardzību.

Nesenās cenu svārstības ir arī izgaismojušas elastīguma trūkumu elektrotīklā, jo cenas pārāk bieži nosaka elektroenerģijas ražošana ar gāzi un kopumā trūkst mazoglekļa enerģijas elastīgas piegādes, pieprasījuma reakcijas un enerģijas uzglabāšanas. Tā kā sistēmā ienāk arvien vairāk vēja un saules enerģijas, būs vajadzīgas elastīgas mazoglekļa tehnoloģijas, lai līdzsvarotu mainīgo piedāvājumu ar mainīgo pieprasījumu. Līdztekus šim priekšlikumam Komisija izstrādā ieteikumus par uzglabāšanas inovāciju, tehnoloģiju un jaudu veicināšanu.

Plašākā kontekstā elektroenerģijas cenu jutīgums pret fosilā kurināmā cenām uzsvēra nepieciešamību paātrināt atjaunīgo energoresursu ieviešanu, kā arī elektroenerģijas sistēmas elastīgumu, lai aizstātu fosilo kurināmo. *REPowerEU* nodrošina šādu stimulu atjaunīgajai enerģijai un līdz ar to arī ekonomikas izaugsmei un kvalitatīvu darbavietu radīšanai. Tā pamatā ir Eiropas zaļā kursa centieni uzlabot Eiropas konkurētspēju, izmantojot inovācijas un pāreju uz klimatneitrālu ekonomiku, un tā ir cieši saskaņota ar Komisijas Zaļā kursa

⁹ SPEECH/22/5493.

industriālo plānu. Lai atvieglotu investīcijas, kas nepieciešamas, ņemot vērā nesenās cenu svārstības, nesaskaņotos regulatīvos intervences pasākumus, kā arī tīkla un regulatīvos šķēršļus ienākšanai tirgū, ir nepieciešama fundamentāla reforma. Visbeidzot, ziņojumā par Konferenci par Eiropas nākotni galīgajiem rezultātiem pilsoņi aicināja ES iestādes veikt pasākumus, lai “stiprinātu Eiropas enerģētisko drošību un panāktu ES enerģētisko neatkarību” un “samazinātu ES atkarību no ārvalstu dalībniekiem ekonomiski stratēģiskās nozarēs”, to starpā enerģētikas nozarē.¹⁰

1.2. Priekšlikuma mērķi

Priekšlikums ir vērsts uz patērētāju, nozares pārstāvju un investoru bažām par īstermiņa cenu svārstībām, ko izraisa augstas fosilā kurināmā cenas. Ar to optimizēs elektroenerģijas tirgus modeli, piešķirot īstermiņa tirgiem lielāku lomu attiecībā uz ilgtermiņa instrumentiem, ļaujot patērētājiem gūt labumu no vairāk līgumiem ar fiksētu cenu un veicinot investīcijas tīrajās tehnoloģijās. Galu galā tas nozīmē, ka būs nepieciešams saražot mazāk fosilā kurināmā, un nākotnē fosilā kurināmā krīzes laikā patērētājiem būs zemākas cenas, jo atjaunīgo energoresursu un mazoglekļa enerģijas ekspluatācijas izmaksas būs zemas.

Priekšlikumā ir ierosināti pasākumi, lai pasargātu patērētājus no šādām svārstībām, nodrošinātu viņiem lielākas izvēles iespējas līgumu ziņā un tiešāku piekļuvi atjaunīgajai un mazoglekļa enerģijai. Lai uzlabotu investīciju nosacījumus uzņēmumiem, jo īpaši tiem, kas īsteno dekarbonizācijas virzienus, tajā ierosināti pasākumi, lai novērstu īstermiņa cenu svārstību risku, izmantojot elektroenerģijas pirkuma līgumus un piesardzīgākus pienākumus enerģijas piegādātājiem. Tajā arī ierosināti pasākumi, lai uzlabotu veidu, kādā mainīgie atjaunīgie energoresursi un mazoglekļa enerģija tiek integrēti īstermiņa tirgū. Tas ietver pasākumus, kas veicina pieprasījuma reakcijas un uzglabāšanas izmantošanu, kā arī citus elastīguma veidus, kas nav saistīti ar fosilā kurināmā izmantošanu. Priekšlikumā arī uzlabota un precizēta projektu izstrādātājiem paredzētā piekļuve ilgtermiņa līgumiem (gan valsts atbalstītiem, piemēram, cenu starpības līgumiem, gan privātiem, piemēram, elektroenerģijas pirkuma līgumiem), lai nodrošinātu drošus un stabilus ieņēmumus atjaunīgās un mazoglekļa enerģijas projektu izstrādātājiem un samazinātu risku un kapitāla izmaksas, vienlaikus novēršot negaidītu peļņu augstu cenu periodos.

Lai gan pašreizējais tirgus modelis daudzu gadu desmitu garumā ir nodrošinājis efektīvu un arvien integrētāku tirgu, enerģētiskā krīze ir atklājusi vairākus trūkumus, kas saistīti ar:

¹⁰ [Ziņojums par Konferenci par Eiropas nākotni galīgajiem rezultātiem](#), ziņojuma 3. un 17. priekšlikums.

i) nepietiekamiem instrumentiem patērētāju, to starpā arī uzņēmumu, aizsardzībai pret augstām īstermiņa cenām; ii) pārmērīgu fosilā kurināmā cenu ietekmi uz elektroenerģijas cenām un to, ka elektroenerģijas rēķinos netiek labāk atspoguļoti zemo izmaksu atjaunīgie energoresursi un mazoglekļa enerģija; iii) ārkārtēju cenu svārstību un regulatīvo intervences pasākumu ietekmi uz investīcijām; iv) nepietiekamu nefosilo elastīgumu (piemēram, uzglabāšanas vai pieprasījuma reakcijas ziņā), kas varētu mazināt atkarību no elektroenerģijas ražošanas ar gāzi; v) līgumu veidu ierobežotu izvēli piegādātājiem; vi) grūtībām tieši piekļūt atjaunīgajai enerģijai, izmantojot enerģijas koplietošanu; un vii) nepieciešamību stingri uzraudzīt enerģijas tirgu, lai labāk aizsargātu pret tirgus ļaunprātīgu izmantošanu.

Lai pasargātu patērētājus no cenu svārstībām, priekšlikumā paredzētas tiesības slēgt līgumus par fiksētu cenu, kā arī līgumus par dinamisku cenu, tiesības slēgt vairākus līgumus un tiesības uz labāku un skaidrāku informāciju par līgumu. Patērētājiem tiks piedāvāti dažādi līgumi, kas vislabāk atbilst viņu apstākļiem. Šādā veidā patērētāji, to starpā mazie uzņēmumi, var fiksēt drošas ilgtermiņa cenas, lai mazinātu pēkšņu cenu satricinājumu ietekmi, un/vai tie var izvēlēties noslēgt dinamiskas cenu noteikšanas līgumus ar piegādātājiem, ja vēlas izmantot cenu svārstības, lai lietotu elektroenerģiju, kad tā ir lētāka (piemēram, lai uzlādētu elektriskos automobiļus vai izmantotu siltumsūkņus). Šāda gan dinamisko, gan fiksēto cenu kombinācija ļauj saglabāt tirgus stimulus patērētājiem pielāgot savu elektroenerģijas pieprasījumu, vienlaikus nodrošinot lielāku noteiktību arī tiem, kas vēlas investēt atjaunīgajos energoresursos (piemēram, jumta saules enerģijas paneļos), un izmaksu stabilitāti. Papildus pastāvošajam aizsardzības regulējumam, kas attiecas uz enerģētiski nabadzīgiem un neaizsargātiem patērētājiem, priekšlikums arī nodrošinās mājāsaimniecībām un MVU patērētājiem piekļuvi regulētām mazumtirdzniecības cenām krīzes gadījumā un stabilizēs piegādes nozari, pieprasot, lai piegādātāji pieliktu lielākas pūles aizsardzībai pret straujām cenu svārstībām, vairāk izmantojot regulētā tirgū netirgotus nākotnes līgumus ar ražotājiem (nākotnes cenu fiksēšana) un pieprasot dalībvalstīm izveidot pēdējā garantētā piegādātāja režīmu. Ar šo priekšlikumu patērētājiem tiks piešķirtas tiesības tieši dalīties ar atjaunīgo enerģiju, bez nepieciešamības veidot energokopienas. Lielāka enerģijas koplietošana (piemēram, uz jumta iegūtās saules enerģijas pārpalikuma koplietošana ar kaimiņiem) var uzlabot zemo izmaksu atjaunīgās enerģijas izmantošanu un nodrošināt plašāku piekļuvi atjaunīgās enerģijas tiešai izmantošanai patērētājiem, kuriem citādi šādas piekļuves nebūtu.

Lai uzlabotu enerģijas izmaksu stabilitāti un paredzamību, tādējādi veicinot ES ekonomikas konkurētspēju, kas saskaras ar pārmērīgām cenu svārstībām, priekšlikumā

paredzēts uzlabot tirgus piekļuvi stabilākiem ilgtermiņa līgumiem un tirgiem. Elektroenerģijas pirkuma līgumi (EPL) — ilgtermiņa privātie līgumi starp ražotāju (parasti atjaunīgās vai mazoglekļa enerģijas ražotāju) un patērētāju — var pasargāt no cenu svārstībām, taču pašlaik tie lielākoties ir pieejami tikai lieliem enerģijas patērētājiem ļoti nedaudzās dalībvalstīs. Šķērslis šā tirgus izaugsmei ir kredītrisks, ka patērētājs ne vienmēr spēs iegādāties elektroenerģiju visā periodā. Lai to risinātu, dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka uzņēmumiem, kuriem ir šķēršļi iekļūšanai EPL tirgū un kuri nav nonākuši finansiālās grūtībās, ir pieejami instrumenti, lai samazinātu finanšu riskus, kas saistīti ar EPL saistību neizpildi, cita starpā garantiju shēmas par tirgus cenām. Lai vēl vairāk veicinātu šādu līgumu tirgus izaugsmi, atjaunīgās un mazoglekļa enerģijas projektu izstrādātājiem, kas piedalās publiskā atbalsta konkursā, būtu jāļauj rezervēt daļu saražotās enerģijas pārdošanai, izmantojot EPL. Turklāt dalībvalstīm būtu jācenšas dažos no šiem konkursiem piemērot izvērtēšanas kritērijus, lai stimulētu to lietotāju piekļuvi EPL tirgum, kuri saskaras ar šķēršļiem iekļūšanai tirgū. Visbeidzot, piegādātāju pienākums pienācīgi nodrošināties pret risku var arī palielināt pieprasījumu pēc EPL (kas ir veids, kā fiksēt nākotnes cenas).

Daži publiskā atbalsta veidi garantē enerģijas ražotājam minimālo cenu, ko nosaka valdība, bet ļauj ražotājam tomēr nopelnīt pilnu tirgus cenu pat tad, ja šī tirgus cena ir ļoti augsta. Ņemot vērā nesenās augstās cenas, daudz (lētas) publiski atbalstītas enerģijas ir saņēmusi šīs augstās tirgus cenas. Lai to ierobežotu un tādējādi stabilizētu cenas, investīciju atbalsts būtu jāstrukturē kā “divvirzienu” (divvirzienu cenu starpības līgums), kas nosaka ne tikai minimālo cenu, bet arī maksimālo cenu, lai visi ieņēmumi virs maksimālās cenas tiktu atmaksāti. Priekšlikums attieksies uz jaunām investīcijām elektroenerģijas ražošanā, kas ietver investīcijas jaunās elektroenerģijas ražošanas ietaisēs, investīcijas, kuru mērķis ir atjaunot esošas elektroenerģijas ražošanas ietaises, investīcijas, kuru mērķis ir pagarināt esošu elektroenerģijas ražošanas ietaišu darbības laiku vai pagarināt to darbību. Turklāt priekšlikumā prasīts, lai šie līdzekļi tiktu novirzīti visu elektroenerģijas patērētāju atbalstam proporcionāli to patēriņam, lai mazinātu augsto cenu ietekmi.

Vēl viens veids, kā aizsargāties pret cenu svārstībām, ir izmantot ilgtermiņa līgumus, kas fiksē nākotnes cenas (“regulētā tirgū netirgoti nākotnes līgumi”). Daudzās dalībvalstīs šis tirgus ir maz likvīds, taču to varētu palielināt visā ES, lai vairāk piegādātāju vai patērētāju varētu nodrošināties pret pārmērīgām cenu svārstībām ilgākā laika posmā. Priekšlikumā paredzēts izveidot reģionālās salīdzināmās cenas, izmantojot centru, lai palielinātu cenu pārredzamību, un uzlikt sistēmas operatoriem par pienākumu atļaut pārvades tiesības ilgāk par gadu, lai, ja

regulētā tirgū netirgots nākotnes līgums ir noslēgts starp pusēm, kas atrodas dažādos reģionos vai abpus robežām, tās varētu nodrošināt elektroenerģijas pārvadi.

Visbeidzot, lai nodrošinātu, ka tirgi darbojas konkurētspējīgi un cenas tiek noteiktas pārredzami, tiks uzlabotas regulatoru iespējas uzraudzīt enerģijas tirgus integritāti un pārredzamību.

Trešais mērķis ir **palielināt investīcijas atjaunīgajā enerģijā**, lai nodrošinātu, ka to izvērsana trīskāršojas saskaņā ar Eiropas zaļā kursa mērķiem. Tas daļēji tiks panākts, uzlabojot ilgtermiņa līgumu tirgus. Elektroenerģijas pirkuma līgumi un cenu starpības līgumi ne tikai nodrošina patērētājiem stabilas cenas, bet arī sniedz atjaunīgās enerģijas piegādātājiem drošus ieņēmumus. Tas samazina to finanšu risku un ievērojami pazemina kapitāla izmaksas. Tas rada labvēlīgu loku, kurā stabili ieņēmumi samazina izmaksas un palielina pieprasījumu pēc atjaunīgās enerģijas.

Atjaunīgā enerģija ir arī izdevīgāka investīcija, ja tās spēja ražot enerģiju netiek ierobežota sistēmas tehnisko ierobežojumu dēļ. Jo elastīgāka ir sistēma (ražošana, ko var ātri ieslēgt vai izslēgt, uzkrāšana, kas var absorbēt vai nodot enerģiju sistēmā, vai atsaucīgi patērētāji, kas var palielināt vai samazināt pieprasījumu pēc enerģijas), jo stabilākas var būt cenas un jo vairāk atjaunīgās enerģijas var integrēt sistēmā. Šā iemesla dēļ priekšlikumā dalībvalstīm prasīts novērtēt savas elektroenerģijas sistēmas elastīguma vajadzības un noteikt mērķus šo vajadzību apmierināšanai. Dalībvalstis var izstrādāt vai pārveidot jaudas mehānismus, lai veicinātu mazoglekļa elastīgumu. Turklāt priekšlikums paver dalībvalstīm iespēju ieviest jaunas atbalsta shēmas nefosilam elastīgumam, piemēram, pieprasījumreakcijai un uzglabāšanai.

Sistēmas operatoriem arī būtu jāuzlabo atjaunīgo energoresursu integrēšana tīklā, daļēji palielinot pārredzamību attiecībā uz tīkla pieslēguma jaudas pieejamību. Pirmkārt, šāda skaidrāka informācija veicinātu atjaunīgās enerģijas projektu izstrādātāju spēju attīstīt atjaunīgo enerģiju apgabalos, kur tīkls ir mazāk noslogots. Otrkārt, atjaunīgo enerģiju var efektīvāk tirgot un līdzsvarot sistēmā, ja darījumi starp tirgus dalībniekiem var notikt tuvāk reāllaikam. Ja piedāvājumus piegādāt elektroenerģiju iesniedz brīdī, kas skaitāmas minūtes pirms patēriņa, nevis stundas pirms patēriņa, vēja un saules enerģijas ražotāju piedāvājumi ir precīzāki, var patērēt vairāk vēja un saules enerģijas un samazināt sistēmas “nelīdzsvarotības izmaksas”. Tādējādi tirdzniecības termiņi tiks tuvināti reāllaikam.

Saskanība ar pašreizējiem noteikumiem konkrētajā politikas jomā

Ierosinātā iniciatīva ir cieši saistīta ar un ir kā papildinājums tiesību aktu priekšlikumiem, kas iesniegti saistībā ar Eiropas zaļā kursa paketi, un paātrina dekarbonizācijas mērķu sasniegšanu, kas noteikti plānā *REPowerEU*, jo īpaši attiecībā uz priekšlikumu pārskatīt Atjaunojamo energoresursu direktīvu (*RED II*), kas ir galvenais ES instruments atjaunīgās enerģijas veicināšanai. Ierosinātā iniciatīva ir papildinoša, jo tās mērķis ir ļaut paātrināt atjaunīgās enerģijas izmantošanu. Priekšlikuma mērķis ir nodrošināt stabilākus ilgtermiņa ieņēmumu avotus, lai atraisītu turpmākas investīcijas atjaunīgajā un mazoglekļa enerģijā, vienlaikus uzlabojot īstermiņa tirgu darbību, kas ir būtiski svarīgi atjaunīgo energoresursu integrācijai elektroenerģijas sistēmā. Turklāt priekšlikuma mērķis ir nodrošināt enerģijas koplietošanu, lai patērētāji varētu iesaistīties tirgū un palīdzētu paātrināt enerģētikas pārkārtošanu.

Enerģijas patēriņa samazināšana, izmantojot cenu signālus, energoefektivitātes pasākumus vai brīvprātīgus centienus, bieži vien var būt lētākais, drošākais un tīrākais veids, kā samazināt atkarību no fosilā kurināmā, atbalstīt energoapgādes drošību un samazināt rēķinus par enerģiju. Priekšlikums veicinās patērētāju aktīvu līdzdalību tirgū un viņu pieprasījuma reakcijas attīstību. Tas arī ļaus nefosilajiem elastīguma veidiem, piemēram, pieprasījuma elastīgumam un uzglabāšanai, konkurēt vienlīdzīgos konkurences apstākļos, lai pakāpeniski samazinātu dabasgāzes lomu īstermiņa tirgū elastīguma nodrošināšanā. Tāpēc priekšlikums atbilst ierosinātajam 2030. gada energoefektivitātes mērķrādītāja palielinājumam līdz 13 %, kā izklāstīts ierosinātajos grozījumos direktīvās¹¹ par atjaunojamiem energoresursiem, ēku energoefektivitāti un energoefektivitāti, kas pievienoti plānam *REPowerEU*¹².

Priekšlikums ir arī cieši saistīts ar Ēku energoefektivitātes direktīvu, kas ir galvenais ES instruments, ar kura palīdzību var sasniegt Eiropas zaļajā kursā noteiktos ēku un renovācijas mērķus. Priekšlikums ir cieši saistīts jo īpaši ar noteikumiem par dalīto uzskaiti un pieprasījuma reakciju papildus Komisijas priekšlikumam par pakāpenisku obligātu saules fotoelementu integrāciju, lai publiskās, komerciālās un dzīvojamās ēkas kļūtu klimatneitrālas, kas ir daļa no Eiropas zaļā kursa paketes un kas pausts ES saules enerģijas stratēģijas paziņojumā.

¹¹ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu (ES) 2018/2001 par no atjaunojamajiem energoresursiem iegūtas enerģijas izmantošanas veicināšanu, Direktīvu 2010/31/ES par ēku energoefektivitāti un Direktīvu 2012/27/ES par energoefektivitāti, COM(2022) 222 final.

¹² Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Plāns *REPowerEU*", COM(2022) 230 final.

- **Saskanība ar citām Savienības politikas jomām**

Priekšlikuma mērķi aizsargāt patērētājus un nodrošināt tiem iespējas, uzlabot ES rūpniecības konkurētspēju un veicināt atjaunīgos energoresursus un mazoglekļa investīcijas pilnībā saskan ar Eiropas zaļā kursa sistēmu un ir saskaņoti un papildina pašreizējās iniciatīvas, to starpā paralēli pieņemto tiesību akta priekšlikumu par Neto nulles emisiju industrijas aktu. Tas ir kā atbilde uz jautājumiem, kas tika minēti Komisijas paziņojumā, kurā izklāstīts “Zaļā kursa industriālais plāns neto nulles emisiju laikmetam”, kas publicēts 2023. gada 1. februārī¹³, proti, ka daudzu uzņēmumu konkurētspēju ir būtiski vājinājušas augstās enerģijas cenas un ka ilgtermiņa cenu līgumiem varētu būt svarīga nozīme, lai elektroenerģijas lietotāji varētu gūt labumu no paredzamākām un zemākām atjaunīgās enerģijas izmaksām. Visbeidzot, bet ne mazāk svarīgi ir tas, ka tiesību akta priekšlikums papildina attiecīgo finanšu tirgus noteikumu, piemēram, Tirgus ļaunprātīgas izmantošanas regulas¹⁴, notiekošo pārskatīšanu. Priekšlikuma pamatā ir arī Padomes ieteikums par to, kā nodrošināt taisnīgu pārkārtošanos uz klimatneitralitāti, ar kuru dalībvalstis tiek aicinātas turpināt mobilizēt publisko un privāto finansiālo atbalstu, lai ieguldītu atjaunīgajā enerģijā, risinātu mobilitātes problēmas un veicinātu izmaksu ietaupījuma iespējas, kas saistītas ar aprites ekonomiku¹⁵.

2. JURIDISKAIS PAMATS, SUBSIDIARITĀTE UN PROPORCIONALITĀTE

- **Juridiskais pamats**

Priekšlikuma pamatā ir Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 194. panta 2. punkts, kas ir juridiskais pamats, lai ierosinātu pasākumus, kuru mērķis cita starpā ir nodrošināt enerģijas tirgus darbību, veicināt energoefektivitāti un taupību, kā arī jaunu un neizsīkstošu (atjaunīgu) enerģijas veidu attīstību¹⁶. Saskaņā ar LESD 4. panta 2. punkta i) apakšpunktu ES ir dalīta kompetence enerģētikas jomā.

- **Subsidiaritāte (neekskluzīvas kompetences gadījumā)**

Nepieciešamība pēc ES rīcības

¹³ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Zaļā kursa industriālais plāns neto nulles emisiju laikmetam”, COM(2023) 62 final.

¹⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 596/2014 (2014. gada 16. aprīlis) par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu (Tirgus ļaunprātīgas izmantošanas regula) un ar ko atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2003/6/EK un Komisijas Direktīvas 2003/124/EK, 2003/125/EK un 2004/72/EK, OV L 173, 12.6.2014., 1. lpp.

¹⁵ Padomes Ieteikums 2022/C 243/04 (2022. gada 16. jūnijs).

¹⁶ LESD 194. panta 1. punkts.

Līdz šim nepieredzētā enerģijas cenu krīze ir pievērsusi uzmanību ES elektroenerģijas tirgiem. Neraugoties uz to, ka visā ES pieaug zemo izmaksu atjaunīgo energoresursu elektroenerģijas īpatsvars, no fosilā kurināmā saražotās elektroenerģijas ietekme uz kopējiem enerģijas rēķiniem saglabājas. Krīzes laikā mājsaimniecībām un uzņēmumiem visā ES ir strauji pieaugušas enerģijas cenas.

Šis ir ES mēroga jautājums, ko var risināt tikai ar rīcību ES līmenī. Lielāka ES elektroenerģijas tirgu integrācija prasa ciešāku koordināciju starp valstu dalībniekiem, arī saistībā ar tirgus uzraudzību un pārraudzību. Savstarpējas energoatkarības, tīklu starpsavienojumu un notiekošās elektroenerģijas tirgus integrācijas dēļ valsts politikas intervences pasākumi elektroenerģijas nozarē tieši ietekmē kaimiņu dalībvalstis. Lai saglabātu elektroenerģijas sistēmas darbību, pārrobežu tirdzniecību un investīcijas un koordinēti paātrinātu enerģētikas pārkārtošanu uz integrētāku un energoefektīvāku energosistēmu, kuras pamatā ir atjaunīgo energoresursu ražošana, ir vajadzīga vienota pieeja.

Ierosinātie grozījumi nosaka līdzsvaru starp pienākumiem un dalībvalstīm atstāto rīcības brīvību attiecībā uz to, kā sasniegt galvenos izvirzītos mērķus — nodrošināt, lai atjaunīgās elektroenerģijas zemākas izmaksas tiktu atspoguļotas patērētāju rēķinos, un veicināt atjaunīgās enerģijas izmantošanu.

Turklāt ierosināto pasākumu mērķi var sasniegt tikai ar rīcību ES līmenī, nevis atsevišķu dalībvalstu līmenī, jo ierosinātā rīcība prasa izmaiņas esošajā ES mēroga elektroenerģijas tirgus modeļa regulējumā, kā noteikts Elektroenerģijas regulā (ES) 2019/943 un Elektroenerģijas direktīvā (ES) 2019/944, kā arī esošajā *REMIT* regulējumā.

- **ES pievienotā vērtība**

ES rīcība, lai novērstu pašreizējā elektroenerģijas tirgus modeļa trūkumus, rada pievienoto vērtību, jo tā ir efektīvāka un lietderīgāka nekā atsevišķu dalībvalstu rīcība, tādējādi novēršot sadrumstalotu pieeju. Pasākumi, kas ierosināti konstatēto trūkumu novēršanai, būs vērienīgāki un rentablāki, ja tos noteiks kopīgs tiesiskais un politiskais regulējums. Turklāt rīcība dalībvalstu līmenī būtu iespējama tikai esošā ES mēroga elektroenerģijas tirgus modeļa regulējuma ierobežojumu ietvaros, kā noteikts Elektroenerģijas regulā un Elektroenerģijas direktīvā, kā arī *REMIT* regulā, un ar to nebūtu iespējams panākt nepieciešamās izmaiņas šajā regulējumā. Līdz ar to šīs iniciatīvas mērķus nevar sasniegt dalībvalstis vienas pašas, un tieši šajā ziņā ES līmeņa rīcībai ir pievienotā vērtība.

- **Proporcionalitāte**

Ierosinātie grozījumi Elektroenerģijas regulā, Elektroenerģijas direktīvā, *REMIT* regulā un *ACER* regulā tiek uzskatīti par samērīgiem.

Ierosinātie pasākumi, kas nepieciešami, lai stimulētu ilgtermiņa līgumu, piemēram, elektroenerģijas pirkuma līgumu un divvirzienu cenu starpības līgumu, izmantošanu, var palielināt administratīvās izmaksas un slogu uzņēmumiem un valstu pārvaldes iestādēm. Tomēr paredzētā ekonomiskā ietekme ir nepieciešama un samērīga, lai sasniegtu mērķi stimulēt šādu ilgtermiņa līgumu izmantošanu un nodrošināt, ka Eiropas mājāsaimniecību un uzņēmumu enerģijas rēķini, kā arī ieņēmumi no nefosilā kurināmā tehnoloģijām ar zemām mainīgajām izmaksām kļūst neatkarīgāki no cenu svārstībām īstermiņa tirgos un tādējādi stabilāki ilgākā laikposmā.

Pasākumi, kas paredzēti, lai uzlabotu tirgu likviditāti un integrāciju, arī var savā ziņā īstermiņā ietekmēt uzņēmumus, jo tie būtu jāpielāgo jaunam tirdzniecības režīmam. Tomēr tos uzskata par nepieciešamiem, lai sasniegtu paredzētos mērķus, proti, nodrošināt atjaunīgās un mazoglekļa enerģijas labāku integrāciju un mazināt atkarību no fosilā kurināmā elastīguma dēļ, kā arī galu galā panākt oglekļneitralitāti Savienībā ar zemākām izmaksām patērētājiem. Tie ir arī samērīgi ar šiem mērķiem, jo, salīdzinot ar pašreizējo regulējumu, ietekme uz uzņēmumiem šķiet minimāla, un reformas ekonomiskie ieguvumi lielā mērā pārsniegtu jebkādu īstermiņa vai ilgtermiņa administratīvo reorganizāciju.

Ir arī samērīgi ar izvirzītajiem mērķiem neparedzēt pasākumus, ar ko groza spēkā esošos Elektroenerģijas regulas un Elektroenerģijas direktīvas noteikumus, ja visas problēmas, kas konstatētas saistībā ar spēkā esošajiem noteikumiem, var risināt, izmantojot to piemērošanas vai īstenošanas veidu. Viens no šādiem gadījumiem ir saistīts ar pasākumiem attiecībā uz resursu pietiekamību, kā minēts Elektroenerģijas regulas IV nodaļā, jo īpaši ar dalībvalstu procesu jaudas mehānismu ieviešanai, ko varētu vienkāršot, negrozot attiecīgos noteikumus.

Pasākumi, kas paredzēti, lai stiprinātu patērētāju iespējas, tiesības un aizsardzību, paplašinās piegādātāju un tīkla operatoru pienākumus un saistības. Tomēr papildu slogs ir nepieciešams un samērīgs, lai sasniegtu mērķi nodrošināt patērētājiem piekļuvi labākai informācijai un piedāvājumu daudzveidībai, iesaistīt elektroenerģijas rēķinus no īstermiņa izmaiņām enerģijas tirgos un līdzsvarot risku starp piegādātājiem un patērētājiem.

Pasākumi, kas paredzēti, lai uzlabotu *REMIT* regulējumu, var palielināt tirgus dalībnieku ziņošanas pienākumus, jo *REMIT* darbības joma ir plašāka. Šie pasākumi ir nepieciešami, lai

sasniegtu mērķi palielināt pārredzamību un uzraudzības spējas un nodrošināt pārrobežu lietu rezultatīvāku izmeklēšanu un izpildi ES, lai patērētāji un tirgus dalībnieki varētu uzticēties enerģijas tirgu integritātei, lai cenas atspoguļotu godīgu un konkurētspējīgu piedāvājuma un pieprasījuma mijiedarbību un lai nebūtu iespējams gūt peļņu no tirgus ļaunprātīgas izmantošanas. Tie ir arī samērīgi ar šo mērķi, jo ieguvumi tirgus uzraudzības un pārraudzības kvalitātes ziņā pārsniegs jebkādas īstermiņa vai ilgtermiņa administratīvās izmaksas.

Visbeidzot, ierosināto pasākumu kopums tiek uzskatīts par piemērotu, ņemot vērā visaptverošo prasību panākt klimatneitralitāti ar viszemākajām izmaksām patērētājiem, vienlaikus nodrošinot piegāžu drošību.

- **Juridiskā instrumenta izvēle**

Ar šo priekšlikumu tiks grozīta Elektroenerģijas regula, Elektroenerģijas direktīva, *REMIT* regula, *ACER* regula un Atjaunojamo energoresursu direktīva. Ņemot vērā to, ka priekšlikuma mērķis ir pievienot jaunu noteikumu ierobežotu kopumu un grozīt spēkā esošo noteikumu ierobežotu kopumu šajos instrumentos, grozījumu akta izmantošana ir atbilstoša. Šā paša iemesla dēļ šķiet lietderīgi izmantot regulas grozījumu instrumentu, lai ieviestu grozījumus gan spēkā esošajās regulās, gan spēkā esošajās direktīvās.

3. APSPRIEŠANĀS AR IEINTERESĒTAJĀM PERSONĀM UN DIENESTU DARBA DOKUMENTS

- **Apspriešanās ar ieinteresētajām personām**

Gatavojoties šai iniciatīvai, Komisija ir organizējusi vairākas sabiedriskās apspriešanas no 2023. gada 23. janvāra līdz 2023. gada 13. februārim. Šajā apspriešanā varēja piedalīties ikviens.

Komisija apspriešanas gaitā saņēma 1369 atbildes. Vairāk nekā 700 no tām ir iesnieguši iedzīvotāji, aptuveni 450 — uzņēmumi un uzņēmumu apvienības, aptuveni 40 — valsts vai vietējās pārvaldes iestādes vai valsts regulatori un aptuveni 70 — tīkla operatori. Piedalījās arī aptuveni 20 energokopienas, 15 arodbiedrības un 20 patērētāju organizācijas. Atbildes iesniedza arī ievērojams skaits NVO, domnīcu un pētniecības vai citu akadēmisko organizāciju. Pārskats par ieinteresēto personu viedokļiem ir pieejams dienestu darba dokumentā, kas pievienots šai likumdošanas iniciatīvai.

Turklāt 2023. gada 15. februārī Komisija organizēja mērķtiecīgu tiešsaistes apspriešanos ar ieinteresētajām personām, kurā piedalījās aptuveni 70 tirgus dalībnieki, nevalstiskās

organizācijas, tīkla operatori, ACER un valstu regulatori, domnīcas un akadēmiķi. Apspriešanās laikā kopumā tika uzsvērts, ka ieinteresēto personu ieskatā:

- īstermiņa tirgi un cenu noteikšanas mehānisms, kas balstīts uz cenu ierobežošanu, būtu jā saglabā, jo tie darbojas labi un sniedz pareizos cenu signālus. Īstermiņa (nākamās dienas un tekošās dienas) tirgi ir labi attīstīti, un tie ir ES enerģētikas tiesību aktu īstenošanas rezultāts;
- īstermiņa tirgi jāpapildina ar instrumentiem, kas stimulē ilgtermiņa cenu signālus, piemēram, tādiem, kas norādīti Komisijas apspriedēs, jo īpaši elektroenerģijas pirkuma līgumiem (EPL), cenu starpības līgumiem un uzlabotiem nākotnes tirgiem. Jāpanāk pareizs līdzsvars starp dažādiem instrumentiem. Tomēr nevajadzētu ieviest obligātas shēmas un būtu jā saglabā iespēja brīvi izvēlēties attiecīgos līgumus;
- tika atzīti ieguvumi no nefosilajiem elastīguma risinājumiem, piemēram, pieprasījuma reakcijas un uzglabāšanas, jo īpaši saistībā ar atjaunīgo energoresursu pieaugošo īpatsvaru. Būtu jāatvieglo viņu dalība tirgū;
- nākotnes elektroenerģijas tirgi būs jāpielāgo liela atjaunīgās enerģijas īpatsvaram. Turklāt lielāks uzsvars būtu jāliek uz vietējo dimensiju un tīkla attīstību. Šīs problēmas varētu risināt, izmantojot sabiedriskās apspriešanas laikā piedāvātos risinājumus.
- patērētāju aizsardzība ir būtiska, tāpat kā enerģijas pieejamība cenas ziņā, taču tikpat svarīgi ir saglabāt signālus pieprasījuma reakcijai. Jānodrošina un jāstimulē jauni risinājumi, piemēram, energokopienas, pašpatēriņš un enerģijas koplietošana.

• **Dienestu darba dokuments**

Ņemot vērā iniciatīvas steidzamību, ietekmes novērtējuma vietā ir sagatavots dienestu darba dokuments. Dienestu darba dokumentā, kas ir šā priekšlikuma pamatā, ir izklāstīts Komisijas priekšlikumu skaidrojums un pamatojums, lai strukturāli reaģētu uz augstajām enerģijas cenām, ar kurām saskaras mājsaimniecības un uzņēmumi, un nodrošinātu mājsaimniecībām un uzņēmumiem drošu, tīru un cenas ziņā pieejamu enerģiju nākotnē, kā arī sniegti pieejamie pierādījumi par ierosināto pasākumu nozīmību.

Dienestu darba dokumentā secināts, ka ierosināto reformu kopums ievērojami uzlabos Eiropas elektroenerģijas tirgus struktūru un darbību. Tas ir vēl viens pamatelements, kas ļauj sasniegt zaļā kursa mērķus, turklāt tajā ir izvērtēti enerģētiskās krīzes laikā atklātie trūkumi un mēģināts tos novērst.

Dokumentā norādīts, ka reforma palīdzēs aizsargāt patērētājus, kuri patlaban saskaras ar augstām un svārstīgām cenām, un nodrošinās viņiem iespējas, radot buferzonu starp patērētājiem un īstermiņa tirgiem. Šis priekšlikums atsaistīs elektroenerģijas tirgū izmantoto fosilā kurināmā tehnoloģiju augstās cenas no patērētāju un uzņēmumu rēķiniem par enerģiju. Plašākas ilgtermiņa līgumu slēgšanas iespējas, izmantojot EPL, cenu starpības līgumus un nākotnes tirgus, nodrošinās to, ka īstermiņa tirgiem pakļautā elektroenerģijas rēķina daļa tiks būtiski samazināta. Turklāt, iekļaujot piegādātāju riska ierobežošanas pienākumu un pienākumu piedāvāt arī fiksētas cenas līgumus, ievērojami palielināsies iespējas samazināt cenu svārstību ietekmi uz elektroenerģijas rēķiniem. Patērētājiem būs arī labāka informācija par piedāvājumiem pirms parakstīšanās, un dalībvalstīm būs pienākums noteikt pēdējos garantētos piegādātājus. Turklāt krīzes laikā tās var nodrošināt piekļuvi regulētām mazumtirdzniecības cenām. Tiesības dalīties ar elektroenerģiju ir jauns elements, kas nodrošinās patērētājiem iespējas un atbalstīs atjaunīgās enerģijas decentralizētu izplatību, jo tas ļaus patērētājiem labāk kontrolēt savus enerģijas rēķinus.

Dienestu darba dokumentā ir paskaidrots, kā šī reforma arī veicinās ES rūpniecības konkurētspēju tādā veidā, kas pilnībā papildina Neto nulles emisiju industrijas aktu. Dalībvalstīm būs jānodrošina, lai EPL tirgiem būtu piemēroti apstākļi, lai tie varētu attīstīties, tādējādi ilgtermiņā nodrošinot nozarei piekļuvi cenas ziņā pieejamai un tīrai elektroenerģijai. Nākotnes tirgu uzlabojumi nodrošinās nozarēm un piegādātājiem daudz plašāku piekļuvi pārrobežu atjaunīgajai enerģijai līdz pat trim gadiem uz priekšu, kas ir būtisks uzlabojums salīdzinājumā ar pašreizējo situāciju. Kopumā publiskā atbalsta shēmas atjaunīgajai enerģijai palielinās dalībvalstu enerģētisko neatkarību un atjaunīgo energoresursu izplatību sistēmā, vienlaikus atbalstot vietējās darbavietas un prasmes.

Dokumentā norādīts, ka šī reforma paātrinās atjaunīgo energoresursu ieviešanu un ļaus pilnībā izmantot stabilas ražošanas jaudas un elastīguma risinājumu potenciālu, lai dalībvalstis varētu integrēt arvien lielāku atjaunīgo energoresursu apjomu. Komisija ierosina dalībvalstīm izvērtēt vajadzību pēc elektroenerģijas sistēmas elastīguma un ļauj ieviest jaunas atbalsta shēmas pieprasījumureakcijai un uzglabāšanai. Ar šo priekšlikumu tiek ieviestas arī papildu iespējas atjaunīgo energoresursu tirdzniecībai tuvāk reāllaikam pārrobežu un valsts līmenī. Šādā veidā tirgus var labāk atbalstīt atjaunīgo energoresursu integrāciju un ekonomisko pamatojumu elastīguma risinājumiem, kas var veicināt energoapgādes drošību.

Visbeidzot, dienestu darba dokumentā ir aprakstīts, kā šis priekšlikums atbilst Eiropadomes lūgumam izvērtēt iespējas optimizēt elektroenerģijas tirgus modeļa darbību enerģētiskās

krīzes apstākļos. Tās mērķis ir aizsargāt patērētājus, izveidojot buferzonu starp tiem un īstermiņa elektroenerģijas tirgiem, izmantojot ilgtermiņa līgumus, un panākt, lai šie īstermiņa tirgi darbotos efektīvāk attiecībā uz atjaunīgajiem energoresursiem un elastīguma risinājumiem, nodrošinot labāku regulatīvo pārraudzību. Šis priekšlikums nodrošina, ka tirgus noteikumi joprojām atbilst mērķim veicināt elektroenerģijas nozares rentablu dekarbonizāciju un palielināt tās noturību pret enerģijas cenu svārstībām.

- **Ekspertu atzinumu pieprasīšana un izmantošana**

Sagatavojot šo tiesību akta priekšlikumu un dienestu darba dokumentu, tika izmantoti daudzi materiāli, uz kuriem ir atsauces dienestu darba dokumenta zemsvītras piezīmēs, kā arī sabiedriskās apspriešanas laikā saņemtās atbildes.

- **Pamattiesības**

Šis priekšlikums var ietekmēt vairākas pamattiesības, kas noteiktas ES Pamattiesību hartā, jo īpaši: darījumdarbības brīvību (16. pants) un tiesības uz īpašumu (17. pants). Tomēr, kā paskaidrots iepriekš, ciktāl ierosinātie pasākumi ierobežo šo tiesību izmantošanu, šī ietekme tiek uzskatīta par nepieciešamu un samērīgu, lai sasniegtu priekšlikuma mērķus, un tāpēc tā ir likumīgs šo tiesību ierobežojums, kā to pieļauj harta.

No otras puses, priekšlikumā ir pastiprināta tādu pamattiesību aizsardzība kā privātās un ģimenes dzīves neaizskaramība (7. pants), tiesības uz personas datu aizsardzību (8. pants), diskriminācijas aizliegums (21. pants), piekļuve vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumiem (36. pants), augsta līmeņa vides aizsardzības integrēšana (37. pants) un tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību (47. pants), jo īpaši ar vairākiem noteikumiem par patērētāju iespējām, tiesībām un aizsardzību.

- **Normatīvā atbilstība un vienkāršošana**

Ierosinātie grozījumi Elektroenerģijas direktīvā, Elektroenerģijas regulā, *REMIT* regulā un *ACER* regulā ir vērsti uz to, kas tiek uzskatīts par nepieciešamu, lai novērstu pašreizējā elektroenerģijas tirgus modeļa trūkumus saistībā ar enerģētisko krīzi un rentablā veidā sekmētu Savienības klimatisko ieceru sasniegšanu. Tie neparedz šo instrumentu pilnīgu pārskatīšanu.

Priekšlikums var palielināt administratīvās prasības valstu pārvaldes iestādēm un uzņēmumiem, tomēr samērīgi, kā paskaidrots iepriekš. Piemēram, ierosinātie pasākumi, kas nepieciešami, lai stimulētu ilgtermiņa līgumu, piemēram, elektroenerģijas pirkuma līgumu un divvirzienu cenu starpības līgumu, izmantošanu, var palielināt administratīvās izmaksas un

slogu uzņēmumiem un valstu pārvaldes iestādēm. Tomēr paredzētā ekonomiskā ietekme pozitīvi ietekmēs uzņēmumus un patērētājus.

Pasākumi, kas paredzēti, lai uzlabotu tirgu likviditāti un integrāciju, arī var savā ziņā īstermiņā ietekmēt uzņēmumus, jo tie būtu jāpielāgo jaunam tirdzniecības režīmam. Tomēr šos pasākumus uzskata par minimāliem, salīdzinot ar pašreizējo regulējumu, jo ekonomiskie ieguvumi no reformas varētu lielā mērā pārsniegt jebkādu īstermiņa vai ilgtermiņa administratīvo reorganizāciju.

Ar pasākumiem, kas paredzēti, lai stiprinātu patērētāju iespējas, tiesības un aizsardzību, tiks paplašināti pienākumi un saistības, kas uzlikti piegādātājiem un tīkla operatoriem, ar mērķi uzlabot izvēli, palielināt aizsardzību un veicināt patērētāju, jo īpaši mājāsaimniecību, aktīvu līdzdalību tirgū. Tomēr papildu slogs ir minimāls, jo attiecīgie regulējumi tiek ieviesti visā Eiropā, tāpēc ir nepieciešama noteikumu racionalizācija.

Pasākumi, kas paredzēti, lai uzlabotu *REMIT* regulējumu, var palielināt dažu tirgus dalībnieku ziņošanas pienākumus, lai gan samērīgā apmērā. Tomēr tie tiek uzskatīti par minimāliem salīdzinājumā ar pašreizējo regulējumu, jo ieguvumi tirgus uzraudzības un pārraudzības kvalitātes ziņā pārsniegtu jebkādas īstermiņa vai ilgtermiņa administratīvās izmaksas.

4. IETEKME UZ BUDŽETU

Ar priekšlikumu par ES elektroenerģijas tirgus modeļa uzlabošanu saistītā ietekme uz budžetu attiecas uz Eiropas Savienības Energoregulatoru sadarbības aģentūras (*ACER*) un Enerģētikas ģenerāldirektorāta (*ENER ĢD*) resursiem, kas aprakstīti priekšlikumam pievienotajā tiesību akta priekšlikuma finanšu pārskatā. Būtībā, lai *ACER* varētu veikt jaunus uzdevumus, no 2025. gada *ACER* būs nepieciešami 4 papildu pilnslodzes ekvivalenti (*FTE*), kā arī attiecīgi finanšu resursi. *ENER ĢD* darba slodze palielināsies par 3 *FTE*.

Ar priekšlikumu, ar ko groza *REMIT*, saistītā ietekme uz budžetu attiecas uz Eiropas Savienības Energoregulatoru sadarbības aģentūras (*ACER*) un Enerģētikas ģenerāldirektorāta (*ENER ĢD*) resursiem, kas aprakstīti priekšlikumam pievienotajā tiesību akta priekšlikuma finanšu pārskatā. Būtībā jaunie uzdevumi, kas jāveic *ACER*, jo īpaši saistībā ar pastiprinātām izmeklēšanas pilnvarām, prasa, lai no 2025. gada *ACER* pakāpeniski ieviestu 25 papildu pilnslodzes ekvivalentus (*FTE*), kā arī atbilstošus finanšu resursus, lai gan lielākā daļa papildu darbinieku tiks finansēta no maksām. Tādēļ būs jāpielāgo Komisijas 2020. gada 17. decembra Lēmums (ES) 2020/2152 par maksu, ko *ACER* iekasē par *REMIT* uzdevumiem. *ENER ĢD* darba slodze palielināsies par 2 *FTE*.

5. CITI ELEMENTI

- **Īstenošanas plāni un uzraudzības, izvērtēšanas un ziņošanas kārtība**

Komisija uzraudzīs transponēšanu un dalībvalstu un citu dalībnieku atbilstību pasākumiem, kas beidzot tiks pieņemti, kā arī vajadzības gadījumā veiks piespiedu izpildes pasākumus. Uzraudzības un īstenošanas nolūkos Komisijai īpaši palīdzēs ACER, jo īpaši saistībā ar REMIT regulu. Komisija sadarbosies arī ar ACER un valstu regulatīvajām iestādēm saistībā ar Elektroenerģijas regulu un Elektroenerģijas direktīvu.

Turklāt, lai atvieglotu īstenošanu, Komisija būs pieejama divpusējām sanāksmēm un sarunām ar dalībvalstīm, ja radīsies konkrēti jautājumi.

- **Priekšlikumu konkrēto noteikumu skaidrojums**

Grozījumi Elektroenerģijas regulā precizē regulas darbības jomu un priekšmetu, uzsverot neizkropļotu tirgus signālu nozīmi, lai nodrošinātu lielāku elastīgumu, kā arī ilgtermiņa investīciju nozīmi, lai mazinātu īstermiņa tirgus cenu svārstības, kas ietekmē elektroenerģijas rēķinus patērētājiem, to starpā energoietilpīgām nozarēm, MVU un māsaimniecībām. Tajā precizēti daži galvenie principi tirdzniecībai nākamās dienas un tekošās dienas tirgos. Tajā paredzēti jauni noteikumi attiecībā uz pārvades sistēmu operatoru veikto pieprasījumu reakcijas iepirkumu maksimālās slodzes mazināšanas produkta veidā un noteikumi, kas ļauj pārvades sistēmu operatoriem un sadales sistēmu operatoriem izmantot datus no īpašām mērierīcēm. Tajā izklāstīti jauni noteikumi par elektroenerģijas nākotnes tirgiem, lai uzlabotu to likviditāti. Tajā iekļauti jauni noteikumi, kuru mērķis ir precizēt un stimulēt ilgtermiņa līgumu nozīmi un izmantošanu, proti, elektroenerģijas pirkuma līgumus un divvirzienu cenu starpības līgumus. Tajā paredzēti jauni noteikumi attiecībā uz dalībvalstu elastīguma vajadzību novērtējumu, iespēju ieviest elastīguma atbalsta shēmas un šādu elastīguma atbalsta shēmu izstrādes principus. Ar to ievieš arī jaunas pārredzamības prasības pārvades sistēmu operatoriem attiecībā uz jaudām, kas pieejamas jauniem pieslēgumiem tīklā.

Grozījumi Elektroenerģijas direktīvā paredz jaunus noteikumus par patērētāju aizsardzību un iespējām. Ar grozījumiem, kas attiecas uz piegādātāja brīvu izvēli, tiek ieviestas jaunas prasības, lai nodrošinātu, ka lietotāji savās telpās var izmantot vairāk nekā vienu piegādātāju, ļaujot vienā pieslēguma vietā uzstādīt vairākus skaitītājus (dažkārt tos sauc par apakšskaitītājiem).

Grozījumi attiecībā uz patērētāju iespējām (“iespēcināšanu”) un aizsardzību nodrošina, ka lietotājiem tiek piedāvāti dažādi līgumi, kas vislabāk atbilst viņu apstākļiem, nodrošinot, ka visiem lietotājiem ir vismaz viens fiksēta termiņa un fiksētas cenas piedāvājums. Turklāt lietotājiem ir jāsaņem skaidra pirmslīguma informācija par šiem piedāvājumiem.

Ir noteiktas arī jaunas tiesības mājāsaimniecībām un maziem un vidējiem uzņēmumiem piedalīties enerģijas koplietošanā — proti, aktīvie lietotāji paši patērē atjaunīgo enerģiju, kas saražota vai uzkrāta ārpus uzņēmuma teritorijas vai nu no tiem piederošām, nomātām, pilnībā vai daļēji iznomātām iekārtām, vai ko tiem ir nodevis cits aktīvs lietotājs.

Lai nodrošinātu nepārtrauktu elektroenerģijas piegādi, ir ieviesti arī svarīgi jauni lietotāju aizsardzības pasākumi, to starpā prasība dalībvalstīm iecelt pēdējos garantētos piegādātājus, kas uzņemas atbildību par neveiksmīgu piegādātāju klientiem, un neaizsargāto lietotāju aizsardzība pret atslēgšanu. Piegādātājiem būs arī jāievieš riska pārvaldības pasākumi, lai ierobežotu neveiksmes risku, īstenojot atbilstošas riska ierobežošanas stratēģijas. Tās pārraudzīs valstu regulatīvās iestādes.

Ar Elektroenerģijas direktīvas grozījumiem tiek ieviestas jaunas pārredzamības prasības sadales sistēmu operatoriem attiecībā uz jaudām, kas pieejamas jauniem pieslēgumiem tīklā. Tajā precizēta regulatīvo iestāžu loma attiecībā uz vienoto piešķiršanas platformu, kas izveidota saskaņā ar Regulu (ES) 2016/1719.

Grozījumi *REMIT* regulā pielāgo *REMIT* darbības jomu pašreizējiem un mainīgajiem tirgus apstākļiem, cita starpā paplašinot datu ziņošanas jomu, iekļaujot jaunus elektroenerģijas balansēšanas tirgus un saistītos tirgus, kā arī algoritmisko tirdzniecību. Tas nodrošina ciešāku, stabilāku un regulārāku sadarbību starp enerģētikas un finanšu regulatoriem, to starpā *ACER* un *EVTI*, attiecībā uz atvasinātiem vairumtirdzniecības energoproduktiem. Tas arī uzlabos iekšējās informācijas vākšanas procesu un tirgus pārredzamību, uzlabojot *ACER* pārraudzību un pielāgojot iekšējās informācijas definīciju. Grozījumi *REMIT* regulā pastiprina ziņotāju, piemēram, reģistrēto ziņošanas mehānismu (*RZM*) un personu, kas profesionāli kārto (veic) darījumus (*PPAT*), uzraudzību. Grozījumi uzlabo datu apmaiņas iespējas starp *ACER*, attiecīgajām valstu iestādēm un Komisiju. Ar *REMIT* grozījumiem tiek palielināta *ACER* loma nozīmīgu pārrobežu lietu izmeklēšanā, lai cīnītos pret *REMIT* pārkāpumiem. Tajā arī izklāstīta regulatīvo iestāžu noteikto naudas sodu saskaņošanas sistēma valsts līmenī.

ACER regulas grozījumu mērķis ir precizēt *ACER* lomu attiecībā uz vienoto piešķiršanas platformu, kas izveidota saskaņā ar Regulu (ES) 2016/1719, un attiecībā uz jaunajiem

noteikumiem, kas ieviesti Elektroenerģijas regulā par nākotnes tirgiem un elastīguma atbalsta shēmām. Tajā arī precizēta *ACER* loma un kompetence saskaņā ar grozījumiem *REMIT* regulā. *RED II* grozījuma mērķis ir precizēt noteikumu piemērošanas jomu attiecībā uz atjaunīgo energoresursu tiešo cenu atbalsta shēmu veidiem, ko dalībvalstis var ieviest.

Priekšlikums

EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA,

ar ko Regulas (ES) 2019/943 un (ES) 2019/942, kā arī Direktīvas (ES) 2018/2001 un (ES) 2019/944 groza, lai uzlabotu Savienības elektroenerģijas tirgus modeli

(Dokuments attiecas uz EEZ)

EIROPAS PARLAMENTS UN EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 194. panta 2. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu,

pēc leģislatīvā akta projekta nosūtīšanas valstu parlamentiem,

ņemot vērā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu,

ņemot vērā Reģionu komitejas atzinumu,

saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru,

tā kā:

- (1) Kopš 2021. gada septembra elektroenerģijas tirgos ir novērotas ļoti augstas cenas un liels svārstīgums. Kā norādīts Eiropas Energoregulatoru sadarbības aģentūras (ACER) 2022. gada aprīļa novērtējumā par ES elektroenerģijas vairumtirgus modeli¹⁷, tas galvenokārt izriet no augstās cenas gāzei, ko izmanto elektroenerģijas ražošanai.
- (2) Krievijas militārās agresijas eskalācija pret Ukrainu, kas ir Enerģētikas kopienas līgumslēdzēja puse, un ar to saistītās starptautiskās sankcijas kopš 2022. gada februāra ir radījušas traucējumus globālajos enerģijas tirgos, saasinājušas augsto gāzes cenu problēmu un būtiski ietekmējušas elektroenerģijas cenas. Krievijas iebrukums Ukrainā ir radījis arī nenoteiktību par citu tādu preču piegādi kā akmeņogles un jēlnafta, ko izmanto elektroenerģijas ražošanas iekārtās. Tas ir izraisījis elektroenerģijas cenu līmeņu ievērojamu papildu svārstīgumu.
- (3) Reaģējot uz šo situāciju, Komisijas 2021. gada oktobra paziņojumā par enerģijas cenām tika ietverts pasākumu kopums, ko ES un tās dalībvalstis var izmantot, lai novērstu augsto enerģijas cenu tūlītējo ietekmi uz mājāsaimniecībām un uzņēmumiem (tostarp ienākumu atbalsta, nodokļu atvieglojumu, gāzes taupīšanas un uzglabāšanas pasākumi) un stiprinātu noturību pret turpmākiem cenu satricinājumiem. Komisija 2022. gada 8. marta paziņojumā “REPowerEU:

¹⁷ Eiropas Savienības Energoregulatoru sadarbības aģentūra, ACER galīgais novērtējums par ES elektroenerģijas vairumtirdzniecības tirgus modeli, 2022. gada aprīlis.

Vienota Eiropas rīcība cenas ziņā pieejamākai, drošākai un ilgtspējīgākai enerģijai”¹⁸ izklāstīja virkni papildu pasākumu, lai stiprinātu minēto pasākumu kopumu un reaģētu uz enerģijas cenu kāpumu. Komisija 2022. gada 23. martā arī izveidoja pagaidu valsts atbalsta režīmu, lai ar dažām subsīdijām varētu mazināt augsto enerģijas cenu ietekmi¹⁹.

- (4) Komisija 2022. gada 18. maijā nāca klajā ar plānu *REPowerEU*²⁰, ar kuru tika ieviesti papildu pasākumi, kas vērsti uz enerģijas taupīšanu, energoapgādes dažādošanu un atjaunīgo energoresursu paātrinātu izvēršanu ar mērķi izbeigt Savienības atkarību no Krievijas fosilā kurināmā, tostarp priekšlikumu 2030. gadam izvirzīto Savienības atjaunīgo energoresursu mērķrādītāju palielināt līdz 45 %. Turklāt paziņojumā par elektroenerģijas tirgus īstermiņa intervencēm un ilgtermiņa uzlabojumiem elektroenerģijas tirgus modeli²¹ papildus papildu īstermiņa pasākumiem augsto enerģijas cenu problēmas risināšanai tika noteiktas potenciālās jomas elektroenerģijas tirgus modeļa uzlabošanai un paziņots par nodomu novērtēt šīs jomas nolūkā mainīt tiesisko regulējumu.
- (5) Lai steidzami risinātu cenu krīzes un drošības problēmas, kā arī cenu kāpumu iedzīvotājiem, un pamatojoties uz vairākiem Komisijas priekšlikumiem, Savienība pieņēma stingru gāzes uzglabāšanas režīmu²², efektīvus gāzes un elektroenerģijas pieprasījuma samazināšanas pasākumus²³, cenu ierobežošanas režīmus, lai nepieļautu negaidītu papildu peļņu ne gāzes, ne elektroenerģijas tirgos²⁴, un pasākumus, lai paātrinātu atļauju piešķiršanas procedūras atjaunīgo energoresursu enerģijas iekārtām²⁵.
- (6) Labi integrētam tirgum, kura pamatā ir 2018. un 2019. gadā pieņemtā pakete “Tīru enerģiju ikvienam Eiropā”²⁶, būtu jāļauj Savienībai parastos tirgus apstākļos gūt labumu no vienotā

¹⁸ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “*REPowerEU*: Vienota Eiropas rīcība cenas ziņā pieejamākai, drošākai un ilgtspējīgākai enerģijai, COM(2022) 108 final.

¹⁹ Komisijas paziņojums “Krīzes pagaidu regulējums valsts atbalsta pasākumiem, ar ko atbalsta ekonomiku pēc Krievijas agresijas pret Ukrainu”, C 131 I/01, C/2022/1890.

²⁰ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “*Plāns REPowerEU*”, COM(2022) 230.

²¹ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Elektroenerģijas tirgus īstermiņa intervences un ilgtermiņa uzlabojumi elektroenerģijas tirgus modeli: rīcības virziens”, COM(2022) 236 final.

²² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2022/1032 (2022. gada 29. jūnijs), ar ko groza Regulas (ES) 2017/1938 un (EK) Nr. 715/2009 attiecībā uz gāzes uzglabāšanu (Dokuments attiecas uz EEZ) (OV L 173).

²³ Padomes Regula (ES) 2022/1369 (2022. gada 5. augusts) par koordinētiem gāzes pieprasījuma samazināšanas pasākumiem (OV L 206) un Padomes Regula (ES) 2022/1854 (2022. gada 6. oktobris) par ārkārtas intervenci augsto enerģijas cenu problēmas risināšanai (OV L 261).

²⁴ Padomes Regula (ES) 2022/1854 (2022. gada 6. oktobris) par ārkārtas intervenci augsto enerģijas cenu problēmas risināšanai (OV L 261).

²⁵ Padomes Regula (ES) 2022/2577 (2022. gada 22. decembris), ar ko nosaka satvaru atjaunīgās enerģijas apguves paātrināšanai (OV L 335, 29.12.2022.).

²⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1999 (2018. gada 11. decembris) par enerģētikas savienības un rīcības klimata politikas jomā pārvaldību (OV L 328, 21.12.2018., 1. lpp.); Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2018/2001 (2018. gada 11. decembris) par no atjaunojamajiem energoresursiem iegūtas enerģijas izmantošanas veicināšanu (pārstrādāta redakcija) (OV L 328, 21.12.2018., 82. lpp.); Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2018/2002 (2018. gada 11. decembris), ar ko groza Direktīvu 2012/27/ES par energoefektivitāti (OV L 328, 21.12.2018., 210. lpp.); Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/942 (2019. gada 5. jūnijs), ar ko izveido Eiropas Savienības Energoregulatoru sadarbības aģentūru (pārstrādāta redakcija) (OV L 158, 14.6.2019., 22. lpp.); Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/943 (2019. gada 5. jūnijs) par elektroenerģijas iekšējo tirgu (OV L 158, 14.6.2019., 54. lpp.); Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/944 (2019. gada 5. jūnijs) par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu (pārstrādāta redakcija) (OV L 158, 14.6.2019., p. 125. lpp.).

enerģijas tirgus, nodrošinot piegādes drošību un turpinot dekarbonizācijas procesu. Pārrobežu savienojamība ļauj panākt arī drošāku, uzticamāku un efektīvāku energosistēmas darbību.

- (7) Pašreizējais elektroenerģijas tirgus modelis ir arī palīdzējis radīt jaunus un inovatīvus produktus, pakalpojumus un pasākumus elektroenerģijas mazumtirdzniecības tirgos, atbalstot energoefektivitāti un atjaunīgās enerģijas ieviešanu un uzlabojot izvēles iespējas, lai palīdzētu patērētājiem samazināt rēķinus par enerģiju, izmantojot arī maza mēroga ražošanas iekārtas un jaunpakalpojumus pieprasījuma reakcijas nodrošināšanai. Mūsu nākotnes elektroenerģijas tirgu un sistēmu galvenajam elementam vajadzētu būt energosistēmas digitalizācijas potenciāla izmantošanai, piemēram, patērētāju aktīvai līdzdalībai. Tajā pašā laikā ir jārespektē patērētāju izvēle un jāļauj patērētājiem gūt labumu no dažādiem līgumu piedāvājumiem.
- (8) Tomēr saistībā ar enerģētikas krīzi ir atklājies, ka pašreizējam elektroenerģijas tirgus modelim ir vairāki būtiski trūkumi, kas saistīti ar augsto un svārstīgo fosilā kurināmā cenu ietekmi uz īstermiņa elektroenerģijas tirgiem, kas pakļauj mājāsaimniecības un uzņēmumus spējiem cenu kāpumiem, kuri atsaucas to elektroenerģijas rēķinos.
- (9) Atjaunīgās enerģijas un tīru, elastīgu tehnoloģiju ātrāka ieviešana ir ilgtspējīgākais un rentablākais veids, kā strukturāli samazināt pieprasījumu pēc fosilā kurināmā elektroenerģijas ražošanai un tiešam patēriņam, šajā nolūkā izmantojot elektrifikāciju un energosistēmas integrāciju. Pateicoties to zemajām darbības izmaksām, atjaunīgie energoresursi var pozitīvi ietekmēt elektroenerģijas cenas visā Savienībā un samazināt fosilā kurināmā tiešo patēriņu.
- (10) Izmaiņām elektroenerģijas tirgus modelī būtu jānodrošina, ka ieguvumi, ko sniedz arvien plašāka atjaunīgo energoresursu enerģijas izmantošana un enerģētikas pārkārtošana kopumā, nonāk līdz patērētājiem, tostarp vismazāk aizsargātajiem, un galu galā pasargā tos no enerģētikas krīzes un novērš to, ka vairāk mājāsaimniecību nokļūst enerģētiskās nabadzības slazdā. Tām būtu jāmazina augsto fosilā kurināmā, jo īpaši gāzes, cenu ietekme uz elektroenerģijas cenām, lai ļautu mājāsaimniecībām un uzņēmumiem ilgtermiņā gūt labumu no cenas ziņā pieejamas un drošas enerģijas no ilgtspējīgiem atjaunīgiem un mazoglekļa avotiem.
- (11) Elektroenerģijas tirgus modeļa reformai būtu jāsniedz labums ne tikai mājāsaimniecību patērētājiem, bet jāveicina arī Savienības nozaru konkurētspēja, atvieglojot to iespējas veikt investīcijas tīrajās tehnoloģijās, kas tām vajadzīgas, lai virzītos uz neto nulles emisijām. Enerģētikas pārkārtošana Savienībā ir jāatbalsta ar spēcīgu tīro tehnoloģiju ražošanas bāzi. Šīs reformas atbalstīs cenas ziņā pieejamu rūpniecības elektrifikāciju un Savienības līderpozīciju pasaulē tīras enerģijas tehnoloģiju pētniecības un inovācijas jomā.
- (12) Labi funkcionējoši un efektīvi īstermiņa tirgi ir svarīgs instruments atjaunīgo energoresursu un elastības avotu integrācijai tirgū un veicina energosistēmas integrāciju rentablā veidā.
- (13) Tekošās dienas tirgi ir īpaši svarīgi variablu atjaunīgo energoresursu integrēšanai elektroenerģijas sistēmā par viszemākajām izmaksām, jo tie dod iespēju tirgus dalībniekiem veikt elektroenerģijas deficīta vai pārpalikumu tirdzniecību tuvāk piegādes laikam. Tā kā variablas atjaunīgās enerģijas ražotāji spēj precīzi aplēst ražošanu tikai tuvu piegādes laikam, ir ļoti svarīgi, lai tiem būtu maksimālas tirdzniecības iespējas, izmantojot piekļuvi likvidam tirgum pēc iespējas tuvāk elektroenerģijas piegādes laikam.
- (14) Tāpēc ir svarīgi, lai tekošās dienas tirgi pielāgotos dažādu atjaunīgo energoresursu tehnoloģiju, piemēram, saules un vēja enerģijas, dalībai, kā arī pieprasījuma reakcijai un uzkrāšanai. Tekošās dienas tirgu likviditāte būtu jāuzlabo ar kopējām uzdevumu grāmatām starp tirgus operatoriem tirdzniecības zonā, arī tad, ja starpzonu jauda ir noteikta nulles līmenī vai pēc tekošās dienas tirgus slēgšanas laika. Turklāt tekošās dienas tirgus slēgšanas laiks būtu jānosaka tuvāk piegādes laikam, lai maksimāli palielinātu tirgus dalībnieku iespējas tirgoties ar elektroenerģijas

deficītu un pārpalikumu un palīdzētu labāk integrēt variablos atjaunīgos energoresursus elektroenerģijas sistēmā.

- (15) Turklāt īstermiņa elektroenerģijas tirgiem, samazinot minimālā piedāvājuma apjomu, būtu jānodrošina arī maza mēroga elastības pakalpojumu sniedzēju dalība.
- (16) Lai nodrošinātu tādas elektroenerģijas efektīvu integrāciju, kas ražota no variabliem atjaunīgiem energoresursiem, un samazinātu vajadzību pēc elektroenerģijas ražošanas, izmantojot fosilo kurināmo, laikā, kad ir liels pieprasījums pēc elektroenerģijas un zems elektroenerģijas ražošanas līmenis no variabliem atjaunīgajiem energoresursiem, pārvades sistēmu operatoriem vajadzētu būt iespējai izstrādāt maksimumslodzes ierobežošanas produktu, kas ļauj pieprasījuma reakcijai veicināt elektroenerģijas sistēmas patēriņa maksimumu samazināšanos konkrētās dienas stundās. Maksimumslodzes ierobežošanas produktam būtu jāveicina no atjaunīgajiem energoresursiem saražotās elektroenerģijas maksimāla integrācija sistēmā, pārvirzot elektroenerģijas patēriņu uz dienas brīžiem ar lielāku atjaunīgās elektroenerģijas ražošanu. Tā kā maksimumslodzes ierobežošanas produkta mērķis ir samazināt un pārbīdīt elektroenerģijas patēriņu, šā produkta darbības jomai būtu jāaprobežojas ar pieprasījuma reakciju. Maksimumslodzes ierobežošanas produkta iepirkums būtu jāveic tā, lai tas nepārkļautos ar balansēšanas produktu aktivizēšanu, kuru mērķis ir saglabāt elektroenerģijas sistēmas frekvences stabilitāti. Lai verificētu aktivizētā pieprasījuma samazinājuma apjomus, pārvades sistēmas operatoram būtu jāizmanto bāzlīnija, kas atspoguļo paredzamo elektroenerģijas patēriņu bez maksimumslodzes ierobežošanas produkta aktivizēšanas.
- (17) Lai patērētāji varētu aktīvi piedalīties elektroenerģijas tirgos un nodrošināt to elastību, viņi pakāpeniski tiek aprīkoti ar viedās uzskaites sistēmām. Tomēr vairākās dalībvalstīs viedo uzskaites sistēmu ieviešana joprojām notiek lēni. Gadījumos, kad viedās uzskaites sistēmas vēl nav uzstādītas, un gadījumos, kad viedās uzskaites sistēmas nenodrošina pietiekamu datu granularitātes līmeni, pārvades un sadales sistēmu operatoriem vajadzētu būt iespējai izmantot datus no specializētām uzskaites ierīcēm elastības pakalpojumu, piemēram, pieprasījuma reakcijas un enerģijas uzkrāšanas, novērošanas un norēķinu vajadzībām. Iespējai izmantot datus no specializētām uzskaites ierīcēm novērošanas un norēķinu vajadzībām būtu jāveicina patērētāju aktīva līdzdalība tirgū un viņu pieprasījuma reakcijas attīstība. Šo specializēto uzskaites ierīču datu izmantošana būtu jāpapildina ar datu kvalitātes prasībām.
- (18) Ar šo regulu izveido juridisko pamatu persondatu apstrādei saskaņā ar VDAR 6. panta 1. punkta c) apakšpunktu. Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka tiek ievēroti visi VDAR noteiktie persondatu aizsardzības principi un pienākumi, tostarp attiecībā uz datu minimizēšanu. Ja šīs direktīvas mērķi var sasniegt, neapstrādājot persondatus, pakalpojumu sniedzējiem būtu jāpaļaujas uz anonimizētiem un agregētiem datiem.
- (19) Patērētājiem un piegādātājiem ir vajadzīgi efektīvi un iedarbīgi nākotnes tirgi saistībā ar ilgtermiņa cenām un lai mazinātu atkarību no īstermiņa cenām. Lai nodrošinātu, ka enerģijas patērētāji visā ES var pilnībā izmantot priekšrocības, ko sniedz integrēti elektroenerģijas tirgi un konkurence visā Savienībā, būtu jāuzlabo Savienības elektroenerģijas nākotnes tirgus darbība, izveidojot reģionālus virtuālus centrus nolūkā pārvarēt pašreizējo tirgus sadrumstalotību un novērst zemo likviditāti daudzās tirdzniecības zonās. Reģionālajiem virtuālajiem centriem būtu jāaptver vairākas tirdzniecības zonas, vienlaikus nodrošinot cenu adekvātu korelāciju. Virtuāls centrs var neaptvert dažas tirdzniecības zonas, proti, netiek ietekmēta centra atsaucē cena. Tomēr tirgus dalībniekiem no šīm tirdzniecības zonām joprojām vajadzētu būt iespējai ierobežot risku, izmantojot centru.

- (20) Virtuālajiem centriem būtu jāatspoguļo vairāku tirdzniecības zonu agregētā cena un jānodrošina atsaucē cena, kas tirgus operatoriem būtu jāizmanto, lai piedāvātu nākotnes riska ierobežošanas produktus. Šajā ziņā virtuālie centri nebūtu jāuzskata par vienībām, kas organizē vai izpilda darījumus. Reģionālajiem virtuālajiem centriem, nodrošinot atsaucē cenu indeksu, būtu jānodrošina iespēja apvienot likviditāti un jānodrošina labākas riska ierobežošanas iespējas tirgus dalībniekiem.
- (21) Lai uzlabotu tirgus dalībnieku riska ierobežošanas iespējas, būtu jāpaplašina saskaņā ar Komisijas Regulu (ES) 2016/1719 izveidotās vienotās piešķiršanas platformas loma. Vienotajai piešķiršanas platformai būtu jāpiedāvā finanšu ilgtermiņa pārvades tiesību tirdzniecība starp dažādām tirdzniecības zonām un reģionālajiem virtuālajiem centriem. Tirgus dalībnieku iesniegtos rīkojumus par finanšu pārvades tiesībām saskaņo ar vienlaicīgu ilgtermiņa starpzonu jaudas iedalīšanu. Šāda saskaņošana un iedalīšana būtu jāveic regulāri, lai nodrošinātu pietiekamu likviditāti un tādējādi efektīvas riska ierobežošanas iespējas tirgus dalībniekiem. Ilgtermiņa pārvades tiesības būtu jāizsniedz ar biežiem termiņiem (no nākamā mēneša līdz vismaz trim gadiem uz priekšu), lai tās saskaņotu ar tirgus dalībnieku tipisko riska ierobežošanas laikposmu. Būtu jāveic vienotās piešķiršanas platformas uzraudzība un jāīsteno izpildes nodrošināšana, lai panāktu, ka tā pienācīgi pilda savus uzdevumus.
- (22) Tīkla tarifiem būtu jāstimulē pārvades un sadales sistēmu operatori izmantot elastības pakalpojumus, turpinot izstrādāt inovatīvus risinājumus, lai optimizētu esošo tīklu un iepirkto elastības pakalpojumus, jo īpaši pieprasījuma reakciju vai uzkrāšanu. Šajā nolūkā tīkla tarifi būtu jāizstrādā tā, lai ņemtu vērā sistēmas operatoru darbības izdevumus un kapitālizdevumus vai efektīvu abu minēto apvienojumu tā, lai tie varētu rentabli ekspluatēt elektroenerģijas sistēmu. Tas vēl vairāk palīdzētu integrēt atjaunīgos energoresursus ar viszemākajām izmaksām elektroenerģijas sistēmai un ļautu galalietotājiem novērtēt savus elastības risinājumus.
- (23) Atkrastes atjaunīgajiem energoresursiem, piemēram, atkrastes vēja enerģijai, okeāna enerģijai un peldošajām fotoelementu iekārtām, būs būtiska nozīme tādas elektroenerģijas sistēmas izveidē, kuras pamatā lielā mērā ir atjaunīgie energoresursi, un klimatneitralitātes nodrošināšanā līdz 2050. gadam. Tomēr pastāv būtiski šķēršļi to plašākai un efektīvai izvēršanai, kas kavē minēto mērķu sasniegšanai nepieciešamā daudzkārt lielākā mēroga sasniegšanu. Līdzīgi šķēršļi nākotnē varētu rasties citām atkrastes tehnoloģijām. Šie šķēršļi ietver investīciju riskus, kas saistīti ar tādu atkrastes hibrīdprojektu unikālo topogrāfisko situāciju, kuri savienoti ar vairāk nekā vienu tirgu. Lai mazinātu investīciju risku šādu atkrastes projektu izstrādātājiem un nodrošinātu, ka projektiem atkrastes tirdzniecības zonā ir pilnīga piekļuve apkārtējiem tirgiem, pārvades sistēmu operatoriem būtu jāgarantē atkrastes projekta piekļuve attiecīgā hibrīdstarpvienotāja jaudai visās tirgus laika vienībās. Ja pieejamās pārvades jaudas tiek samazinātas tādā apmērā, ka visu elektroenerģijas ražošanas apjomu, ko atkrastes projekts citādi būtu varējis eksportēt, nevar piegādāt uz tirgu, pārvades sistēmas operatoram vai operatoriem, kas atbildīgi par nepieciešamību ierobežot jaudu, turpmāk vajadzētu būt iespējai proporcionāli kompensēt atkrastes projekta operatoram, izmantojot pārslodzes ieņēmumus. Šai kompensācijai vajadzētu būt saistītai tikai ar tirgum pieejamo ražošanas jaudu, kas var būt atkarīga no laikapstākļiem un neietver atkrastes projekta darbības pārtrauces un uzturēšanu. Sīkāku informāciju, tostarp nosacījumus, saskaņā ar kuriem pasākums var beigties, ir paredzēts noteikt īstenošanas regulā.
- (24) Nākamās dienas vairumtirgū vispirms tiek dispečēta enerģija no elektrostacijām ar zemākajām robežizmaksām, savukārt cenu visiem tirgus dalībniekiem nosaka pēdējā elektrostacija, kas vajadzīga pieprasījuma segšanai, t. i., tā, kurai ir visaugstākās robežizmaksas, tirgiem līdzsvarojoties. Šajā kontekstā enerģētikas krīze ir parādījusi, ka gāzes un akmeņogļu cenu

straujš kāpums var izraisīt ārkārtēju un ilgstošu cenu pieaugumu, ko ar gāzi un oglēm darbināmi elektroenerģijas ražošanas kompleksi piedāvā nākamās dienas vairumtirgū. Tas savukārt ir izraisījis ārkārtīgi augstas cenas nākamās dienas tirgū visā Savienībā, jo bieži vien elektrostacijas, kuras izmanto, lai apmierinātu pieprasījumu pēc elektroenerģijas, ir elektrostacijas ar visaugstākajām robežizmaksām.

- (25) Tā kā nākamās dienas tirgus cenu izmanto kā atsauci cenai citos elektroenerģijas vairumtirgos un tā kā visi tirgus dalībnieki saņem vienādu klīringa cenu, tehnoloģijām ar ievērojami zemākām robežizmaksām pastāvīgi ir bijuši lieli ieņēmumi.
- (26) Lai sasniegtu Savienības dekarbonizācijas mērķrādītājus un *REPowerEU* noteiktos mērķus nolūkā panākt lielāku enerģētisko neatkarību, Savienībai daudz straujāk ir jāpaātrina atjaunīgo energoresursu izvēršana. Ņemot vērā investīciju vajadzības, kas nepieciešamas šo mērķu sasniegšanai, tirgum būtu jānodrošina, ka tiek izveidots ilgtermiņa cenu signāls.
- (27) Šajā sakarā dalībvalstīm būtu jācenšas radīt pareizos tirgus apstākļus ilgtermiņa tirgus instrumentiem, piemēram, elektroenerģijas pirkuma līgumiem (EPL). Elektroenerģijas pirkuma līgumi ir divpusēji pirkuma līgumi starp elektroenerģijas ražotājiem un pircējiem. Tie nodrošina ilgtermiņa cenu stabilitāti klientam un nepieciešamo noteiktību ražotājam, lai tas varētu pieņemt investīciju lēmumu. Tomēr tikai dažās dalībvalstīs ir aktīvi EPL tirgi, un pircēji parasti ir tikai lieli uzņēmumi, arī tāpēc, ka EPL saskaras ar virkni šķēršļu, jo īpaši tāpēc, ka šajos ilgtermiņa nolīgumos ir grūti aptvert pircēja maksājumu saistību nepildīšanas risku. Nosakot rīcībpolitikas, lai sasniegtu enerģijas dekarbonizācijas mērķus, kas noteikti to integrētajos nacionālajos enerģētikas un klimata plānos, dalībvalstīm būtu jāņem vērā nepieciešamība izveidot dinamisku EPL tirgu.
- (28) Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2018/2001 15. panta 8. punktu dalībvalstīm jānovērtē regulatīvie un administratīvie šķēršļi ilgtermiņa atjaunīgo energoresursu elektroenerģijas pirkuma līgumiem un jālikvidē nepamatoti šķēršļi, kas traucē šādus līgumus noslēgt, un veicina šādu līgumu izmantošanu. Turklāt dalībvalstīm savos integrētajos nacionālajos enerģētikas un klimata plānos ir jāapraksta rīcībpolitikas un pasākumi, kas veicina atjaunīgo energoresursu EPL izmantošanu. Neskarot minēto pienākumu ziņot par regulatīvo kontekstu, kas ietekmē EPL tirgu, dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka instrumenti, ar kuriem samazina finanšu riskus, kas saistīti ar to, ka pircējs nepilda savas ilgtermiņa maksājumu saistības EPL ietvaros, ir pieejami uzņēmumiem, kuri saskaras ar šķēršļiem ienākšanai EPL tirgū un nav nonākuši finansiālās grūtībās saskaņā ar LESD 107. un 108. pantu. Dalībvalstis varētu lemt izveidot garantiju shēmu par tirgus cenām. Dalībvalstīm būtu jāiekļauj noteikumi, lai izvairītos no likviditātes samazināšanās elektroenerģijas tirgos, piemēram, izmantojot finansiālus EPL. Dalībvalstīm nevajadzētu sniegt atbalstu EPL, kas iegādājas elektroenerģiju, kas ražota no fosilā kurināmā. Lai gan standarta pieejai vajadzētu būt patērētāju nediskriminācijai, dalībvalstis varētu lemt šos instrumentus izmantot konkrētām patērētāju kategorijām, piemērojot objektīvus un nediskriminējošus kritērijus. Šajā satvarā dalībvalstīm būtu jāņem vērā Savienības līmenī, piemēram, Eiropas Investīciju bankas (EIB), nodrošināto instrumentu iespējamā loma.
- (29) Dalībvalstu rīcībā ir vairāki instrumenti, lai atbalstītu EPL tirgu attīstību, izstrādājot un piešķirot publisko atbalstu. Ja atjaunīgās enerģijas projektu izstrādātājiem, kas piedalās publiskā atbalsta konkursā, tiktu dota iespēja daļu no saražotās produkcijas rezervēt pārdošanai, izmantojot EPL, tas veicinātu EPL tirgu attīstību un izaugsmi. Turklāt šo piedāvājumu izvērtēšanas ietvaros dalībvalstīm būtu jācenšas piemērot kritērijus, lai stimulētu piekļuvi EPL tirgum dalībniekiem, kas saskaras ar šķēršļiem ienākšanai tirgū, piemēram, maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU), dodot priekšroku pretendentiem, kuri apņemas parakstīt EPL par daļu no projekta

saražotās elektroenerģijas ar vienu vai vairākiem potenciālajiem pircējiem, kas saskaras ar grūtībām piekļūt EPL tirgum.

- (30) Ja dalībvalstis nolēm atbalstīt publiski finansētas jaunas investīcijas (tiešās cenu atbalsta shēmas) mazoglekļa, nefosilā kurināmā elektroenerģijas ražošanā, lai sasniegtu Savienības dekarbonizācijas mērķus, minētās shēmas būtu jāstrukturē ar divvirzienu cenu starpības līgumiem, piemēram, lai papildus ieņēmumu garantijai iekļautu attiecīgo ražošanas aktīvu tirgus ieņēmumu augšupēju ierobežojumu. Jaunām investīcijām elektroenerģijas ražošanā būtu jāietver investīcijas jaunās elektroenerģijas ražošanas ietaisēs, investīcijas, kuru mērķis ir atjaunot esošo elektroenerģijas ražošanas ietaišu jaudu, investīcijas, kuru mērķis ir pagarināt esošo elektroenerģijas ražošanas ietaišu darbības laiku vai pagarināt to darbību.
- (31) Šādi divvirzienu cenu starpības līgumi nodrošinātu, ka ražotāju ieņēmumi no jaunām investīcijām elektroenerģijas ražošanā, kuras saņem publisko atbalstu, kļūst neatkarīgāki no fosilā kurināmā ražošanas mainīgajām cenām, kas parasti nosaka cenu nākamās dienas tirgū.
- (32) Tomēr, ciktāl ierobežojums noteikt tiešās cenu atbalsta shēmas divvirzienu cenu starpības līgumu veidā sašaurina tiešo cenu atbalsta shēmu veidus, ko dalībvalstis var pieņemt attiecībā uz atjaunīgajiem energoresursiem, tas būtu jāattiecinā tikai uz mazoglekļa nefosilā kurināmā tehnoloģijām ar zemām un stabilām darbības izmaksām un tehnoloģijām, kas parasti nenodrošina elektroenerģijas sistēmas elastību, vienlaikus izslēdzot tehnoloģijas, kas ir agrīnā to ieviešanas tirgū posmā. Tas nepieciešams, lai nodrošinātu, ka netiek apdraudēta to ražošanas tehnoloģiju ekonomiskā dzīvotspēja, kurām ir augstas robežizmaksas, un lai saglabātu stimulus tehnoloģijām, kas var nodrošināt elektroenerģijas sistēmas elastību un tādu piedāvājumu elektroenerģijas tirgū, kas pamatojas uz to alternatīvajām izmaksām. Turklāt ierobežojums noteikt tiešās cenu atbalsta shēmas divvirzienu cenu starpības līgumu veidā nebūtu jāattiecinā uz jaunākajām tehnoloģijām, kurām, lai stimulētu to ieviešanu, labāk piemērotas varētu būt cita veida tiešā cenu atbalsta shēmas. Ierobežojumam nebūtu jāskar iespējamais atbrīvojums maza mēroga iekārtām un demonstrējumu projektiem saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes (ES) 2018/2001 4. panta 3. punktu un būtu jāņem vērā atjaunīgās enerģijas kopienas specifika saskaņā ar minētās direktīvas 22. panta 7. punktu.
- (33) Ņemot vērā nepieciešamību nodrošināt ražotājiem regulatīvo noteiktību, dalībvalstu pienākums piemērot tiešā cenu atbalsta shēmas elektroenerģijas ražošanai divvirzienu cenu starpības līgumu veidā būtu jāpiemēro tikai jaunām investīcijām elektroenerģijas ražošanā no avotiem, kas norādīti iepriekšējā apsvērumā.
- (34) Pateicoties tirgus ieņēmumu augšupējam ierobežojumam, tiešā cenu atbalsta shēmām divvirzienu cenu starpības līgumu veidā būtu jānodrošina papildu ieņēmumu avots dalībvalstīm augstu enerģijas cenu periodos. Lai vēl vairāk mazinātu augsto elektroenerģijas cenu ietekmi uz patērētāju enerģijas rēķiniem, dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka ieņēmumi, ko iekasē no ražotājiem, uz kuriem attiecas tiešā cenu atbalsta shēmas divvirzienu cenu starpības līgumu veidā, tiek nodoti visiem elektroenerģijas galalietotājiem, tostarp māsaimniecībām, MVU un rūpnieciskajiem patērētājiem, pamatojoties uz to patēriņu. Ieņēmumu pārdale būtu jāveic tā, lai nodrošinātu, ka patērētāji joprojām zināmā mērā ir pakļauti cenu signālam, lai viņi samazinātu patēriņu, kad cenas ir augstas, vai novirzītu to uz zemāku cenu periodiem (parasti tie ir periodi ar lielāku AER ražošanas daļu). Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka ieņēmumu pārdale elektroenerģijas galalietotājiem neietekmē vienlīdzīgos konkurences apstākļus un konkurenci starp dažādiem piegādātājiem.
- (35) Turklāt dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka tiešā cenu atbalsta shēmas neatkarīgi no to veida neapdraud elektroenerģijas tirgu efektīvu, konkurētspējīgu un likvīdu darbību, saglabājot

stimulus ražotājiem reaģēt uz tirgus signāliem, tostarp pārtraukt ražošanu, ja elektroenerģijas cenas ir zemākas par to darbības izmaksām, un galalietotājiem – samazināt patēriņu, kad elektroenerģijas cenas ir augstas. Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka atbalsta shēmas nerada šķēršļus komerciālam, piemēram, EPL, izstrādei.

- (36) Tādējādi divvirzienu cenu starpības līgumiem un elektroenerģijas pirkuma līgumiem ir papildinoša nozīme enerģētikas pārkārtošanas veicināšanā un atjaunīgo energoresursu un mazoglekļa enerģijas ieguvumu nodrošināšanā patērētājiem. Ievērojot šajā regulā noteiktās prasības, dalībvalstīm vajadzētu būt iespējai brīvi izlemt, kurus instrumentus tās izmanto, lai sasniegtu savus dekarbonizācijas mērķus. Izmantojot EPL, privātie investori veicina atjaunīgās un mazoglekļa enerģijas plašāku izvēršanu, vienlaikus ilgtermiņā nodrošinot zemas un stabilas elektroenerģijas cenas. Tāpat, izmantojot divvirzienu cenu starpības līgumus, to pašu mērķi patērētāju vārdā sasniedz publiskās struktūras. Abi instrumenti ir nepieciešami, lai sasniegtu Savienības dekarbonizācijas mērķrādītājus, izvēršot atjaunīgo un mazoglekļa enerģiju un vienlaikus patērētājiem sniedzot lētas enerģijas ražošanas ieguvumus.
- (37) Atjaunīgo energoresursu paātrinātai izvēršanai ir vajadzīga arvien lielāka elastības risinājumu pieejamība, lai nodrošinātu to integrāciju tīklā un ļautu elektroenerģijas sistēmai un tīklam pielāgoties elektroenerģijas ražošanas un patēriņa mainībai dažādos laikposmos. Regulatīvajām iestādēm būtu periodiski jānovērtē nepieciešamība pēc elastības elektroenerģijas sistēmā, pamatojoties uz pārvades un sadales sistēmu operatoru viedokļiem. Elektroenerģijas sistēmas elastības vajadzību novērtējumā būtu jāņem vērā visas esošās un plānotās investīcijas (tostarp esošie aktīvi, kas vēl nav pieslēgti tīklam) elastības avotos, piemēram, elektroenerģijas elastīgā ražošanā, starpsavienotājos, pieprasījuma reakcijā, enerģijas uzkrāšanā un atjaunīgo degvielu ražošanā, ņemot vērā nepieciešamību dekarbonizēt energosistēmu. Pamatojoties uz to, dalībvalstīm būtu jānosaka valsts mērķis attiecībā uz nefosilu elastību, piemēram, pieprasījuma reakciju un uzkrāšanu, kas būtu jāatspoguļo arī to integrētajos nacionālajos enerģētikas un klimata plānos.
- (38) Lai sasniegtu valsts mērķi attiecībā uz nefosilu elastību, piemēram, pieprasījuma reakciju un uzglabāšanas investīciju vajadzībām, dalībvalstis var izstrādāt vai pārstrādāt jaudas mehānismus nolūkā izveidot zaļu un elastīgu jaudas mehānismu. Dalībvalstīm, kas piemēro jaudas mehānismu saskaņā ar spēkā esošajiem noteikumiem, būtu jāveicina nefosilas elastības, piemēram, pieprasījuma reakcijas un uzkrāšanas, līdzdalība, ieviešot projektā papildu kritērijus vai elementus.
- (39) Lai atbalstītu vides aizsardzības mērķus, CO₂ emisiju robežvērtība, kas noteikta Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2019/943 22. panta 4. punktā, būtu jāuzskata par augšējo robežu. Tāpēc dalībvalstis varētu noteikt tehniskos veikspējas standartus un CO₂ emisiju ierobežojumus, kas ierobežo dalību jaudas mehānismos, atļaujot tikai elastīgas, no fosilajiem kurināmiem brīvas tehnoloģijas, kas pilnībā atbilst Pamatnostādnēm par valsts atbalstu klimata, vides aizsardzības un enerģētikas pasākumiem²⁷, kuras mudina dalībvalstis jaudas mehānismos ieviest zaļos kritērijus.
- (40) Turklāt, ja dalībvalstis nepiemēro jaudas mehānismu vai ja papildu kritēriji vai elementi to jaudas mehānisma struktūrā nav pietiekami, lai sasniegtu valsts mērķi attiecībā uz pieprasījuma reakciju un uzkrāšanas investīciju vajadzībām, tās varētu piemērot elastības atbalsta

²⁷ Komisijas paziņojums “Pamatnostādnes par valsts atbalstu klimata, vides aizsardzības un enerģētikas pasākumiem (2022)” (OV C 80, 18.2.2022., 1. lpp.).

shēmas, kas sastāv no maksājumiem par pieejamo nefosilās elastības jaudu, piemēram, pieprasījumureakciju un uzkrāšanu.

- (41) Jaunu elektroenerģijas ražošanas iekārtu un pieprasījuma iekārtu, jo īpaši atjaunīgās enerģijas iekārtu, pieslēgšana bieži kavējas tīkla pieslēguma procedūru dēļ. Viens no šādas kavēšanās iemesliem ir pieejamās tīkla jaudas trūkums investora izraudzītajā vietā, kas nozīmē, ka ir vajadzīgi tīkla paplašinājumi vai pastiprinājumi, lai iekārtas droši savienotu ar sistēmu. Jauna prasība elektroenerģijas sistēmu operatoriem gan pārvades, gan sadales līmenī publicēt un atjaunināt informāciju par tīkla jaudu, kas pieejama to darbības apgabalos, palīdzētu investoriem pieņemt lēmumus, pamatojoties uz informāciju par tīkla jaudas pieejamību sistēmā, un tādējādi veicinātu nepieciešamo atjaunīgo energoresursu enerģijas izvēršanas paātrināšanu.
- (42) Turklāt, lai risinātu problēmu, kas saistīta ar ilgo atbildes laiku uz pieprasījumiem par pieslēgumu tīklam, pārvades un sadales sistēmu operatoriem būtu jāsniedz skaidra un pārredzama informācija sistēmas lietotājiem par to pieslēguma pieprasījumu statusu un apstrādi. Pārvades un sadales sistēmu operatoriem būtu jācenšas sniegt šādu informāciju trīs mēnešu laikā pēc pieprasījuma iesniegšanas.
- (43) Enerģētikas krīzes laikā patērētāji ir bijuši pakļauti ārkārtīgi svārstīgām enerģijas vairumtirdzniecības cenām, un viņiem ir bijušas ierobežotas iespējas iesaistīties enerģijas tirgū. Tālab daudzas mājsaimniecības ir saskārušās ar rēķinu apmaksāšanas grūtībām. Vissmagāk skarti ir mazaizsargāti un enerģētiski nabadzīgi patērētāji²⁸, taču ar šādām grūtībām ir saskārušās arī mājsaimniecības ar vidējiem ienākumiem. Tāpēc ir svarīgi atjaunināt patērētāju tiesības un aizsardzību, ļaujot patērētājiem gūt labumu no enerģētikas pārkārtošanas, atsaistīt viņu elektroenerģijas rēķinus no īstermiņa cenu svārstībām enerģijas tirgos un līdzsvarot risku starp piegādātājiem un patērētājiem.
- (44) Patērētājiem vajadzētu būt piekļuvei plašam piedāvājumu klāstam, lai viņi varētu izvēlēties līgumu atbilstoši savām vajadzībām. Tomēr piegādātāji ir samazinājuši savus piedāvājumus, nemainīgas cenas līgumi ir kļuvuši par retumu un piedāvājumu izvēle ir kļuvusi ierobežota. Patērētājiem vienmēr vajadzētu būt iespējai izvēlēties pieejamu nemainīgas cenas līgumu uz noteiktu laiku, un piegādātājiem nevajadzētu vienpusēji grozīt noteikumus pirms šāda līguma termiņa beigām.
- (45) Ja piegādātāji nenodrošina, ka to elektroenerģijas portfelis ir pietiekami nodrošināts pret riskiem, elektroenerģijas vairumtirdzniecības cenu izmaiņas var tos pakļaut finansiālam riskam un novest pie bankrota, izmaksām tiekot pārvirzītām uz patērētājiem un citiem tīkla lietotājiem. Tāpēc būtu jānodrošina, ka piegādātāji, piedāvājot nemainīgas cenas līgumus, ir pienācīgi ierobežojusi risku. Pienācīgā riska ierobežošanas stratēģijā būtu jāņem vērā piegādātāju piekļuve pašu elektroenerģijas ražošanai un kapitalizācija, kā arī to pakļautība vairumtirdzniecības tirgus cenu izmaiņām.
- (46) Patērētājiem vajadzētu būt iespējai izvēlēties piegādātāju, kurš viņiem piedāvā cenu un pakalpojumu, kas vislabāk atbilst viņu vajadzībām. Progress uzskaites un dalītās uzskaites tehnoloģiju jomā apvienojumā ar informācijas un komunikācijas tehnoloģijām nozīmē, ka tagad tehniski vienam objektam ir iespējami vairāki piegādātāji. Ja patērētāji to vēlas, viņiem vajadzētu spēt izmantot šīs iespējas izvēlēties atsevišķu piegādātāju, jo īpaši elektroenerģijai, ko izmanto, lai darbinātu tādas ierīces kā siltumsūkņi vai elektrotransportlīdzekļi, kuriem ir īpaši

²⁸ Konkrētas grupas, piemēram, sievietes, personas ar invaliditāti, vecāka gadagājuma cilvēki, bērni un rasu vai etniskās minoritātes, ir vairāk pakļautas enerģētiskās nabadzības riskam vai ir vairāk pakļautas enerģētiskās nabadzības nelabvēlīgajai ietekmei.

liels patēriņš vai kuri arī spēj automātiski pārvirzīt savu elektroenerģijas patēriņu, reaģējot uz cenu signāliem. Turklāt ar ātri reaģējošām specializētām uzskaites ierīcēm, kas ir piestiprinātas vai iestrādātas iekārtās ar elastīgām, kontrolējamām slodzēm, galalietotāji var piedalīties citās stimulējošās pieprasījumu reakcijas shēmās, kas nodrošina elastības pakalpojumus elektroenerģijas tirgū un pārvades un sadales sistēmu operatoriem. Kopumā šādiem pasākumiem būtu jāveicina pieprasījumu reakcijas plašāka ieviešana un patērētāju iespēju paplašināšana, ļaujot tiem vairāk kontrolēt savu enerģijas patēriņu un rēķinus, vienlaikus nodrošinot elektroenerģijas sistēmai papildu elastību pieprasījuma un piedāvājuma svārstību pārvarēšanai.

- (47) Enerģijas piedāvājumu pieaugošās sarežģītības un atšķirīgu tirgvedības praksi dēļ patērētājiem bieži vien ir grūti pilnībā saprast, ko viņi paraksta. Konkrētāk, trūkst skaidrības par to, kā tiek noteikta cena, par līguma atjaunošanas nosacījumiem, līguma izbeigšanas sekām vai iemesliem, kāpēc piegādātājs maina nosacījumus. Tāpēc piegādātājiem vai tirgus dalībniekiem, kas iesaistīti agregēšanā, īsā un viegli saprotamā veidā pirms līguma parakstīšanas patērētājiem būtu jāsniedz pamatinformācija par enerģijas piedāvājumiem.
- (48) Lai nodrošinātu piegādes nepārtrauktību patērētājiem gadījumā, ja piegādātājam ir grūtības pildīt saistības, dalībvalstīm vajadzētu būt pienākumam izraudzīties pēdējos garantētos piegādātājus, kurus var uzskatīt par universālā pakalpojuma sniedzējiem. Šāds piegādātājs varētu būt tāda vertikāli integrēta uzņēmuma pārdošanas nodaļa, kas veic arī sadales funkcijas, ar noteikumu, ka tas atbilst Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2019/944 35. pantā noteiktajām nodalīšanas prasībām. Tomēr tas nenozīmē, ka dalībvalstīm ir pienākums veikt piegādi par noteiktu nemainīgu minimālo cenu.
- (49) Enerģijas koplietošana var radīt noturību pret augstu un svārstīgu vairumtirdzniecības tirgus cenu ietekmi uz patērētāju enerģijas rēķiniem, dod iespējas plašākai patērētāju grupai, kuriem citādi nav iespējas kļūt par aktīvu lietotāju finansiālu vai telpisku ierobežojumu dēļ, piemēram, enerģētiski nabadzīgiem un mazaizsargātiem patērētājiem, un veicina atjaunīgo energoresursu plašāku izmantošanu, mobilizējot papildu privātos kapitālieguldījumus un dažādojot atlīdzības ceļus. Integrējot atbilstošus cenu signālus un krātuves, elektroenerģijas koplietošana var palīdzēt likt pamatus mazāku patērētāju elastības potenciāla izmantošanai.
- (50) Aktīviem lietotājiem, kuriem pieder uzglabāšanas vai ražošanas iekārta vai kuri tādu īrē vai nomā, vajadzētu būt tiesībām dalīties ar pārprodukciju un dot iespēju citiem patērētājiem kļūt aktīviem vai tieši vai ar trešās personas veicinātāja starpniecību koplietot atjaunīgo energoresursu enerģiju, kas saražota vai uzkrāta kopīgi nomātās, īrētās vai īpašumā esošās iekārtās. Enerģijas koplietošanas pasākums balstās vai nu uz privātu līgumisku vienošanos starp aktīviem lietotājiem, vai tiek organizēts ar juridiskas personas starpniecību. Juridiska persona, kas ietver atjaunīgās enerģijas kopienas kritērijus, kā definēts Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā (ES) 2018/2001, vai iedzīvotāju energokopienas kritērijus, kā definēts Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā (ES) 2019/944, var ar saviem locekļiem dalīties ar elektroenerģiju, kas saražota iekārtās, kuras tiem pilnībā pieder. Enerģijas koplietošanas aizsardzības un spēcīnāšanas satvarā īpaša uzmanība būtu jāpievērš enerģētiski nabadzīgiem un mazaizsargātiem patērētājiem.
- (51) Enerģijas koplietošana ļauj darboties tādas pasāzotas vai uzkrātas elektroenerģijas kolektīvajam patēriņam, ko tīklā ievada vairāki kopīgi darbojošies aktīvie lietotāji. Dalībvalstīm būtu jāizveido pienācīga IT infrastruktūra, lai konkrētā patēriņa laikposmā varētu veikt pasāzotas vai uzkrātas atjaunīgo energoresursu enerģijas administratīvo saskaņošanu nolūkā aprēķināt enerģijas rēķina enerģijas komponentu. Šo iekārtu izlaide būtu jāsadala starp

agregētajiem patērētāju slodzes profiliem, pamatojoties uz statiskām, variablām vai dinamiskām aprēķina metodēm, kuras var iepriekš noteikt vai par kurām var vienoties aktīvie lietotāji.

- (52) Mazaizsargātie lietotāji būtu pienācīgi jāaizsargā pret elektroenerģijas atslēgšanu, un tiem nevajadzētu ļaut nonākt situācijā, kas spiež viņus atslēgt elektroenerģiju. Lai noteiktu pienācīgus īstermiņa un ilgtermiņa pasākumus, kas būtu jādara pieejami mazaizsargātiem patērētājiem, lai tie varētu pārvaldīt savu enerģijas patēriņu un izmaksas, joprojām būtiska nozīme ir piegādātājiem un visām attiecīgajām valsts iestādēm, tostarp ciešā sadarbībā ar sociālā nodrošinājuma sistēmām.
- (53) Publiska intervence elektroenerģijas piegādes cenu noteikšanā principā ir tirgu kropļojošs pasākums. Tāpēc šādu intervenci var veikt tikai kā sabiedrisko pakalpojumu saistības, un uz to attiecas īpaši nosacījumi. Saskaņā ar šo direktīvu regulētas cenas, tostarp cenas, kas ir zemākas par pašizmaksu, ir iespējamās enerģētiskās nabadzības skartām un mazaizsargātām mājāsaimniecībām un pārejas pasākuma veidā — mājāsaimniecībām un mikrouzņēmumiem. Krīzes laikā, kad ievērojami pieaug elektroenerģijas vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības cenas un tas negatīvi ietekmē ekonomiku kopumā, būtu jāļauj dalībvalstīm uz laiku attiecināt regulēto cenu piemērošanu arī uz MVU. Gan attiecībā uz mājāsaimniecībām, gan MVU dalībvalstīm būtu jāļauj uz laiku noteikt regulētas cenas, kas ir zemākas par izmaksām, ja vien tas nerada izkropļojumus starp piegādātājiem un piegādātājiem tiek kompensētas izmaksas, kas saistītas ar piegādi zem pašizmaksas. Tomēr ir jānodrošina, ka šāds cenu regulējums ir mērķtiecīgs un nerada stimulus palielināt patēriņu. Tāpēc šāds cenu regulējums būtu jāierobežo līdz 80 % no mājāsaimniecību vidējā patēriņa un 70 % no iepriekšējā gada patēriņa MVU. Komisijai būtu jānosaka, kad šāda elektroenerģijas cenu krīze pastāv un, attiecīgi, kad šī iespēja kļūst piemērojama. Komisijai būtu arī jāprecizē šādas noteikšanas spēkā esība, kuras laikā piemēro regulēto cenu pagaidu pagarinājumu, kas var ilgt līdz vienam gadam. Ciktāl kāds no šajā regulā paredzētajiem pasākumiem ir valsts atbalsts, noteikumi par šādiem pasākumiem neskar LESD 107. un 108. panta piemērošanu.
- (54) Šajā regulā paredzētie pasākumi neskar arī Direktīvas 2014/65/ES, Regulas (ES) 2016/1011 un Regulas (ES) 648/2012 piemērošanu.
- (55) Attiecīgi būtu jāgroza Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/942, Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/943, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/944 un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2018/2001.
- (56) Ņemot vērā to, ka šīs regulas mērķus nevar pietiekami labi sasniegt atsevišķās dalībvalstīs, bet tos var labāk sasniegt Savienības līmenī, Savienība var pieņemt pasākumus saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 5. pantā noteikto subsidiaritātes principu. Saskaņā ar minētajā pantā noteikto proporcionalitātes principu, šajā regulā paredz vienīgi tos pasākumus, kas vajadzīgi minēto mērķu sasniegšanai,

1. pants

Grozījumi Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) 2019/943 (2019. gada 5. jūnijs) par elektroenerģijas iekšējo tirgu

Regulu (ES) 2019/943 groza šādi:

1) regulas 1. pantu groza šādi:

[a] panta b) apakšpunktu aizstāj ar šādu:

“b) noteikt pamatprincipus labi funkcionējošiem, integrētiem elektroenerģijas tirgiem, kas visiem resursu nodrošinātājiem un elektroenerģijas lietotājiem paredz nediskriminējošu piekļuvi tirgum, ļauj attīstīt nākotnes līgumu elektroenerģijas tirgus, lai ļautu piegādātājiem un patērētājiem nodrošināties vai aizsargāt sevi pret elektroenerģijas cenu svārstīguma risku nākotnē, nodrošina konkurētspēju globālā tirgū, uzlabo elastību, izmantojot pieprasījuma reakciju, enerģijas uzkrāšanu un citus ar fosiliem kurināmiem nesaistītus risinājumus, nodrošina energoefektivitāti, atvieglo izkliedētā pieprasījuma un piedāvājuma agregēšanu, un radīt apstākļus tirgu un nozaru integrēšanai un tirgabalstītas atbildības saņemšanai par elektroenerģiju, kas saražota no atjaunojamiem energoresursiem;”;

[b] pievieno šādu punktu:

“e) atbalstīt ilgtermiņa investīcijas atjaunojamās enerģijas ražošanā un ļaut patērētājiem samazināt enerģijas rēķinu atkarību no īstermiņa elektroenerģijas tirgus cenu svārstībām, jo īpaši no fosilā kurināmā cenām vidējā termiņā un ilgtermiņā.”;

2) regulas 2. pantā pievieno šādus punktus:

“72) “maksimumstunda” ir stunda ar lielāko elektroenerģijas patēriņu apvienojumā ar zemu no atjaunojamajiem energoresursiem saražotas elektroenerģijas līmeni, ņemot vērā starpzonu apmaiņas;

73) “maksimumslodzes ierobežošana” ir tirgus dalībnieku spēja samazināt elektroenerģijas patēriņu pārvades sistēmas operatora noteiktās maksimumstundās;

74) “maksimumslodzes ierobežošanas produkts” ir tirgū balstīts produkts, ar kura palīdzību tirgus dalībnieki pārvades sistēmu operatoriem var nodrošināt maksimumslodzes ierobežošanu;

75) “virtuāls centrs” ir nefizisks reģions, kas aptver vairāk nekā vienu tirdzniecības zonu, kam indeksa cenu nosaka, piemērojot metodiku;

76) “divvirzienu cenu starpības līgums” ir līgums, kas noslēgts starp elektroenerģijas ražošanas ietaises operatoru un partneri, parasti publisku struktūru, un ar ko nodrošina gan minimālās atlīdzības aizsardzību, gan pārmērīgas atlīdzības ierobežojumu; līgums ir izstrādāts tā, lai tiktu saglabāti stimuli ražošanas ietaisei darboties un efektīvi piedalīties elektroenerģijas tirgos, un tas atbilst Direktīvas (ES) 2018/2001 4. panta 2. punktā un 4. panta 3. punkta pirmajā un trešajā daļā noteiktajiem principiem;

77) “elektroenerģijas pirkuma līgums” jeb “EPL” ir līgums, saskaņā ar kuru fiziska vai juridiska persona piekrīt iepirkt elektroenerģiju no elektroenerģijas ražotāja, pamatojoties uz tirgus principiem;

78) “tirgus ieņēmumi” ir realizētie ienākumi, ko ražotājs saņem apmaiņā pret elektroenerģijas pārdošanu un piegādi Savienībā neatkarīgi no šādas apmaiņas līgumiskās formas un neietverot nekādu valsts piešķirtu atbalstu;

79) “specializēta uzskaites ierīce” ir ierīce, kas piesaistīta aktīvam vai iegulta tajā un pārdod pieprasījumureakcijas vai elastības pakalpojumus elektroenerģijas tirgū vai pārvades un sadales sistēmu operatoriem;

80) “elastība” ir elektroenerģijas sistēmas spēja pielāgoties ražošanas un patēriņa modeļu mainībai un tīkla pieejamībai relevantos tirgus laikposmos.”;

3) regulas 7. pantu groza šādi:

[a] panta 1. punktu aizstāj ar šādu:

“1. Pārvades sistēmu operatori un NETO vai to iecelta struktūra kopīgi organizē integrēto nākamās dienas un tekošās dienas tirgu vadību saskaņā ar Regulu (ES) 2015/1222. Pārvades sistēmu operatori un NETO sadarbojas Savienības līmenī vai, kur tas ir lietderīgāk, reģionālā mērogā, lai maksimizētu Savienības elektroenerģijas nākamās dienas un tekošās dienas tirdzniecības efektivitāti un rezultativitāti. Pienākums sadarboties neskar Savienības konkurences tiesību aktu piemērošanu. Regulatīvās iestādes atbilstīgi Direktīvas (ES) 2019/944 59. pantam un ACER atbilstīgi Regulas (ES) 2019/942 4. un 8. pantam veic pārvades sistēmu operatoru un NETO regulatīvo uzraudzību attiecībā uz funkcijām, kas saistītas ar elektroenerģijas tirdzniecību.”;

[b] panta 2. punktu groza šādi:

i) punkta c) apakšpunktu aizstāj ar šādu:

“c) maksimizē visu tirgus dalībnieku iespējas piedalīties starpzonu un intrazonālā tirdzniecībā nediskriminējošā veidā un pēc iespējas tuvāk reāllaikam starp un visās tirdzniecības zonās;”;

ii) punktā iekļauj šādu ca) apakšpunktu:

“ca) jāorganizē tā, lai nodrošinātu likviditātes koplietošanu starp visiem NETO gan starpzonu, gan intrazonālai tirdzniecībai;”;

4) iekļauj šādu 7.a un 7.b pantu:

“7.a pants

Maksimumslodzes ierobežošanas produkts

1. Neskarot Elektroenerģijas direktīvas 40. panta 5. punktu un 40. panta 6. punktu, pārvades sistēmu operatori drīkst iepirkt maksimumslodzes ierobežošanas produktus, lai panāktu elektroenerģijas pieprasījuma samazināšanos maksimumslodzes stundās.
2. Pārvades sistēmu operatori, kas vēlas iegādāties maksimumslodzes ierobežošanas produktu, iesniedz attiecīgās dalībvalsts regulatīvajai iestādei priekšlikumu, kurā izklāstīti apjomi un nosacījumi maksimumslodzes ierobežošanas produkta iepirkumam. Pārvades sistēmas operatora priekšlikums atbilst šādām prasībām:
 - (a) maksimumslodzes ierobežošanas produkta apjoma pamatā ir analīze par vajadzību pēc papildu pakalpojuma, lai nodrošinātu piegādes drošību. Analīzē ņem vērā uzticamības standartu vai objektīvus un pārredzamus tīkla stabilitātes kritērijus, ko apstiprinājusi regulatīvā iestāde. Nosakot apjomu, ņem vērā pieprasījuma prognozi, prognozi par elektroenerģiju, kas saražota no atjaunojamiem enerģijas avotiem, un prognozi par citiem elastības avotiem sistēmā. Maksimumslodzes ierobežošanas produkta apjomu ierobežo, lai nodrošinātu, ka produkta paredzamie ieguvumi nepārsniedz prognozētās izmaksas;
 - (b) maksimumslodzes ierobežošanas produkta iepirkuma pamatā ir objektīvi, pārredzami un nediskriminējoši kritēriji, un tas attiecas tikai uz pieprasījumreakciju;
 - (c) maksimumslodzes ierobežošanas produkta iepirkumu veic, izmantojot konkursa procedūru, kurā uzvarētāja izraudzīšanās ir balstīta uz zemākajām izmaksām par iepriekš noteiktu tehnisko un vides kritēriju izpildi;
 - (d) līgumus par maksimumslodzes ierobežošanas produktu slēdz ne agrāk kā divas dienas pirms tā aktivizēšanas, un līguma termiņš nav ilgāks par vienu dienu;
 - (e) maksimumslodzes ierobežošanas produkta aktivizēšana nesamazina starpzonu jaudu;
 - (f) maksimumslodzes ierobežošanas produktu aktivizē pēc nākamās dienas tirgus slēgšanas un pirms balansēšanas tirgus sākuma;
 - (g) maksimumslodzes ierobežošanas produkts nenožīmē tādas ražošanas sākšanu, kas atrodas aiz uzskaites punkta.

3. Faktisko patēriņa samazinājumu, kas rodas, aktivizējot maksimumslodzes ierobežošanas produktu, mēra attiecībā pret bāzlīniju, kas atspoguļo paredzamo elektroenerģijas patēriņu bez maksimumslodzes ierobežošanas produkta aktivizēšanas. Pārvades sistēmu operatori, apspriežoties ar tirgus dalībniekiem, izstrādā bāzlīnijas metodoloģiju un iesniedz to regulatīvajai iestādei.
4. Regulatīvās iestādes apstiprina pārvades sistēmu operatoru, kuri vēlas iepirkt maksimumslodzes ierobežošanas produktu, priekšlikumu un bāzlīnijas metodiku, ko tie iesnieguši saskaņā ar 2. un 3. punktu, vai pieprasa pārvades sistēmu operatoriem grozīt priekšlikumu, ja tas neatbilst šajos punktos izklāstītajām prasībām.

7.b pants

Specializēta uzskaites ierīce

1. “Dalībvalstis atļauj pārvades sistēmu operatoriem un sadales sistēmu operatoriem izmantot datus no specializētām uzskaites ierīcēm, lai novērotu un norēķinātos par pieprasījumu reakciju un elastības pakalpojumiem, tostarp no uzkrāšanas sistēmām.
2. Dalībvalstis nosaka prasības specializētas uzskaites ierīces datu validācijas procesam, lai pārbaudītu un nodrošinātu attiecīgo datu kvalitāti.”;

5) regulas 8. pantu groza šādi:

a) panta 1. punktu aizstāj ar šādu:

NETO atļauj tirgus dalībniekiem tirgoties ar enerģiju pēc iespējas tuvu reāllaikam un vismaz līdz tekošās dienas starpzonu jaudas tirgus slēgšanas laikam. Līdz 2028. gada 1. janvārim tekošās dienas starpzonu tirgus slēgšanas laiks ir ne agrāk kā 30 minūtes pirms reāllaika.”;

b) panta 3. punktu aizstāj ar šādu:

“NETO nodrošina produktus tirdzniecībai nākamās dienas un tekošās dienas tirgos, kuri ir pietiekami nelieli – ar minimālo solījuma lielumu 100 kW vai mazāk –, lai nodrošinātu sekmīgu pieprasījumu reakcijas, enerģijas uzkrāšanas un maza mēroga atjaunojamo energoresursu enerģijas ražošanas iesaisti, tostarp arī lietotāju tiešu iesaisti.”;

[6] regulas 9. pantu aizstāj ar šādu:

9. pants

Nākotnes tirgi

1. Līdz 2024. gada 1. decembrim *ENTSO-E* pēc apspriešanās ar EVTI iesniedz *ACER* priekšlikumu izveidot reģionālus virtuālus centrus nākotnes tirgum. Priekšlikums:

- (a) definē virtuālo centru ģeogrāfisko tvērumu nākotnes līgumu tirgum, tostarp tirdzniecības zonas, kas veido šos centrus, nolūkā maksimāli palielināt cenu korelāciju starp atsauces cenām un to tirdzniecības zonu cenām, kuras veido virtuālos centrus;
 - (b) ietver metodiku atsauces cenu aprēķināšanai virtuālajiem centriem nākotnes darījumu tirgum nolūkā maksimāli palielināt korelācijas starp atsauces cenu un to tirdzniecības zonu cenām, kuras veido virtuālo centru; šāda metodika ir piemērojama visiem virtuālajiem centriem un balstīta uz iepriekš noteiktiem objektīviem kritērijiem;
 - (c) ietver finansiālo ilgtermiņa pārvades tiesību definīciju no tirdzniecības zonām uz nākotnes tirgus virtuālajiem centriem;
 - (d) maksimāli palielina tirdzniecības iespējas attiecībā uz riska ierobežošanas produktiem, piesaistot virtuālos centrus nākotnes darījumu tirgum, kā arī ilgtermiņa pārvades tiesībām no tirdzniecības zonām uz virtuāliem centriem.
2. Sešu mēnešu laikā pēc tam, kad saņemts priekšlikums par reģionālo virtuālo centru izveidi nākotnes darījumu tirgum, *ACER* to izvērtē un vai nu apstiprina, vai groza. Grozījumu gadījumā *ACER* pirms grozījumu pieņemšanas apspriežas ar *ENTSO-E*. Pieņemto priekšlikumu publicē *ACER* tīmekļa vietnē.
 3. Vienotajai piešķiršanas platformai, kas izveidota saskaņā ar Regulu (ES) 2016/1719, ir tāda juridiskā forma, kā minēts Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2017/1132 II pielikumā.
 4. Vienotā piešķiršanas platforma:
 - (a) piedāvā ilgtermiņa pārvades tiesību tirdzniecību starp katru tirdzniecības zonu un virtuālo centru; ja tirdzniecības zona nav virtuāla centra daļa, tā drīkst izdot finansiālas ilgtermiņa pārvades tiesības virtuālam centram vai citām tirdzniecības zonām, kas ietilpst tajā pašā jaudas aprēķināšanas reģionā;
 - (b) piešķir ilgtermiņa starpzonu jaudu regulāri un pārredzamā, tirgū balstītā un nediskriminējošā veidā; ilgtermiņa starpzonu jaudas piešķiršanas biežums atbalsta nākotnes tirgus efektīvu darbību;
 - (c) piedāvā finansiālās pārvades tiesību tirdzniecību, kas ļauj šo finansiālās pārvades tiesību turētājiem novērst pakļautību pozitīvām un negatīvām cenu starpībām un ar biežiem termiņiem līdz vismaz trim gadiem uz priekšu.
 5. Ja regulatīvā iestāde uzskata, ka tirgus dalībniekiem nav pieejamas pietiekamas riska ierobežošanas iespējas, un pēc apspriešanās ar relevantām finanšu tirgus kompetentajām iestādēm, ja nākotnes tirgi attiecas uz finanšu instrumentiem, kas definēti 4. panta 1. punkta 15. apakšpunktā, tā drīkst pieprasīt elektroenerģijas biržām vai pārvades sistēmu operatoriem īstenot papildu pasākumus, piemēram, tirgus veidošanas darbības, lai uzlabotu nākotnes tirgus likviditāti. Ievērojot Savienības konkurences tiesību aktus un Direktīvu (ES) 2014/65 un Regulas (ES) 648/2012 un 600/2014, tirgus operatori ir tiesīgi izstrādāt nākotnes riska ierobežošanas produktus, tostarp ilgtermiņa nākotnes riska ierobežošanas produktus, lai tirgus dalībniekiem, tostarp atjaunojamos energoresursus izmantojošu elektroenerģijas ražošanas ietaišu īpašniekiem, dotu iespēju pienācīgi nodrošināties pret cenu svārstību radītajiem finanšu riskiem. Dalībvalstis neprasa, lai šādi riska ierobežošanas darījumi ietvertu tikai darījumus dalībvalstī vai tirdzniecības zonā.”;

7) regulas 18. pantu groza šādi:

[a] panta 2. punktu aizstāj ar šādu:

“2. Tarifu metodikas atspoguļo pārvades sistēmu operatoru un sadales sistēmu operatoru fiksētās izmaksas un ņem vērā gan kapitāla, gan darbības izdevumus, lai pārvades sistēmu operatoriem un sadales sistēmu operatoriem nodrošinātu pienācīgus stimulus gan īstermiņā, gan ilgtermiņā, tostarp apsteidzošas investīcijas, nolūkā palielināt efektivitāti, tostarp energoefektivitāti, veicināt tirgus integrāciju un piegādes drošību, atbalstīt elastības pakalpojumu izmantošanu, efektīvas investīcijas, tostarp risinājumus, lai optimizētu esošo tīklu un veicinātu pieprasījuma reakciju un saistītas pētniecības darbības, kā arī veicināt inovāciju patērētāju interesēs tādās jomās kā digitalizācija, elastības pakalpojumi un starpsavienojumi.”;

[b] panta 8. punktu aizstāj ar šādu:

“8. Pārvades un sadales tarifu metodikas nodrošina stimulus pārvades un sadales sistēmu operatoriem padarīt savu tīklu darbību un attīstību pēc iespējas efektīvāku, tostarp ar pakalpojumu iepirkumiem. Minētajā nolūkā regulatīvās iestādes attiecīgās izmaksas atzīst par attiecināmām, minētās izmaksas ietver pārvades un sadales tarifos, un nosaka rezultativitātes mērķrādītājus, lai nodrošinātu stimulus pārvades un sadales sistēmu operatoriem savos tīklos paaugstināt efektivitāti, tostarp kāpinot energoefektivitāti, izmantojot elastības pakalpojumus un viedo tīklu un viedo uzskaites sistēmu izstrādi.”;

[c] panta 9. punkta f) apakšpunktu aizstāj ar šādu:

“f) metodes, ar ko nodrošina pārredzamību tarifu noteikšanā un struktūrā, tostarp apsteidzošas investīcijas”;

[d] panta 9. punktam pievieno šādu i) apakšpunktu:

“i) stimuli efektīvām investīcijām tīklos, tostarp attiecībā uz elastības resursiem un elastīgiem pieslēguma nolīgumiem.”;

[8] regulas 19. panta 2. punktu groza šādi:

[a] panta b) apakšpunktu aizstāj ar šādu:

b) starpzonu jaudas saglabāšanai vai palielināšanai, attiecīgā gadījumā ar koordinētiem korektīviem pasākumiem optimizējot esošo starpsavienotāju izmantošanu, vai sedzot izmaksas, kas radušās veicot investīcijas tīklā un attiecas uz starpsavienotāju pārslodzes samazināšanu; vai

[b] pievieno šādu c) punktu:

“c) kompensāciju atkrastes ražošanas iekārtu operatoriem atkrastes tirdzniecības zonā, ja piekļuve savstarpēji savienotiem tirgiem ir samazināta tā, ka viens vai vairāki pārvades sistēmu operatori nav darījuši pieejamu pietiekamu jaudu starpsavienotājā vai kritiskajos tīkla elementos, kas ietekmē starpsavienotāja jaudu, kā rezultātā atkrastes iekārtas operators nespēj eksportēt savu elektroenerģijas ražošanas jaudu uz tirgu.”;

[9] iekļauj šādu IIIa nodaļu:

IIIa nodaļa

Īpaši investīciju stimuli Savienības dekarbonizācijas mērķu sasniegšanai

19.a pants

Elektroenerģijas pirkuma līgumi

1. Dalībvalstis veicina elektroenerģijas pirkuma līgumus (EPL), lai sasniegtu savos integrētajos nacionālajos enerģētikas un klimata plānos izvirzītos mērķus attiecībā uz Regulas (ES) 2018/1999 4. panta a) punktā minēto dekarbonizācijas dimensiju, vienlaikus saglabājot konkurētspējīgus un likvīdus elektroenerģijas tirgus.
2. Dalībvalstis nodrošina, ka ir ieviesti un lietotājiem, kuri saskaras ar šķēršļiem ienākšanai EPL tirgū un nav nonākuši finansiālās grūtībās saskaņā ar LESD 107. un 108. pantu, ir pieejami tādi instrumenti kā garantiju shēmas par tirgus cenām, lai samazinātu finanšu riskus, kas saistīti ar to, ka patērētāji neizpilda maksājumu saistības EPL ietvaros. Šajā nolūkā dalībvalstis ņem vērā Savienības līmeņa instrumentus. Dalībvalstis nosaka, uz kādām lietotāju kategorijām šie instrumenti ir vērsti, piemērojot nediskriminējošus kritērijus.
3. Dalībvalstu atbalstīto EPL garantiju shēmās iekļauj noteikumus, lai izvairītos no likviditātes mazināšanās elektroenerģijas tirgos, un tās nesniedz atbalstu no fosilā kurināmā ražotas enerģijas iegādei.
4. Izstrādājot atjaunojamo energoresursu elektroenerģijas atbalsta shēmas, dalībvalstis ļauj piedalīties projektiem, kuri daļu elektroenerģijas rezervē pārdošanai, izmantojot EPL vai citus tirgū balstītus pasākumus, un cenšas izmantot izvērtēšanas kritērijus, lai stimulētu to lietotāju piekļuvi EPL tirgum, kuri saskaras ar šķēršļiem ienākšanai tirgū. Konkrētāk, šādi izvērtēšanas kritēriji var dot priekšroku pretendentiem, kas iesniedz parakstītu EPL vai apņemšanos attiecībā uz daļu no projekta saražotās elektroenerģijas parakstīt EPL ar vienu vai vairākiem potenciālajiem pircējiem, kuri saskaras ar šķēršļiem ienākšanai EPL tirgū.

5. EPL norāda piegādes tirdzniecības zonu un atbildību par starpzonu pārvades tiesību nodrošināšanu tirdzniecības zonas maiņas gadījumā saskaņā ar 14. pantu.
6. EPL precizē nosacījumus, saskaņā ar kuriem lietotāji un ražotāji drīkst izstāties no EPL, piemēram, jebkādas piemērojamas izstāšanās maksas un paziņošanas periodus saskaņā ar Savienības konkurences tiesību aktiem.

19.b pants

Tiešas cenu atbalsta shēmas jaunām investīcijām elektroenerģijas ražošanā

1. Tiešas cenu atbalsta shēmas jaunām investīcijām elektroenerģijas ražošanā no 2. punktā uzskaitītajiem avotiem veids ir divvirzienu cenas starpības līgums. Jaunas investīcijas elektroenerģijas ražošanā ietver investīcijas jaunās elektroenerģijas ražošanas ietaisēs, investīcijas, kuru mērķis ir atjaunot esošo elektroenerģijas ražošanas ietaišu jaudu, investīcijas, kuru mērķis ir pagarināt esošo elektroenerģijas ražošanas ietaišu darbības laiku vai pagarināt to darbmūžu.
2. Šā panta 1. punktu piemēro jaunām investīcijām elektroenerģijas ražošanai no šādiem avotiem:
 - (a) vēja enerģija;
 - (b) saules enerģija;
 - (c) ģeotermālā enerģija;
 - (d) caurteces hidroelektrostacijās ražota enerģija;
 - (e) kodolenerģija.
3. Tiešas cenu atbalsta shēmas divvirzienu cenas starpības līgumu veidā:
 - (a) ir izstrādātas tā, lai ieņēmumi, kas iekasēti, kad tirgus cena ir augstāka par norunas cenu, tiktu sadalīti visiem elektroenerģijas galalietotājiem, pamatojoties uz to patēriņa daļu (tādas pašas izmaksas/kompensācija par katru patērēto MWh);
 - (b) nodrošina, ka ieņēmumu sadale elektroenerģijas galalietotājiem notiek tā, lai neatņemtu stimulus patērētājiem samazināt savu patēriņu vai to novirzīt uz periodiem, kad elektroenerģijas cenas ir zemas, un lai neapdraudētu konkurenci starp elektroenerģijas piegādātājiem.

19.c pants

Elastības vajadzību novērtējums

1. Līdz 2025. gada 1. janvārim un pēc tam reizi divos gados katras dalībvalsts regulatīvā iestāde novērtē un sagatavo ziņojumu par elastības vajadzībām elektroenerģijas sistēmā vismaz piecu gadu laikposmam, ņemot vērā nepieciešamību izmaksu ziņā efektīvi panākt piegādes drošību un dekarbonizēt elektroenerģijas sistēmu, kā arī ņemot vērā dažādu nozaru integrāciju. Ziņojuma pamatā ir dati un analīzes, ko minētās dalībvalsts pārvades un sadales sistēmu operatori snieguši saskaņā ar 2. punktu, un tiek izmantota metodika atbilstīgi 3. punktam.

2. Ziņojums ietver izvērtējumu par to, vai ir vajadzīga elastība, lai elektroenerģijas sistēmā integrētu no atjaunojamajiem energoresursiem ražotu elektroenerģiju, un jo īpaši izsver nefosila elastīguma, piemēram, pieprasījumreakcijas un uzkrāšanas, potenciālu, lai apmierinātu šo vajadzību gan pārvades, gan sadales līmenī. Ziņojumā nošķir sezonālās, ikdienas un stundas elastības vajadzības.
3. Katras dalībvalsts pārvades un sadales sistēmu operatori iesniedz regulatīvajai iestādei datus un analīzes, kas vajadzīgas, lai sagatavotu 1. punktā minēto ziņojumu.
4. *ENTSO-E* un ES SSO struktūra koordinē pārvades un sadales sistēmu operatorus attiecībā uz datiem un analīzi, kas jāsniedz saskaņā ar 2. punktu. Proti, tās:
 - (a) nosaka datu veidu un formātu, ko pārvades un sadales sistēmu operatori sniedz regulatīvajām iestādēm;
 - (b) izstrādā metodiku, kā pārvades un sadales sistēmu operatori analizē elastības vajadzības, ņemot vērā vismaz visus esošos elastības avotus un plānotās investīcijas starpsavienojumu, pārvades un sadales līmenī, kā arī vajadzību dekarbonizēt elektroenerģijas sistēmu.
5. *ENTSO-E* un ES SSO struktūra cieši sadarbojas savā starpā pārvades un sadales sistēmu operatoru koordinēšanā.
6. Līdz 2024. gada 1. martam *ENTSO-E* un ES SSO struktūra kopīgi iesniedz *ACER* priekšlikumu par regulatīvajām iestādēm iesniedzamo datu veidu un formātu un 3. punktā minēto metodiku. Trīs mēnešu laikā pēc priekšlikuma saņemšanas *ACER* vai nu apstiprina priekšlikumu, vai groza to. Grozījumu gadījumā *ACER* pirms grozījumu pieņemšanas apspriežas ar *ENTSO-E* un ES SSO struktūru. Pieņemto priekšlikumu publicē *ACER* tīmekļa vietnē.
7. Regulatīvās iestādes iesniedz 1. punktā minētos ziņojumus *ACER* un tos publicē. *ACER* 12 mēnešu laikā pēc ziņojumu saņemšanas sagatavo ziņojumu, kurā tos analizē un sniedz ieteikumus par pārrobežu nozīmes jautājumiem saistībā ar regulatīvo iestāžu konstatējumiem.

19.d pants

Indikatīvs nacionālais mērķis attiecībā uz pieprasījumreakciju un uzkrāšanu

Pamatojoties uz regulatīvās iestādes ziņojumu saskaņā ar 19.c panta 1. punktu, katra dalībvalsts nosaka indikatīvu nacionālo mērķi attiecībā uz pieprasījumreakciju un uzkrāšanu. Šo indikatīvo nacionālo mērķi atspoguļo arī dalībvalstu integrētajos nacionālajos enerģētikas un klimata plānos attiecībā uz dimensiju “Iekšējais enerģijas tirgus” saskaņā ar Regulas (ES) 2018/1999 3., 4. un 7. pantu un to integrētajos divgadu progresa ziņojumos saskaņā ar Regulas (ES) 2018/1999 17. pantu.

19.e pants

Elastības atbalsta shēmas

1. Dalībvalstis, kas piemēro jaudas mehānismu saskaņā ar 21. pantu, apsver nefosilas elastības veicināšanu, piemēram, pieprasījumreakcijas un uzkrāšanas dalību, ieviešot jaudas mehānismā papildu kritērijus vai elementus.

2. Ja pasākumi, kas saskaņā ar 1. punktu ieviesti, lai veicinātu nefosilas elastības, piemēram, pieprasījumu reakcijas un uzkrāšanas, dalību jaudas mehānismos, nav pietiekami, lai sasniegtu elastības vajadzības, kas apzinātas saskaņā ar 19.d punktu, dalībvalstis drīkst piemērot elastības atbalsta shēmas, kas ietver maksājumus par pieejamo nefosilas elastības jaudu, piemēram, pieprasījumu reakciju un uzkrāšanu.
3. Dalībvalstis, kas nepiemēro jaudas mehānismu, drīkst piemērot elastības atbalsta shēmas, kas sastāv no maksājumiem par pieejamo nefosilas elastības jaudu, piemēram, pieprasījumu reakciju un uzkrāšanu.

19.f pants

Elastības atbalsta shēmu izstrādes principi

Elastības atbalsta shēma nefosilajai elastībai, piemēram, pieprasījumu reakcijai un uzkrāšanai, ko dalībvalstis piemēro saskaņā ar 19.e panta 2. un 3. punktu:

- (a) nepārsniedz to, kas nepieciešams, lai izmaksu ziņā efektīvā veidā risinātu apzinātās elastības vajadzības;
- (b) aprobežojas ar jaunām investīcijām nefosilajā elastībā, piemēram, pieprasījumu reakcijā un uzkrāšanā;
- (c) nedrīkst nozīmēt, ka tiek uzsākta tāda elektroenerģijas ražošana no fosilā kurināmā, kas atrodas aiz uzskaites punkta;
- (d) nodrošina jaudas piegādātāju izraudzīšanos atklātā, pārredzamā, uz konkurenci balstītā, nediskriminējošā un izmaksu ziņā efektīvā procesā;
- (e) novērš nepamatotus elektroenerģijas tirgu efektīvas darbības izkropļojumus, tostarp saglabā efektīvus darbības stimulus un cenu signālus, kā arī pakļautību cenu svārstībām un tirgus riskam;
- (f) nodrošina stimulus integrācijai elektroenerģijas tirgū uz tirgu balstītā un uz tirgu reaģējošā veidā, vienlaikus izvairoties no nevajadzīgiem elektroenerģijas tirgu izkropļojumiem, kā arī ņemot vērā iespējamās sistēmas integrācijas izmaksas un tīkla stabilitāti;
- (g) nosaka minimālo dalības līmeni tirgū attiecībā uz aktivizēto enerģiju, kurā ņemtas vērā uzkrāšanas un pieprasījumu reakcijas tehniskās īpatnības;
- (h) piemēro atbilstošas sankcijas jaudas piegādātājiem, kuri neievēro minimālo dalības līmeni tirgū, kas minēts g) apakšpunktā, vai efektīvas darbības stimulus un cenu signālus;
- (i) ir atvērtas pārrobežu sadarbībai.”;

10) regulas 37. panta 1. punkta a) apakšpunktu aizstāj ar šādu:

“a) koordinētas jaudas aprēķināšana saskaņā ar metodiku, kas izstrādāta, ievērojot nākotnes jaudas piešķiršanas vadlīnijas, jaudas piešķiršanas un pārslodzes vadības vadlīnijas un elektroenerģijas

balansēšanas vadlīnijas, kuras pieņemtas, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 714/2009 18. panta 5. punktu;”;

11) regulas 50. pantu groza šādi:

a) pantam pievieno šādu 4.a punktu:

“4.a Pārvades sistēmu operatori skaidrā un pārredzamā veidā publicē informāciju par jaudu, kas pieejama jauniem savienojumiem to attiecīgajās darbības zonās, tostarp pārslogotās zonās, ja iespējams izvietot elastīgus enerģijas uzkrāšanas savienojumus, un regulāri, vismaz reizi ceturksnī, atjaunina šo informāciju.

Pārvades sistēmu operatori arī sniedz skaidru un pārredzamu informāciju sistēmas lietotājiem par viņu pieslēguma pieprasījumu statusu un apstrādi. Šādu informāciju tie sniedz trīs mēnešu laikā pēc pieprasījuma iesniegšanas.”;

12) regulas 57. pantam pievieno šādu 3. punktu:

“3. Sadales sistēmu operatori un pārvades sistēmu operatori savstarpēji sadarbojas, konsekventi publicējot informāciju par jaudu, kas pieejama jauniem savienojumiem to attiecīgajās darbības jomās, un nodrošinot pietiekami detalizētu redzamību jaunu enerģētikas projektu izstrādātājiem un citiem potenciāliem tīkla lietotājiem.”;

13) regulas 59. panta 1. punkta b) apakšpunktu aizstāj ar šādu:

“b) jaudas piešķiršanas un pārslodzes vadības noteikumi saskaņā ar Direktīvas (ES) 2019/944 6. pantu un šīs regulas 7. līdz 10. pantu, 13. līdz 17. pantu, 19. pantu un 35. līdz 37. pantu, tostarp nākamās dienas, tekošās dienas un nākotnes jaudas aprēķina metodikas un procesi, tīkla modeļi, tirdzniecības zonu konfigurācija, pārdispečēšana un kompensācija, tirdzniecības algoritmi, vienotas nākamās dienas un tekošās dienas tirgus sasaistīšana, tostarp iespēja, ka to veic vienota struktūra, piešķirtās starpzonu jaudas garantēšana, pārslodzes ieņēmumu sadale, finansiālu ilgtermiņa pārvades tiesības piešķiršana, ko veic vienota piešķiršanas platforma, starpzonu pārvades riska ierobežošana, noteikšanas procedūras, kā arī jaudas piešķiršanas un pārslodzes vadības izmaksu atgūšana;”;

14) iekļauj šādu 69.a pantu:

“69.a pants

Mijiedarbība ar Savienības finanšu tiesību aktiem

Nekas šajā regulā nenozīmē atkāpi no Direktīvas (ES) 2014/65, Regulas (ES) 648/2012 un Regulas (ES) Nr. 600/2014 noteikumiem, kad tirgus dalībnieki vai tirgus operatori iesaistās darbībās, kas saistītas ar finanšu instrumentiem, jo īpaši, kā noteikts Direktīvas (ES) 2014/65 4. panta 1. punkta 15. apakšpunktā.”;

15) regulas I pielikuma 1.2. punktu aizstāj ar šādu:

“1.2. Koordinētu jaudas aprēķinu veic visiem piešķiršanas laikposmiem.”.

2. pants

Grozījumi Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā (ES) 2019/944 (2019. gada 5. jūnijs) par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu (ES) 2019/944 (2019. gada 5. jūnijs) par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu groza šādi:

1) direktīvas 2. pantu groza šādi:

a) panta 8. un 49. punktu aizstāj ar šādiem:

“8) “aktīvs lietotājs” ir galalietotājs vai kopīgā darbībā iesaistītu galalietotāju grupa, kas patērē vai uzglabā elektroenerģiju, kura saražota tā objektos ierobežotā telpā vai pasāžotu vai koplietu elektroenerģiju citos objektos, kas atrodas tajā pašā tirdzniecības zonā, vai kas pārdod pasāžoto elektroenerģiju vai piedalās elastības vai energoefektivitātes shēmās, ar noteikumu, ka minētās darbības nav tā primārā saimnieciskā vai profesionālā darbība;”;

“49) “ar frekvences kontroli nesaistīts palīgpakalpojums” ir pakalpojums, ko pārvades sistēmas operators vai sadales sistēmas operators izmanto, lai nodrošinātu stacionārā sprieguma kontroli, ātru reaktīvās strāvas padevi, inerces spēju vietējā tīkla stabilitātei, īsslēguma strāvu un spēju atjaunot darbību pēc izslēgšanās, spēju darboties izolēti un maksimumslodzes ierobežošanu;”;

b) pievieno šādus punktus:

“15.a) “noteikta laika, nemainīgas cenas elektroenerģijas piegādes līgums” ir elektroenerģijas piegādes līgums starp piegādātāju un galalietotāju, kas garantē tos pašus līgumiskos nosacījumus, tostarp cenu,

tomēr fiksētas cenas ietvaros tas var ietvert elastīgu elementu ar, piemēram, cenas variācijām maksimumslodžu laikā un ārpus tā;

10.a) “enerģijas koplietošana” ir aktīvo lietotāju veikts tādu atjaunojamo energoresursu enerģijas pašpatēriņš:

- (a) ko ražo vai uzkrāj ārpus objekta vai objektos starp tiem, izmantojot iekārtu, kas tiem pieder vai ko tie pilnībā vai daļēji nomā vai īrē; vai
- (b) tiesības uz kuru tiem nodevis cits aktīvs lietotājs vai nu bez maksas, vai par maksu;

10.b) “savstarpēja tirdzniecība” ar atjaunojamo energoresursu enerģiju ir savstarpēja tirdzniecība, kas definēta Direktīvas (ES) 2018/2001 2. panta 18. punktā;

24.a) “pēdējais garantētais piegādātājs” ir piegādātājs, kuru dalībvalsts ir izraudzījusies, lai tas pārņemtu elektroenerģijas piegādi tāda piegādātāja lietotājiem, kurš pārtraucis darbību;”;

2) direktīvas 4. pantu aizstāj ar šādu:

“4. pants

Piegādātāja brīva izvēle

Dalībvalstis nodrošina to, ka visi lietotāji var iegādāties elektroenerģiju no pašu izvēlēta piegādātāja. Dalībvalstis nodrošina, ka visiem lietotājiem var vienlaicīgi būt vairāk nekā viens elektroenerģijas piegādes līgums un ka šajā nolūkā lietotājiem ir tiesības uz vairāk nekā vienu uzskaites un norēķinu punktu, ko aptver vienotais pieslēgumpunkts viņu objektam.”;

3) direktīvas 11. pantu groza šādi:

a) panta virsrakstu aizstāj ar šādu:

“Tiesības uz noteikta laika, nemainīgas cenas un dinamiskas elektroenerģijas cenas līgumu”;

b) panta 1. punktu aizstāj ar šādu:

“1. Dalībvalstis nodrošina, ka valsts tiesiskais regulējums ļauj piegādātājiem piedāvāt noteikta laika, nemainīgas cenas dinamiskas elektroenerģijas cenas līgumus. Dalībvalstis nodrošina, ka galalietotāji,

kuriem ir uzstādīts viedais skaitītājs, var pieprasīt noslēgt dinamiskas elektroenerģijas cenas līgumu un ka visi galalietotāji var pieprasīt noslēgt vismaz vienu gadu ilgu noteikta laika, nemainīgas cenas elektroenerģijas cenas līgumu ar vismaz vienu piegādātāju un katru piegādātāju, kam ir vairāk nekā 200 000 galalietotāju.”;

c) iekļauj šādu 1.a punktu:

“1.a Pirms jebkura līguma noslēgšanas vai pagarināšanas galalietotājiem labi redzamā veidā skaidrā un saprotamā valodā sniedz kopsavilkumu par līguma būtiskajiem nosacījumiem. Šajā kopsavilkumā iekļauj vismaz informāciju par kopējo cenu, īpašiem piedāvājumiem, papildu pakalpojumiem, atlaidēm un ietver tiesības, kas minētas 10. panta 3. punkta a), b), d), e) un f) apakšpunktā. Komisija šajā sakarā sniedz norādījumus.”;

d) panta 2. punktu aizstāj ar šādu:

“2. Dalībvalstis nodrošina, ka piegādātāji galalietotājus pilnībā informē par iespējām, izmaksām un riskiem, kas saistīti ar dinamiskas elektroenerģijas cenas līgumu, un nodrošina, ka piegādātājiem ir pienākums galalietotājiem sniegt attiecīgu informāciju, tostarp par vajadzību uzstādīt atbilstošu elektroenerģijas skaitītāju. Regulatīvās iestādes uzrauga tirgus attīstību, izvērtē riskus, ko jaunie produkti un pakalpojumi var ietvert, un novērš ļaunprātīgu praksi.”;

4) iekļauj šādus pantus:

“15.a pants

Tiesības uz enerģijas koplietošanu

1. Visām māsasaimniecībām, maziem un vidējiem uzņēmumiem un publiskām struktūrām ir tiesības piedalīties enerģijas koplietošanā kā aktīviem lietotājiem.
 - (a) Aktīviem lietotājiem ir tiesības savstarpēji koplietot atjaunojamo energoresursu enerģiju, pamatojoties uz privātiem līgumiem vai ar juridiskas personas starpniecību.
 - (b) Aktīvie lietotāji var izmantot trešo personu, kurai pieder vai kura pārvalda uzkrāšanas vai atjaunojamo energoresursu enerģijas ražošanas iekārtas uzstādīšanu, ekspluatāciju, tostarp uzskaitei un uzturēšanu, lai veicinātu enerģijas koplietošanu, neuzskatot šo trešo personu par aktīvu lietotāju.
 - (c) Dalībvalstis nodrošina, ka aktīvie lietotāji, kas piedalās enerģijas koplietošanā:

- (d) ir tiesīgi uz koplietotās elektroenerģijas savstarpēju ieskaitu ar kopējo uzskaitīto patēriņu laika intervālā, kas nav ilgāks par nebalansa norēķinu periodu, un neskarot piemērojamos nodokļus, nodevas un tīkla maksas;
 - (e) var izmantot visas patērētāju tiesības un pienākumus kā galalietotāji saskaņā ar šo direktīvu, izņemot enerģijas koplietošanas starp mājāsaimniecībām gadījumā ar uzstādīto jaudu līdz 10,8 kW un līdz 50 kW daudzdzīvokļu namiem, izmantojot savstarpējas tirdzniecības nolīgumus;
 - (f) var piekļūt līgumu paraugiem ar taisnīgiem un pārredzamiem noteikumiem un nosacījumiem savstarpējas tirdzniecības nolīgumiem starp mājāsaimniecībām un nolīgumiem par līzingu, nomu vai investīcijām uzkrāšanas un atjaunojamo energoresursu enerģijas ražošanas iekārtās enerģijas koplietošanas nolūkā; ja rodas konflikti par šādiem nolīgumiem, galalietotājiem ir piekļuve strīdu izšķiršanai ārpusstiesas kārtībā saskaņā ar 26. pantu;
 - (g) nav pakļauti netaisnīgai un diskriminējošai attieksmei no tirgus dalībnieku vai to balansatbildīgo pušu puses;
 - (h) ir informēti par iespēju mainīt tirdzniecības zonas saskaņā ar Regulas (ES) 2019/943 14. pantu un par to, ka tiesības koplietot enerģiju attiecas tikai uz vienu un to pašu tirdzniecības zonu.
 - (i) Dalībvalstis nodrošina, ka relevantie pārvades vai sadales sistēmu operatori vai citas norīkotas struktūras:
 - (j) monitorē, vāc, validē un paziņo ar koplietoto elektroenerģiju saistītos uzskaites datus attiecīgajiem galalietotājiem un tirgus dalībniekiem vismaz reizi mēnesī un saskaņā ar 23. pantu;
 - (k) nodrošina attiecīgu kontaktpunktu, lai reģistrētu enerģijas koplietošanas kārtību, saņemtu informāciju par attiecīgajiem uzskaites punktiem, atrašanās vietas maiņu un dalību un attiecīgā gadījumā skaidri, pārredzami un savlaicīgi validētu aprēķina metodes.
2. Dalībvalstis veic pienācīgus un nediskriminējošus pasākumus, lai nodrošinātu, ka enerģētiskās nabadzības skartas un mazaizsargātas mājāsaimniecības var piekļūt enerģijas koplietošanas shēmām. Šie pasākumi var ietvert finansiālā atbalsta pasākumus vai ražošanas kvotu piešķiršanu.

“18.a pants

Piegādātāju riska pārvaldība

1. Valstu regulatīvās iestādes nodrošina, ka piegādātāji ir ieviesuši un īsteno pienācīgas riska ierobežošanas stratēģijas, lai ierobežotu elektroenerģijas vairumtirdzniecības piegādes izmaiņu riska ietekmi uz to ar lietotājiem noslēgto nolīgumu ekonomisko dzīvotspēju, vienlaikus saglabājot likviditāti un cenu signālus no īstermiņa tirgiem.
2. Piegādātāju riska ierobežošanas stratēģijas var ietvert elektroenerģijas pirkuma līgumu izmantošanu. Ja pastāv pietiekami attīstīti elektroenerģijas pirkuma līgumu tirgi, kas nodrošina efektīvu konkurenci, dalībvalstis var pieprasīt, lai daļa no piegādātāju riska, kas saistīts ar elektroenerģijas vairumtirdzniecības cenu izmaiņām, tiktu segta, izmantojot elektroenerģijas pirkuma līgumus attiecībā uz elektroenerģiju, kas ražota no atjaunojamiem energoresursiem,

atbilstoši pakļautības riskam ilgumam patērētāju pusē, ievērojot Savienības konkurences tiesību aktus.

3. Dalībvalstis cenšas nodrošināt riska ierobežošanas produktu pieejamību iedzīvotāju energokopienām un atjaunīgās enerģijas kopienām.”;

5) iekļauj šādu XX. pantu:

“27.a pants

Pēdējais garantētais piegādātājs

1. Dalībvalstis ieceļ pēdējos garantētos piegādātājus vismaz mājāsaimniecību lietotājiem. Pēdējos garantētos piegādātājus ieceļ taisnīgā, atklātā, pārredzamā un nediskriminējošā procedūrā.
2. Galalietotāji, kurus pārceļ pēdējiem garantētajiem piegādātājiem, nezaudē savas lietotāju tiesības, jo īpaši tās tiesības, kas noteiktas 4., 10., 11., 12., 14., 18. un 26. pantā.
3. Dalībvalstis nodrošina, ka pēdējie garantētie piegādātāji nekavējoties paziņo noteikumus pārceltajiem lietotājiem un nodrošina pakalpojuma nepārtrauktību šiem lietotājiem vismaz 6 mēnešus.
4. Dalībvalstis nodrošina, ka galalietotājiem tiek sniegta informācija un tie tiek iedrošināti pāriet uz tirgū balstītu piedāvājumu.
5. Dalībvalstis var pieprasīt, lai pēdējais garantētais piegādātājs piegādātu elektroenerģiju mājāsaimniecību lietotājiem, kuri nesaņem tirgū balstītus piedāvājumus. Šādos gadījumos piemēro 5. pantā izklāstītos nosacījumus.

28.a pants

Aizsardzība pret atslēgšanu neaizsargātiem patērētājiem

Dalībvalstis nodrošina, ka neaizsargātie lietotāji ir aizsargāti pret elektroenerģijas atslēgšanu. To nodrošina neaizsargātu lietotāju jēdziena satvarā saskaņā ar šīs direktīvas 28. panta 1. punktu un neskarot 10. panta 11. punktā izklāstītos pasākumus.”;

6) direktīvas 27. panta 1. punktu aizstāj ar šādu:

“1. Dalībvalstis nodrošina, ka visi mājāsaimniecības lietotāji un, ja dalībvalstis uzskata par vajadzīgu, mazie uzņēmumi var saņemt universālo pakalpojumu, proti, tiesības saņemt konkrētas kvalitātes elektroenerģiju savā teritorijā par konkurētspējīgām, viegli un skaidri salīdzināmām, pārredzamām un nediskriminējošām cenām. Lai nodrošinātu universālo pakalpojumu, dalībvalstis uzliek sadales sistēmu operatoriem pienākumu pieslēgt lietotājus to tīklam saskaņā ar noteikumiem, nosacījumiem un tarifiem, kas noteikti atbilstīgi 59. panta 7. punktā paredzētajai procedūrai. Šī direktīva neliedz dalībvalstīm stiprināt mājāsaimniecības lietotāju un mazo un vidējo lietotāju, kas nav mājāsaimniecības,

stāvokli tirgū, veicinot brīvprātīgas agregēšanas iespējas, lai nodrošinātu minētās lietotāju kategorijas pārstāvību.”;

7) direktīvas 31. panta 3. punktu aizstāj ar šādu:

“3. Sadales sistēmas operators sniedz sistēmas izmantotājiem vajadzīgo informāciju, lai efektīvi piekļūtu sistēmai un varētu to izmantot. Konkrētāk, sadales sistēmas operators skaidrā un pārredzamā veidā publicē informāciju par jaudu, kas pieejama jauniem savienojumiem tā darbības zonā, tostarp pārslogotās zonās, ja iespējams izvietot elastīgus enerģijas uzkrāšanas savienojumus, un regulāri, vismaz reizi ceturksnī, atjaunina šo informāciju.

Sadales sistēmu operatori arī sniedz skaidru un pārredzamu informāciju sistēmas lietotājiem par viņu pieslēguma pieprasījumu statusu un apstrādi. Šādu informāciju tie sniedz trīs mēnešu laikā pēc pieprasījuma iesniegšanas.”;

8) direktīvas 40. pantu groza šādi:

[a] pēc 6. punkta pievieno šādu jaunu punktu:

Šā panta 5. un 6. punkta prasības nepiemēro attiecībā uz maksimumslodzes ierobežošanas produktu, kas iepirkts saskaņā ar Regulas (ES) 2019/943 7.a pantu.”;

9) direktīvas 59. pantu groza šādi:

[a] panta 1. punkta c) apakšpunktu aizstāj ar šādu:

c) ciešā sadarbībā ar citām regulatīvajām iestādēm nodrošināt vienotās piešķiršanas platformas, kas izveidota saskaņā ar Regulu (ES) 2016/1719, atbilstību, to, ka *ENTSO-E* un ES SSO struktūra pilda saistības, kas izriet no šīs direktīvas, Regulas (ES) 2019/943, tīkla kodeksiem un vadlīnijām, kas pieņemti saskaņā ar Regulas (ES) 2019/943 59., 60. un 61. pantu, un citiem relevantiem Savienības tiesību aktiem, tostarp attiecībā uz pārrobežu jautājumiem, kā arī *ACER* lēmumus, un kopīgi konstatēt vienotās piešķiršanas platformas, *ENTSO-E* un ES SSO struktūras attiecīgo saistību nepildīšanu; ja regulatīvās iestādes nav spējušas panākt vienošanos četru mēnešu laikā pēc tam, kad sākušās apspriedes nolūkā kopīgi konstatēt saistību nepildīšanu, jautājumu lēmuma pieņemšanai nodod *ACER*, ievērojot Regulas (ES) 2019/942 6. panta 10. punktu;”;

[b] panta 1. punkta z) apakšpunktu aizstāj ar šādu:

(z) regulatīvajai iestādei ir šādi pienākumi: pārraudzīt nepamatotu šķēršļu un ierobežojumu atcelšanu pašražotas elektroenerģijas patēriņa attīstībai un iedzīvotāju energokopienų veidošanai, tostarp saistībā ar elastīgas decentralizētas enerģijas ražošanas pieslēgumu saprātīgā termiņā saskaņā ar 58. panta d) punktu.”;

[c] panta 4. punktu aizstāj ar šādu:

“4. Regulatīvā iestāde, kas atrodas dalībvalstī, kur atrodas vienotā piešķiršanas platforma, *ENTSO-E* vai ES SSO struktūras mītne, ir pilnvarota piemērot iedarbīgas, samērīgas un atturošas sankcijas tām struktūrām, kuras nepilda savus pienākumus saskaņā ar šo direktīvu, Regulu (ES) 2019/943 vai jebkuru attiecīgu regulatīvās iestādes vai ACER juridiski saistošu lēmumu, vai ierosināt, lai šādas sankcijas piemēro kompetenta tiesa.”;

10) iekļauj šādu 66.a pantu:

“66.a pants

Piekļuve enerģijai par pieņemamu cenu elektroenerģijas cenu krīzes laikā

1. Komisija ar lēmumu var izsludināt reģionālu vai Savienības mēroga elektroenerģijas cenu krīzi, ja izpildās šādi nosacījumi:
 - (a) ļoti augstas cenas elektroenerģijas vairumtirgos, kas vismaz divarpus reizes pārsniedz vidējo cenu iepriekšējos piecos gados un kas, paredzams, saglabāsies vismaz 6 mēnešus;
 - (b) ir vērojams straujš elektroenerģijas mazumtirdzniecības cenu pieaugums vismaz par 70 %, kas, paredzams, saglabāsies vismaz 6 mēnešus; kā arī
 - (c) elektroenerģijas cenu pieaugums negatīvi ietekmē ekonomiku kopumā.
2. Lēmumā, ar ko izsludina reģionālu vai Savienības mēroga elektroenerģijas cenu krīzi, Komisija norāda minētā lēmuma spēkā esības termiņu, kas var būt līdz vienam gadam.
3. Ja Komisija ir pieņēmusi lēmumu saskaņā ar 1. punktu, dalībvalstis uz šā lēmuma spēkā esības laiku drīkst piemērot mērķtiecīgu publisko intervenci cenu noteikšanā elektroenerģijas piegādei maziem un vidējiem uzņēmumiem. Šāda publiskā intervence:
 - (a) nepārsniedz 70 % no saņēmēja patēriņa tajā pašā iepriekšējā gada periodā un saglabā stimulu samazināt pieprasījumu;
 - (b) atbilst 5. panta 4. un 7. punkta nosacījumiem;
 - (c) attiecīgā gadījumā atbilst 4. punkta nosacījumiem.
4. Ja Komisija ir pieņēmusi lēmumu saskaņā ar 1. punktu, dalībvalstis uz minētā lēmuma spēkā esības laiku, atkāpjoties no 5. panta 7. punkta c) apakšpunkta, piemērojot mērķtiecīgas publiskās intervences cenu noteikšanā elektroenerģijas piegādei saskaņā ar 5. panta 6. punktu

vai šā panta 3. punktu, izņēmuma kārtā un uz laiku drīkst noteikt elektroenerģijas piegādes cenu, kas ir zem pašizmaksas, ja izpildās šādi nosacījumi:

- (a) mājtsaimniecībām noteiktā cena attiecas tikai uz maksimāli 80 % no mājtsaimniecību vidējā patēriņa un saglabā stimulu samazināt pieprasījumu;
- (b) starp piegādātājiem nav diskriminācijas;
- (c) piegādātāji saņem kompensāciju par piegādi zem pašizmaksas; kā arī
- (d) visi piegādātāji ir tiesīgi iesniegt piedāvājumus par elektroenerģijas piegādes cenu, kas ir zemāka par pašizmaksu, pamatojoties uz vienādiem nosacījumiem.

11) direktīvas 71. panta 1. punktu aizstāj ar šādu:

“1. Dalībvalstīs stājas spēkā normatīvie un administratīvie akti, kas vajadzīgi, lai līdz 2020. gada 31. decembrim izpildītu 2. panta 8. un 49. punkta, 3. un 5. panta, 6. panta 2. un 3. punkta, 7. panta 1. punkta, 8. panta 2. punkta j) un l) apakšpunkta, 9. panta 2. punkta, 10. panta 2. līdz 12. punkta, 11. panta 3. un 4. punkta, 12. līdz 24. panta, 26., 28. un 29. panta, 31. panta 1., 2. un 4. līdz 10. punkta, 32. līdz 34. panta un 36. panta, 38. panta 2. punkta, 40. un 42. panta, 46. panta 2. punkta d) apakšpunkta, 51. un 54. panta, 57. līdz 58. panta, 59. panta 1. punkta a), b) un d) līdz y) apakšpunkta, 59. panta 2. un 3. punkta, 59. panta 5. līdz 10. punkta, 61. līdz 63. panta, 70. panta 1. līdz 3. punkta, 5. punkta b) apakšpunkta un 6. punkta un I un II pielikuma prasības. Dalībvalstis nekavējoties dara Komisijai zināmu minēto noteikumu tekstu.

Tomēr dalībvalstīs stājas spēkā normatīvie un administratīvie akti, kas vajadzīgi, lai:

- a) 70. panta 5. punkta a) apakšpunktā noteiktās prasības izpildītu līdz 2019. gada 31. decembrim;
- b) 70. panta 4. punktā noteiktās prasības izpildītu līdz 2020. gada 25. oktobrim.

Dalībvalstīs stājas spēkā normatīvie un administratīvie akti, kas vajadzīgi, lai izpildītu 2. panta 10.a, 10.b, 15.a, 24.a, 4. panta, 11. panta 1., 1.a un 2. punkta, 15.a panta, 18.a panta, 27. panta 1. punkta, 27.a panta, 28.a panta, 31. panta 3. punkta, 40. panta 7. punkta, 59. panta 1. punkta c) un z) apakšpunkta, 59. panta 4. punkta un 66.a panta prasības sešus mēnešus pēc šīs regulas stāšanās spēkā.

Kad dalībvalstis pieņem minētos noteikumus, tajos ietver atsauci uz šo direktīvu vai arī šādu atsauci pievieno to oficiālajai publikācijai. Tajos ietver arī paziņojumu, ka atsaucē esošajos normatīvajos un administratīvajos aktos uz direktīvu, kas atcelta ar šo direktīvu, uzskata par atsaucēm uz šo direktīvu. Dalībvalstis nosaka, kā izdarāma šāda atsaucē un kā formulējams minētais paziņojums.”

3. pants

Grozījumi Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā (ES) 2018/2001 (2018. gada 11. decembris) par no atjaunojamajiem energoresursiem iegūtas enerģijas izmantošanas veicināšanu.

Direktīvu (ES) 2018/2001 groza šādi:

1) direktīvas 4. panta 3. punktu groza šādi:

a) punkta otro daļu aizstāj ar šādu:

“Šajā nolūkā – attiecībā uz tiešām cenu atbalsta shēmām – atbalstu sniedz tirgus piemaksas veidā, kas cita starpā varētu būt mainīga vai fiksēta. Šis teikums neattiecas uz atbalstu elektroenerģijai, kas iegūta no atjaunojamajiem energoresursiem, kuri uzskaitīti Regulas (ES) 2019/944 19.b panta 2. punktā un uz kuriem attiecas minētās regulas 19.b panta 1. punkts.”;

2) direktīvas 36. panta 1. punktu aizstāj ar šādu:

“1. Dalībvalstīs stājas spēkā normatīvie un administratīvie akti, kas vajadzīgi, lai izpildītu 2. līdz 13. panta, 15. līdz 31. un 37. panta un II, III un V līdz IX pielikuma prasības līdz 2021. gada 30. jūnijam. Tomēr dalībvalstīs stājas spēkā normatīvie un administratīvie akti, kas vajadzīgi, lai izpildītu 4. panta 3. punkta otrās daļas prasības līdz [seši mēneši pēc šīs regulas stāšanās spēkā].

Dalībvalstis nekavējoties dara Komisijai zināmu minēto noteikumu tekstu.

Kad dalībvalstis pieņem minētos noteikumus, tajos ietver atsauci uz šo direktīvu vai arī šādu atsauci pievieno to oficiālajai publikācijai. Tajos ietver arī paziņojumu, ka atsauces esošajos normatīvajos un administratīvajos aktos uz direktīvu, kas atcelta ar šo direktīvu, uzskata par atsaucēm uz šo direktīvu. Dalībvalstis nosaka, kā izdarāma šāda atsauce un kā formulējams minētais paziņojums.”

4. pants

Grozījumi Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) 2019/942 (2019. gada 5. jūnijs), ar ko izveido Eiropas Savienības Energoregulatoru sadarbības aģentūru

Regulu (ES) 2019/942 groza šādi:

1) regulas 2. pantu groza šādi:

a) panta a) punktu aizstāj ar šādu:

“a) sniedz atzinumus un ieteikumus, kas adresēti pārvades sistēmu operatoriem, *ENTSO-E*, *ENTSO-G*, ES SSO struktūrai, vienotajai piešķiršanas platformai, kas izveidota saskaņā ar Regulu (ES) 2016/1719, reģionālajiem koordinācijas centriem un nominētajiem elektroenerģijas tirgus operatoriem par metodiku, noteikumu un nosacījumu apstiprināšanu saskaņā ar 4. panta 4. punktu un 5. panta 2., 3. un 4. punktu; par tirdzniecības zonu izvērtēšanu, kā minēts 5. panta 7. punktā; par tehniskiem jautājumiem, kā minēts 6. panta 1. punktā; par arbitrāžu starp regulatoriem saskaņā ar 6. panta 10. punktu; saistībā ar reģionālajiem koordinācijas centriem, kā minēts 7. panta 2. punkta a) apakšpunktā; par metodiku, aprēķinu un tehnisko specifikāciju apstiprināšanu un grozīšanu, kā minēts 9. panta 1. punktā; par metodiku apstiprināšanu un grozīšanu, kā minēts 9. panta 3. punktā; par atbrīvojumiem, kā minēts 10. pantā; par infrastruktūru, kā minēts 11. panta d) punktā; par jautājumiem, kas saistīti ar vairumtirgus integritāti un pārredzamību, ievērojot 12. pantu;”;

b) panta d) punktu aizstāj ar šādu:

“d) pieņem atsevišķus lēmumus par informācijas sniegšanu saskaņā ar 3. panta 2. punktu, 7. panta 2. punkta b) apakšpunktu un 8. panta c) punktu; par metodikas un noteikumu apstiprināšanu saskaņā ar 4. panta 4. punktu, 5. panta 2., 3. un 4. punktu; par tirdzniecības zonu izvērtēšanu, kā minēts 5. panta 7. punktā; par tehniskiem jautājumiem, kā minēts 6. panta 1. punktā; par arbitrāžu starp regulatoriem saskaņā ar 6. panta 10. punktu; saistībā ar reģionālajiem koordinācijas centriem, kā minēts 7. panta 2. punkta a) apakšpunktā; par metodiku, aprēķinu un tehnisko specifikāciju apstiprināšanu un grozīšanu, kā minēts 9. panta 1. punktā; par metodiku apstiprināšanu un grozīšanu, kā minēts 9. panta 3. punktā; par atbrīvojumiem, kā minēts 10. pantā; par infrastruktūru, kā minēts 11. panta d) punktā; par jautājumiem, kas saistīti ar vairumtirgus integritāti un pārredzamību, ievērojot 12. pantu, par tādu *ENTSO-E* priekšlikumu apstiprināšanu un grozīšanu, kas saistīti ar reģionālajiem virtuālajiem centriem saskaņā ar 5. panta 9. punktu; un par tādu *ENTSO-E* un ES SSO struktūras priekšlikumu apstiprināšanu un grozīšanu, kas saistīti ar metodiku, kura attiecas uz datiem un analīzi, kas jāsniedz par elastības vajadzībām saskaņā ar 5. panta 10. punktu.”;

2) regulas 3. panta 2. punktam pievieno šādu ceturto daļu:

“Šo punktu piemēro arī vienotajai piešķiršanas platformai, kas izveidota saskaņā ar Regulu (ES) 2016/1719.”;

3) regulas 4. pantam pievieno šādu 9. punktu:

“9. “Šā panta 6., 7. un 8. punktu piemēro arī vienotajai piešķiršanas platformai, kas izveidota saskaņā ar Regulu (ES) 2016/1719.”;

4) regulas 5. panta 8. punktā pievieno šādu otro daļu:

“ACER pārtrauga arī vienoto piešķiršanas platformu, kas izveidota saskaņā ar Regulu (ES) 2016/1719.”;

5) regulas 5. pantam pievieno šādu 9. punktu:

“9. ACER apstiprina un vajadzības gadījumā groza *ENTSO-E* priekšlikumu par reģionālo virtuālo centru izveidi nākotnes tirgum saskaņā ar Regulas (ES) 2019/943 9. panta 2. punktu.”;

6) regulas 5. pantam pievieno šādu 10. punktu:

“10. ACER apstiprina un vajadzības gadījumā groza kopīgo *ENTSO-E* un ES SSO struktūras priekšlikumu apstiprināšanu un grozīšanu, kas saistīti ar metodiku, kura attiecas uz datiem un analīzi, kas jāsniedz par elastības vajadzībām saskaņā ar Regulas (ES) 2019/943 19.e panta 5. punktu.”;

7) regulas 15. pantam pievieno šādu 5. punktu:

“5. ACER izdod ziņojumu, kurā analizē valstu novērtējumus par elastības vajadzībām un sniedz ieteikumus par pārrobežu nozīmes jautājumiem attiecībā uz regulatīvo iestāžu konstatējumiem saskaņā ar Regulas (ES) 2019/943 19.e panta 6. punktu.”

5. pants

Stāšanās spēkā

Šī regula stājas spēkā [xxx] dienā pēc tās publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

Šī regula uzliek saistības kopumā un ir tieši piemērojama visās dalībvalstīs.

Strasbūrā,

*Eiropas Parlamenta vārdā –
priekšsēdētāja*

*Padomes vārdā –
priekšsēdētājs*

TIESĪBU AKTA PRIEKŠLIKUMA FINANŠU PĀRSKATS: AGENTŪRAS

- 1. PRIEKŠLIKUMA/INICIATĪVAS KONTEKSTS**
 - 1.1. Priekšlikuma/iniciatīvas nosaukums**
 - 1.2. Attiecīgā rīcībpolitikas joma**
 - 1.3. Priekšlikums/iniciatīva attiecas uz:**
 - 1.4. Mērķi**
 - 1.4.1. *Vispārīgie mērķi*
 - 1.4.2. *Konkrētie mērķi*
 - 1.4.3. *Paredzamie rezultāti un ietekme*
 - 1.4.4. *Snieguma rādītāji*
 - 1.5. Priekšlikuma/iniciatīvas pamatojums**
 - 1.5.1. *Īstermiņā vai ilgtermiņā izpildāmās vajadzības, to starpā sīki izstrādāts iniciatīvas izvēršanas grafiks*
 - 1.5.2. *Savienības iesaistīšanās pievienotā vērtība (tās pamatā var būt dažādi faktori, piemēram, koordinēšanas radītie ieguvumi, juridiskā noteiktība, lielāka rezultativitāte vai komplementaritāte). Šā punkta izpratnē "Savienības iesaistīšanās pievienotā vērtība" ir vērtība, kas veidojas Savienības iesaistīšanās rezultātā un kas papildina vērtību, kura veidotos, ja dalībvalstis rīkotos atsevišķi.*
 - 1.5.3. *Līdzīgas līdzšinējās pieredzes rezultātā gūtās atziņas*
 - 1.5.4. *Saderība ar daudzgadu finanšu shēmu un iespējamā sinerģija ar citiem atbilstošiem instrumentiem*
 - 1.5.5. *Dažādo pieejamo finansēšanas iespēju, to starpā pārdales iespējas, novērtējums*
 - 1.6. Priekšlikuma/iniciatīvas ilgums un finansiālā ietekme**
 - 1.7. Plānotās budžeta izpildes metodes**
- 2. PĀRVALDĪBAS PASĀKUMI**
 - 2.1. Uzraudzības un ziņošanas noteikumi**
 - 2.2. Pārvaldības un kontroles sistēma**
 - 2.2.1. *Ierosināto pārvaldības veidu, finansējuma apgūšanas mehānismu, maksāšanas kārtības un kontroles stratēģijas pamatojums*
 - 2.2.2. *Informācija par apzinātajiem riskiem un risku mazināšanai izveidoto iekšējās kontroles sistēmu*
 - 2.2.3. *Kontroles izmaksefektivitātes (kontroles izmaksu attiecība pret attiecīgo pārvaldīto līdzekļu vērtību) aplēse un pamatojums un gaidāmā kļūdu riska līmeņa novērtējums (maksājumu izdarīšanas brīdī un slēgšanas brīdī)*
 - 2.3. Krāpšanas un pārkāpumu novēršanas pasākumi**
- 3. PRIEKŠLIKUMA/INICIATĪVAS APLĒSTĀ FINANSIĀLĀ IETEKME**

- 3.1. Attiecīgās daudzgadu finanšu shēmas izdevumu kategorijas un budžeta izdevumu pozīcijas**
- 3.2. Priekšlikuma aplēstā finansiālā ietekme uz apropriācijām**
 - 3.2.1. Kopsavilkums par aplēsto ietekmi uz darbības apropriācijām*
 - 3.2.2. Aplēstais iznākums, ko dos finansējums no darbības apropriācijām*
 - 3.2.3. Kopsavilkums par aplēsto ietekmi uz administratīvajām apropriācijām*
 - 3.2.3.1. Aplēstās cilvēkresursu vajadzības*
 - 3.2.4. Saderība ar pašreizējo daudzgadu finanšu shēmu*
 - 3.2.5. Trešo personu iemaksas*
- 3.3. Aplēstā ietekme uz ieņēmumiem**

TIESĪBU AKTA PRIEKŠLIKUMA FINANŠU PĀRSKATS: AĢENTŪRAS

1. PRIEKŠLIKUMA/INICIATĪVAS KONTEKSTS

1.1. Priekšlikuma/iniciatīvas nosaukums

Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES), ar ko groza Regulu (ES) 2019/943, Direktīvu (ES) 2019/944, Direktīvu (ES) 2018/2001 un Regulu (ES) 2019/942, lai uzlabotu ES elektroenerģijas tirgus modeli.

1.2. Attiecīgā rīcībpolitikas joma

Rīcībpolitikas joma: enerģētika

Darbība: Eiropas zaļais kurss

1.3. Priekšlikums attiecas uz

X jaunu darbību

☐ jaunu darbību, pamatojoties uz izmēģinājuma projektu / sagatavošanas darbību²⁹

X esošas darbības pagarināšanu

☐ vienas vai vairāku darbību apvienošanu virzībā uz citu/jaunu darbību

1.4. Mērķi

1.4.1. *Vispārīgie mērķi*

Skatīt paskaidrojuma rakstu.

1.4.2. *Konkrētie mērķi*

Turpmāk minētie konkrētie mērķi ir vērsti uz tiem, kas paredzēti noteikumos, saistībā ar kuriem ACER un ENER ĢD ir vajadzīgi papildu resursi.

Konkrētais mērķis Nr. 1:

nākotnes tirgu veicināšana. Jauno nākotnes tirgus tirdzniecības centru definēšana.

Konkrētais mērķis Nr. 2:

veicināt elastīguma risinājumus, jo īpaši pieprasījuma reakciju

Konkrētais mērķis Nr. 3:

²⁹

Kā paredzēts Finanšu regulas 58. panta 2. punkta a) vai b) apakšpunktā.

nodrošināt piegādātāju riska ierobežošanu un taisnīgus noteikumus attiecībā uz pēdējiem garantētajiem piegādātājiem. Piešķirt lietotājiem tiesības uz enerģijas koplietošanu.

1.4.3. *Paredzamie rezultāti un ietekme*

Norādīt, kāda ir priekšlikuma/iniciatīvas iecerētā ietekme uz labuma guvējiem / mērķgrupām.

Papildu resursi ļaus ACER un ENER ĢD veikt uzdevumus, kas vajadzīgi, lai izpildītu ES tiesību aktos paredzētās pilnvaras atbilstīgi šā priekšlikuma prasībām.

1.4.4. *Snieguma rādītāji*

Norādīt, pēc kādiem rādītājiem seko līdzī progresam un sasniegumiem.

Skatīt paskaidrojuma rakstu par iniciatīvas progressa un sasniegumu uzraudzību.

- a) Rezultatīvitate un savlaicīgums: rādītājiem būtu jāļauj uzraudzīt sniegumu, plānošanas periodā regulāri sniedzot informāciju par progresu un sasniegumiem.
- b) Efektivitate: būtu jāoptimizē datu vākšanas un apstrādes procesi, izvairoties no nevajadzīgiem vai dublējošiem informācijas pieprasījumiem.
- c) Rādītāju atbilstība un nepieciešamība ierobežot saistīto administratīvo slogu.
- d) Skaidrība: rādītāji būtu jāiesniedz skaidrā un saprotamā formā, ar papildu metadatiem un tādā veidā, kas veicina pareizu interpretāciju un jēgpilnu saziņu.

1.5. **Priekšlikuma/iniciatīvas pamatojums**

1.5.1. *Īstermiņā vai ilgtermiņā izpildāmās vajadzības, to starpā sīki izstrādāts iniciatīvas izvēšanas grafiks*

Turpmākajā novērtējumā, ciktāl tas attiecas uz ACER, ir ņemtas vērā aplēses par 2023. gadā nepieciešamajiem resursiem salīdzināmiem uzdevumiem, ko 2020./2021. gadā noteica neatkarīgs konsultants.

Konkrētais mērķis Nr. 1: jauno nākotnes tirgus tirdzniecības centru definēšana (9. pants)

Tiek ieviests jauns noteikums, kas paredz, ka ENTSO-E ir jāiesniedz ACER priekšlikums par virtuālo centru izveidi nākotnes tirgus vajadzībām. ACER to apstiprina vai groza 6 mēnešu laikā. Paredzams, ka pēc šādu virtuālo centru izveides ACER būs jāturpina to uzraudzība. ACER arī būs uzdevums veikt izpildes pasākumus gadījumā, ja vienotā piešķiršanas platforma, iespējams, neievēro ES tiesību aktus.

ACER

Šāda centra izveidei ir izšķiroša nozīme, jo tas var piesaistīt nākotnes darījumu likviditāti un aizstāt zonālos produktus. Salīdzinot ar pašreizējo modeli, “no zonas uz centru” modelis ir nozīmīga paradigmas maiņa. Jo īpaši būs jāveic šādi jauni uzdevumi:

izstrādāt (cita starpā veikt detalizētus pētījumus) par nākotnes darījumu tirdzniecības centru (vismaz *Core* un *Nordic*, bet, iespējams, arī citu) cenu veidošanos, kā arī apstiprināt jaunu metodiku šajā jomā;

izstrādāt piedāvājamās ilgtermiņa pārvades tiesību produktus (cita starpā veikt detalizētus pētījumus) (ģeogrāfiskais pārklājums un izstrāde);

pieņemt iespējamus lēmumus par riska ierobežošanas iespējām, kas izriet no jaunajām prasībām pēc VRI eskalācijas;

uzraudzīt darbības, kas saistītas ar jauno mezglu struktūru (*LTTR* apjomi, mezglu likviditāte, *LTTR* vērtēšana utt.).

Ņemot vērā nākotnes tirgu pieaugošo nozīmi, tiek lēsts, ka darbam, kas saistīts ar virtuālajiem centriem un vienoto piešķiršanas platformu, būs nepieciešams vismaz 1 *FTE*.

ENER GD

Ņemot vērā to, ka nākotnes tirgu nozīme palielināsies un tie papildinās, bet ne aizstās elektroenerģijas tirgus īsākos laika periodos (nākamās dienas, tekošās dienas, balansēšanas tirgus), tiek lēsts, ka, nodrošinot jauno noteikumu pareizu īstenošanu, *ENER GD* radīsies jauna darba slodze 1 *FTE* apmērā.

Konkrētais mērķis Nr. 2: veicināt elastīguma risinājumus, jo īpaši pieprasījuma reakciju

Katras dalībvalsts regulatīvā iestāde reizi divos gados novērtē un sagatavo ziņojumu par elektroenerģijas sistēmas elastīguma nepieciešamību, pamatojoties uz tīkla operatoru datiem un analīzi. *ENTSO-E* un ES SSO struktūra koordinē tīkla operatoru darbību attiecībā uz šiem datiem un analīzi. Šim nolūkam *ENTSO-E* un ES SSO ierosina metodiku. *ACER* to apstiprina vai groza 6 mēnešu laikā. Regulatīvās iestādes savus valsts novērtējumus iesniedz *ACER*. Pēc tam *ACER* 12 mēnešu laikā sagatavo ziņojumu.

Dalībvalstis nosaka valsts mērķus attiecībā uz pieprasījuma reakciju un iekļauj tos savos nacionālajos enerģētikas un klimata plānos. Tās dalībvalstis, kuras piemēro jaudas mehānismu, tā izstrādē ņem vērā pieprasījuma reakciju. Citos noteikumos paredzēts, kad var piešķirt finansiālu atbalstu elastīguma atbalsta shēmām, un šādu shēmu izstrādes principi.

Saistībā ar šo konkrēto mērķi tiek ieviesti arī jauni noteikumi par “maksimālās slodzes samazināšanas produktiem” un par mērierīču datu izmantošanu.

ACER

Paredzams, ka *ACER* darba slodze, apstiprinot vai grozot metodiku, kas saistīta ar elastīguma vajadzību datiem un analīzi, būs līdzīga slodzei, kas saistīta ar *ENTSO-E* metodikas projekta apstiprināšanu vai grozīšanu Eiropas resursu pietiekamības novērtējumam, tāpēc tam būs nepieciešams 0,75 *FTE*. Paredzams, ka *ACER* darba slodze elastīguma ziņojuma sagatavošanai reizi divos gados būs līdzīga slodzei, kas saskaņā ar Regulas (ES) 2019/943

18. panta 9. punktu paredzēta arī attiecībā uz reizi divos gados sagatavojamo labākās prakses ziņojumu par pārvades un sadales tarifu metodiku, tāpēc tam būs nepieciešams 0,5 *FTE*. Papildu darba slodzi var gaidīt sakarā ar elastīguma risinājumu atvieglošanas ietekmi uz resursu pietiekamības novērtēšanu: *ACER* darba apjoms saistībā ar Eiropas resursu pietiekamības novērtējumu, visticamāk, palielināsies. Turklāt, ja *ENTSO-E* vai *ES SSO* nepilda savus pienākumus saskaņā ar ES tiesību aktiem, *ACER* var būt nepieciešams pieprasīt informāciju ar lēmumu saskaņā ar 3. panta 2. punktu vai *ACER* kopā ar valstu regulatoriem var būt nepieciešams veikt pasākumus saskaņā ar Regulas (ES) 2019/942 4. panta 6.–8. punktu. Tāpēc tiek lēsts, ka konkrētā mērķa Nr. 2 īstenošanai kopumā ir nepieciešami 2 *FTE*.

ENER GD

Īstenojot konkrēto mērķi Nr. 2, Komisijas veiktais jaudas mehānismu novērtējums (gan nepieciešamais iepriekšējais īstenošanas plāns, gan valsts atbalsta process) būs sarežģītāks. Turklāt dalībvalstis ziņos par valsts mērķiem attiecībā uz pieprasījumu reakciju saskaņā ar nacionālo enerģētikas un klimata plānu, un šī informācija būs jāapstrādā Komisijai. Tāpēc tiek lēsts, ka tas radīs jaunu darba slodzi *ENER GD*, kopumā 1 *FTE*.

Konkrētais mērķis Nr. 3: nodrošināt piegādātāju riska ierobežošanu un taisnīgus noteikumus attiecībā uz pēdējiem garantētajiem piegādātājiem. Piešķirt lietotājiem tiesības uz enerģijas koplietošanu.

ACER

Nav piemērojams.

ENER GD

Konkrētais mērķis Nr. 3 ietver jaunus noteikumus Elektroenerģijas direktīvā, kuru pareiza transponēšana un īstenošana dalībvalstīs jāuzrauga Komisijai. Turklāt, ņemot vērā, ka tas tieši attiecas uz patērētājiem, tas var izraisīt ievērojamu skaitu sūdzību, vēstuļu utt. Tāpēc tiek lēsts, ka tas radīs jaunu darba slodzi *ENER GD*, kas kopumā būs 1 *FTE*.

Pieskaitāmās izmaksas

ACER

Šie papildu *FTE*, kas aprakstīti iepriekš, neietver pieskaitāmās izmaksas. Viens papildu *FTE*, vēlams *AST*, kas aizstātu Korporatīvo pakalpojumu departamentā nodarbinātos pagaidu darbiniekus. *ENER GD*

Nav piemērojams.

- 1.5.2. *Savienības iesaistīšanās pievienotā vērtība (tās pamatā var būt dažādi faktori, piemēram, koordinēšanas radītie ieguvumi, juridiskā noteiktība, lielāka rezultativitāte vai komplementaritāte). Šā punkta izpratnē “Savienības iesaistīšanās pievienotā vērtība” ir vērtība, kas veidojas Savienības iesaistīšanās rezultātā un kas papildina vērtību, kura veidotos, ja dalībvalstis rīkotos atsevišķi.*

Skatīt paskaidrojuma rakstu.

- 1.5.3. *Līdzīgas līdzšinējās pieredzes rezultātā gūtās atziņas*

Pieredze ar iepriekšējiem tiesību aktu priekšlikumiem ir parādījusi, ka ACER personāla vajadzības parasti tiek novērtētas par zemu. Lai neatkārtotu 2009. gada trešās iekšējā tirgus paketes pieredzi, kad pārāk zemu novērtēta vajadzība pēc darbiniekiem izraisīja strukturālu darbinieku trūkumu (kas ir visaptveroši atrisināts, tikai sākot ar ES budžetu 2022. gadam), šajā priekšlikumā vajadzība pēc darbiniekiem tiek aplēsta vairākiem turpmākajiem gadiem.

- 1.5.4. *Saderība ar daudzgadu finanšu shēmu un iespējamā sinerģija ar citiem atbilstošiem instrumentiem*

Šī iniciatīva ir iekļauta Komisijas darba programmā 2023. gadam kā daļa no Eiropas zaļā kursa.

- 1.5.5. *Dažādo pieejamo finansēšanas iespēju, to starpā pārdales iespējas, novērtējums*

FTE ir nepieciešami papildu uzdevumu veikšanai, jo pašreizējie uzdevumi tuvākajā nākotnē nesamazināsies.

1.6. Priekšlikuma/iniciatīvas ilgums un finansiālā ietekme

☐ **Ierobežots ilgums**

☐ Priekšlikuma/iniciatīvas darbības laiks: [DD.MM.]GGGG.–[DD.MM.]GGGG.

☐ Finansiālā ietekme no GGGG. līdz GGGG. gadam

☒ **beztermiņa**

Īstenošana ar uzsākšanas periodu no GGGG. līdz GGGG. gadam,
pēc kura turpinās normāla darbība.

1.7. Plānotās budžeta izpildes metodes³⁰

☒ Komisijas īstenota **tieša pārvaldība**:

☐ ko veic izpildaģentūras

☐ **Dalīta pārvaldība** kopā ar dalībvalstīm

☒ **Netieša pārvaldība**, kurā budžeta izpildes uzdevumi uzticēti:

☐ starptautiskām organizācijām un to aģentūrām (precizēt);

☐ EIB un Eiropas Investīciju fondam;

☒ Finanšu regulas 70. un 71. pantā minētajām struktūrām,

☐ publisko tiesību subjektiem;

☐ privāttiesību subjektiem, kas veic sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju uzdevumus, tādā mērā, kādā tiem ir pienācīgas finanšu garantijas;

☐ dalībvalstu privāttiesību subjektiem, kuriem ir uzticēta publiskā un privātā sektora partnerības īstenošana un ir pienācīgas finanšu garantijas;

☐ tiesību subjektiem vai personām, kurām, ievērojot LES V sadaļu, uzticēts īstenot konkrētas KĀDP darbības un kuras ir noteiktas attiecīgajā pamataktā.

Piezīmes

³⁰ Sīkāku informāciju par budžeta izpildes metodēm un atsauces uz Finanšu regulu sk. *BUDGpedia* tīmekļa vietnē: <https://myintracomm.ec.europa.eu/corp/budget/financial-rules/budget-implementation/Pages/implementation-methods.aspx>.

2. PĀRVALDĪBAS PASĀKUMI

2.1. Uzraudzības un ziņošanas noteikumi

Norādīt biežumu un nosacījumus.

Saskaņā ar savu finanšu regulējumu ACER plānošanas dokumenta kontekstā ir jānodrošina gada darba programma, iekļaujot informāciju gan par finanšu resursiem, gan cilvēkresursiem katrai veiktajai darbībai.

ACER katru mēnesi ziņo ENER ĢD par budžeta izpildi, cita starpā par saistībām un maksājumiem atbilstīgi budžeta sadaļām, kā arī par brīvo darbvietu rādītājiem atbilstīgi personāla veidam.

Turklāt ENER ĢD ir tieši pārstāvēts ACER pārvaldības struktūrās. Ar savu pārstāvju starpniecību Administratīvajā valdē ENER ĢD katrā tās sanāksmē gada laikā tiks informēts par budžeta izlietojumu un štatū sarakstu.

Visbeidzot, arī saskaņā ar finanšu noteikumiem uz ACER attiecas ikgadējas prasības ziņot par darbībām un resursu izlietojumu, izmantojot Administratīvo valdi un tās gada darbības pārskatu.

ENER ĢD tiešā veidā īstenotajos uzdevumos tiks ievērots gada plānošanas un uzraudzības cikls, kas tiek īstenots Komisijā un izpildāģentūrās, arī ziņošana par rezultātiem, izmantojot ENER ĢD gada darbības pārskatu.

2.2. Pārvaldības un kontroles sistēma

2.2.1. *Ierosināto pārvaldības veidu, finansējuma apgušanas mehānismu, maksāšanas kārtības un kontroles stratēģijas pamatojums*

Lai gan ACER būs jāiegūst jaunas speciālās zināšanas, tomēr izmaksu ziņā lietderīgāk ir šajā priekšlikumā paredzētos jaunus uzdevumus piešķirt tādai aģentūrai, kas jau veic līdzīgus uzdevumus.

ENER ĢD ir izstrādājusi kontroles stratēģiju, kas ļauj pārvaldīt attiecības ar ACER un kas ir daļa no Komisijas 2017. gada iekšējās kontroles sistēmas. ACER pārskatīja un pieņēma savu iekšējās kontroles sistēmu 2018. gada decembrī.

2.2.2. *Informācija par apzinātajiem riskiem un risku mazināšanai izveidoto iekšējās kontroles sistēmu*

Galvenais risks ir nepareizas aplēses attiecībā uz darba slodzi, ko rada šis priekšlikums, ņemot vērā, ka tas ievieš jaunus uzdevumus. Šis risks ir jāpieņem, jo, kā liecina pieredze, ja sākotnējā priekšlikumā nav iekļautas papildu resursu vajadzības, vēlāk šo situāciju ir ļoti grūti labot.

Tas, ka priekšlikumā ir iekļauti vairāki jauni uzdevumi, mazina šo risku, jo, kaut arī dažu turpmāko uzdevumu darba slodze var būt novērtēta par zemu, citu darba slodze var būt pārvērtēta, nodrošinot iespējas turpmākai pārdalei.

2.2.3. Kontroles izmaksefektivitātes (kontroles izmaksu attiecība pret attiecīgo pārvaldīto līdzekļu vērtību) aplēse un pamatojums un gaidāmā kļūdu riska līmeņa novērtējums (maksājumu izdarīšanas brīdī un slēgšanas brīdī)

Gaidāms, ka papildu uzdevumu iekļaušana pašreizējā ACER pilnvarā neradīs īpašus papildu kontroles pasākumus ACER, tāpēc kontroles izmaksu attiecība pret pārvaldīto līdzekļu vērtību paliks nemainīga.

Tāpat uzdevumi, kas uzticēti ENER ĢD, nebūs par iemeslu papildu kontroles pasākumiem vai kontroles izmaksu attiecības izmaiņām.

2.3. Krāpšanas un pārkāpumu novēršanas pasākumi

Norādīt esošos vai plānotos novēršanas pasākumus un citus pretpasākumus, piemēram, krāpšanas apkarošanas stratēģijā iekļautos pasākumus.

ACER piemēro decentralizēto ES aģentūru krāpšanas apkarošanas principus atbilstīgi Komisijas pieejai.

ACER 2019. gada martā pieņēma jaunu krāpšanas apkarošanas stratēģiju, atceļot ACER Administratīvās valdes Lēmumu 13/2014. Jaunā stratēģija, kura aptver trīs gadu laikposmu, balstās uz šādiem elementiem: gada risku novērtējumu, interešu konfliktu novēršanu un pārvaldību, iekšējos noteikumus par trauksmes celšanu, sensitīvu funkciju pārvaldības politiku un procedūru, kā arī pasākumus saistībā ar ētiku un godprātību.

ENER ĢD 2020. gadā arī pieņēma pārskatītu Krāpšanas apkarošanas stratēģiju (KAS). ENER ĢD KAS balstās uz Komisijas stratēģiju krāpšanas apkarošanai un īpašu iekšienē veiktu risku novērtējumu, kas paredzēts, lai noteiktu jomas, kuras ir visneaizsargātākās pret krāpšanu, jau pastāvošās kontroles un darbības, kas nepieciešamas ENER ĢD krāpšanas novēršanas, atklāšanas un izlabošanas spēju uzlabošanai.

Gan ACER regula, gan publiskajam iepirkumam piemērojamie līguma noteikumi nodrošina, ka Komisijas dienestī, to starpā OLAF, var veikt revīzijas un pārbaudes uz vietas, izmantojot OLAF ieteiktos standarta noteikumus.

3. PRIEKŠLIKUMA/INICIATĪVAS APLĒSTĀ FINANSIĀLĀ IETEKME

3.1. Attiecīgās daudzgadu finanšu shēmas izdevumu kategorijas un budžeta izdevumu pozīcijas

Esošās budžeta pozīcijas

Sarindotas pa daudzgadu finanšu shēmas izdevumu kategorijām un budžeta pozīcijām

Daudzga- du finanšu shēmas izdevumu kategorija	Budžeta pozīcija	Izdevumu veids	Iemaksas			
	Numurs	Dif./nedif. 31	no EBTA valstīm ³²	no kandidātval- stīm un potenciālaj- ām kandidātval- stīm ³³	no citām trešām valstīm	citi piešķirtie ieņēmumi
02	02 10 06 un <i>ITER</i> budžeta pozīcija	Dif./Nedif.	JĀ/NĒ	JĀ/NĒ	JĀ/NĒ	JĀ/NĒ

Jaunveidojamās budžeta pozīcijas

Sarindotas pa daudzga-
du finanšu shēmas izdevumu kategorijām un budžeta pozīcijām

Daudzga- du finanšu shēmas izdevumu kategorija	Budžeta pozīcija	Izdevumu veids	Iemaksas			
	Numurs	Dif./nedif.	no EBTA valstīm	no kandidātval- stīm un potenciālaj- ām kandidātval- stīm	no citām trešām valstīm	citi piešķirtie ieņēmumi
	[XX.YY.YY.YY]		JĀ/NĒ	JĀ/NĒ	JĀ/NĒ	JĀ/NĒ

³¹ Dif. — diferencētās apropriācijas, nedif. — nediferencētās apropriācijas.

³² EBTA — Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācija.

³³ Kandidātvalstis un attiecīgā gadījumā potenciālās kandidātvalstis no Rietumbalkāniem.

3.2. Aplēstā ietekme uz izdevumiem

3.2.1. Kopsavilkums par aplēsto ietekmi uz izdevumiem

miljonos EUR (trīs zīmes aiz komata)

Daudzgažu finanšu shēmas izdevumu kategorija	01	Vienotais tirgus, inovācija un digitalizācija
--	----	---

ACER			Gads 2024	Gads 2025	Gads 2026	Gads 2027	Norādīt tik gažu, cik nepieciešams ietekmes ilguma atspoguļošanai (sk. 1.6. punktu)			KOPĀ
1. sadaļa:	Saistības	(1)	0 684	0 684	0 684	0 684				2 736
	Maksājumi	(2)	0 684	0 684	0 684	0 684				2 736
2. sadaļa:	Saistības	(1a)								
	Maksājumi	(2a)								
3. sadaļa:	Saistības	(3a)								
	Maksājumi	(3b)								
KOPĀ daudzgažu finanšu shēmas ACER	Saistības	= 1 + 1 a + 3a	0 684	0 684	0 684	0 684				2 736
	Maksājumi	=2+2 a + 3b	0 684	0 684	0 684	0 684				2 736

Daudz gadu finanšu shēmas izdevumu kategorija	7	“Administratīvie izdevumi”
--	----------	-----------------------------------

miljonos EUR (trīs zīmes aiz komata)

		Gads 2024	Gads 2025	Gads 2026	Gads 2027	Norādīt tik gadu, cik nepieciešams ietekmes ilguma atspoguļošanai (sk. 1.6. punktu)			KOPĀ
ĢD: ENER									
○ Cilvēkresursi		0 513	0 513	0 513	0 513				2 052
○ Citi administratīvie izdevumi									
KOPĀ ENER ĢD	Apropriācijas	0 513	0 513	0 513	0 513				2 052

KOPĀ daudz gadu finanšu shēmas 7. IZDEVUMU KATEGORIJAS³⁴ apropriācijas	(saistību summa = maksājumu summa)	0 513	0 513	0 513	0 513				2 052
--	------------------------------------	-------	-------	-------	-------	--	--	--	--------------

miljonos EUR (trīs zīmes aiz komata)

		Gads 2024	Gads 2025	Gads 2026	Gads 2027	Norādīt tik gadu, cik nepieciešams ietekmes ilguma atspoguļošanai (sk. 1.6. punktu)			KOPĀ
KOPĀ daudz gadu finanšu shēmas 1.–7. IZDEVUMU KATEGORIJAS apropriācijas	Saistības	1 197	1 197	1 197	1 197				4 788
	Maksājumi	1 197	1 197	1 197	1 197				4 788

³⁴ *Vajadzīgās cilvēkresursu un citu administratīvu izdevumu apropriācijas tiks nodrošinātas no ĢD apropriācijām, kas jau ir piešķirtas darbības pārvaldībai un/vai ir pārdalītas attiecīgajā ĢD, vajadzības gadījumā izmantojot arī vadošajam ĢD gada budžeta sadales procedūrā piešķirtus papildu resursus un ņemot vērā budžeta ierobežojumus.*

3.2.2. Aplēstā ietekme uz [struktūras] apropriācijām

- ☐ Priekšlikumam/iniciatīvai nav vajadzīgas darbības apropriācijas
- ☐ Priekšlikumam/iniciatīvai ir vajadzīgas šādas darbības apropriācijas:

Apjomi miljonos EUR (trīs zīmes aiz komata)

Norādīt mērķus un iznākumus			Gads N		Gads N+1		Gads N+2		Gads N+3		Norādīt tik gadu, cik nepieciešams ietekmes ilguma atspoguļošanai (sk. 1.6. punktu)						KOPĀ	
	IZNĀKUMI																	
	Veids 35	Vidējā s izmak sas	Nē	Izmak sas	Nē	Izmak sas	Nē	Izmak sas	Nē	Izmak sas	Nē	Izma ksas	Nē	Izmak sas	Nē	Izmak sas	Kopēj ais daudz ums	Kopējās izmaksas
KONKRĒTAIS MĒRĶIS Nr. 1 ³⁶ ...																		
— Iznākums																		
— Iznākums																		
— Iznākums																		
Starpsumma — konkrētais mērķis Nr. 1																		
KONKRĒTAIS MĒRĶIS Nr. 2 ...																		
— Iznākums																		
Starpsumma — konkrētais mērķis Nr. 2																		

³⁵ Iznākumi ir attiecīgie produkti vai pakalpojumi (piemēram, finansēto studentu apmaiņu skaits, uzbūvēto ceļu garums kilometros utt.).

³⁶ Konkrētie mērķi, kas norādīti 1.4.2. punktā “Konkrētais(-ie) mērķis(-i)”.

KOPĒJĀS IZMAKSAS																
------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Attiecīgā gadījumā summas atspoguļo Savienības iemaksu aģentūrā un citu aģentūras ieņēmumu (maksu un nodevu) summu.

3.2.3. Aplēstā ietekme uz ACER cilvēkresursiem

3.2.3.1. Kopsavilkums

☐ Priekšlikumam/iniciatīvai nav vajadzīgas administratīvās apropriācijas

☒ Priekšlikumam/iniciatīvai ir vajadzīgas šādas administratīvās apropriācijas:

EUR (trīs zīmes aiz komata). Attiecīgā gadījumā summas atspoguļo Savienības iemaksu aģentūrā un citu aģentūras ieņēmumu (maksu un nodevu) summu.

	Gads 2024	Gads 2025	Gads 2026	Gads 2027	KOPĀ
--	--------------	--------------	--------------	--------------	------

Pagaidu darbinieki (AD kategorijas)	0 513	0 513	0 513	0 513	2 052
Pagaidu darbinieki (AST kategorijas)	0 171	0 171	0 171	0 171	0 684
Pagaidu darbinieki (AST/SC kategorija)					
Līgumdarbinieki					
Norīkotie valstu eksperti					

KOPĀ	0 684	0 684	0 684	0 684	2 736
-------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------

Personāla vajadzības (FTE):

	Gads 2024	Gads 2025	Gads 2026	Gads 2027	KOPĀ
--	--------------	--------------	--------------	--------------	------

Pagaidu darbinieki (AD kategorijas)	3	3	3	3	3
Pagaidu darbinieki (AST kategorijas)	1	1	1	1	1
Pagaidu darbinieki (AST/SC kategorija)					
Līgumdarbinieki					
Norīkotie valstu eksperti					

KOPĀ	4	4	4	4	4
------	---	---	---	---	---

Plānotais datums, kad plānots pieņemt darbā *FTE*, ir 2024. gada 1. janvāris.

3.2.3.2. Paredzamās iesaistītā ĢD vajadzības pēc cilvēkresursiem

☐ Priekšlikumam/iniciatīvai nav vajadzīgi cilvēkresursi

☒ Priekšlikumam/iniciatīvai ir vajadzīgi šādi cilvēkresursi:

Aplēse izsakāma veselos skaitļos (vai maksimāli ar vienu zīmi aiz komata)

	Gads 2024	Gads 2025	Gads 2026	Gads 2027	Norādīt tik gadu, cik nepieciešams ietekmes ilguma atspoguļošanai (sk. 1.6. punktu)		
• Štatu sarakstā ietvertās amata vietas (ierēdņi un pagaidu darbinieki)							
20 01 02 01 un 20 01 02 02 (galvenā mītne un Komisijas pārstāvniecības)	3	3	3	3			
20 01 02 03 (Delegācijas)							
01 01 01 01 (Netiešā pētniecība)							
10 01 05 01 (Tiešā pētniecība)							
○ Ārštata darbinieki (izsakot ar pilnslodzes ekvivalentu jeb FTE)³⁷							
20 02 01 (AC, END, INT, ko finansē no vispārīgajām apropriācijām)							
20 02 03 (AC, AL, END, INT un JED delegācijās)							
Budžeta pozīcijas (norādīt) 38	— galvenajā mītnē ³⁹						
	— delegācijās						
01 01 01 02 (AC, END, INT — netiešā pētniecība)							
10 01 05 02 (AC, END, INT — tiešā pētniecība)							
Citas budžeta pozīcijas (norādīt)							

³⁷ AC — līgumdarbinieki; AL — vietējie darbinieki, END — norīkotie valstu eksperti; INT — aģentūru darbinieki, JED — jaunākie eksperti delegācijās.

³⁸ Ārštata darbiniekiem paredzēto maksimālo summu finansē no darbības apropriācijām (kādreizējām BA pozīcijām).

³⁹ Galvenokārt ES kohēzijas politikas fondiem, Eiropas Lauksaimniecības fondam lauku attīstībai (ELFLA) un Eiropas Jūrlietu, zvejniecības un akvakultūras fondam (EJZAF).

KOPĀ	3	3	3	3			
-------------	----------	----------	----------	----------	--	--	--

Nepieciešamie cilvēkresursi tiks nodrošināti, izmantojot attiecīgā ĢD darbiniekus, kuri jau ir iesaistīti konkrētās darbības pārvaldībā un/vai ir pārgrupēti attiecīgajā ĢD, vajadzības gadījumā izmantojot arī vadošajam ĢD gada budžeta sadales procedūrā piešķirtos papildu resursus un ņemot vērā budžeta ierobežojumus.

Veicamo uzdevumu apraksts:

Ierēdņi un pagaidu darbinieki	Trīs papildu <i>FTE (AD)</i> ir nepieciešami turpmāk minētajiem papildu uzdevumiem. - Nodrošināt jauno noteikumu pareizu īstenošanu. - Turklāt dalībvalstis ziņos par valsts mērķiem attiecībā uz pieprasījumu reakciju saskaņā ar nacionālo enerģētikas un klimata plānu. Šī informācija būs jāapstrādā Komisijai. - Uzraudzīt, vai dalībvalstis pareizi transponē un īsteno Elektroenerģijas direktīvas jaunus noteikumus. Turklāt, tā kā tas tieši attiecas uz patērētājiem, tas var izraisīt ievērojamu skaitu sūdzību, vēstuļu utt.
Ārštata darbinieki	Neattiecas

3.2.4. Saderība ar pašreizējo daudzgadu finanšu shēmu

☐ Priekšlikums/iniciatīva ir saderīga ar pašreizējo daudzgadu finanšu shēmu

☒ Priekšlikums/iniciatīva ietvers attiecīgās izdevumu kategorijas pārplānošanu daudzgadu finanšu shēmā.

Šo iniciatīvu izraisīja pašreizējā enerģētikas krīze, tāpēc tā netika ņemta vērā, aprēķinot DFS izdevumu kategorijas. Tā kā šī konkrētā iniciatīva ir jauna, būs jāpārplāno gan pozīcija, kurā paredzēts ieguldījums *ACER*, gan pozīcija, kurā tiks atbalstīts papildu darbs *ENER ĢD*. Šajā tiesību akta finanšu pārskatā aprakstītā ietekme uz *ACER* budžetu tiks kompensēta ar kompensējošu plānoto izdevumu samazinājumu *ITER* budžeta pozīcijā.

☐ Pieņemot priekšlikumu/iniciatīvu, jāpiemēro elastības instruments vai jāpārskata daudzgadu finanšu shēma⁴⁰

Paskaidrojiet, kas jādara, norādot attiecīgās izdevumu kategorijas, budžeta pozīcijas un atbilstošās summas.

3.2.5. Trešo personu iemaksas

Priekšlikums/iniciatīva neparedz trešo personu līdzfinansējumu.

Priekšlikums/iniciatīva paredz līdzfinansējumu atbilstoši šādai aplēsei:

miljonos EUR (trīs zīmes aiz komata)

	Gads N	Gads N+1	Gads N+2	Gads N+3	Norādīt tik gadu, cik nepieciešams ietekmes ilguma atpoguļošanai (sk. 1.6. punktu)			Kopā
Norādīt līdzfinansētāju struktūru								
KOPĀ līdzfinansētās apropriācijas								

⁴⁰

Sk. 12. un 13. pantu Padomes Regulā (ES, Euratom) 2020/2093 (2020. gada 17. decembris), ar ko nosaka daudzgadu finanšu shēmu 2021.–2027. gadam.

3.3. Aplēstā ietekme uz ieņēmumiem

X Priekšlikums/iniciatīva finansiāli neietekmē ieņēmumus.

☐ Priekšlikums/iniciatīva finansiāli ietekmē:

- ☐ pašu resursus
- ☐ citus ieņēmumus

Atzīmējiet, ja ieņēmumi ir piešķirti izdevumu pozīcijām ☐

miljonos EUR (trīs zīmes aiz komata)

Budžeta ieņēmumu pozīcija:	Kārtējā finanšu gadā pieejamās apropriācijas	Priekšlikuma/iniciatīvas ietekme ⁴¹						
		Gads N	Gads N+1	Gads N+2	Gads N+3	Norādīt tik gadu, cik nepieciešams ietekmes ilguma atspoguļošanai (sk. 1.6. punktu)		
..... pants								

Attiecībā uz piešķirtajiem ieņēmumiem norādīt attiecīgās budžeta izdevumu pozīcijas.

Norādīt ietekmes uz ieņēmumiem aprēķināšanai izmantoto metodi.

⁴¹ Norādītajām tradicionālo pašu resursu (muitas nodokļi, cukura nodevas) summām jābūt neto summām, t. i., bruto summām, no kurām atskaitītas iekasēšanas izmaksas 20 % apmērā.